

KAAPRO JÄÄSKELÄINEN

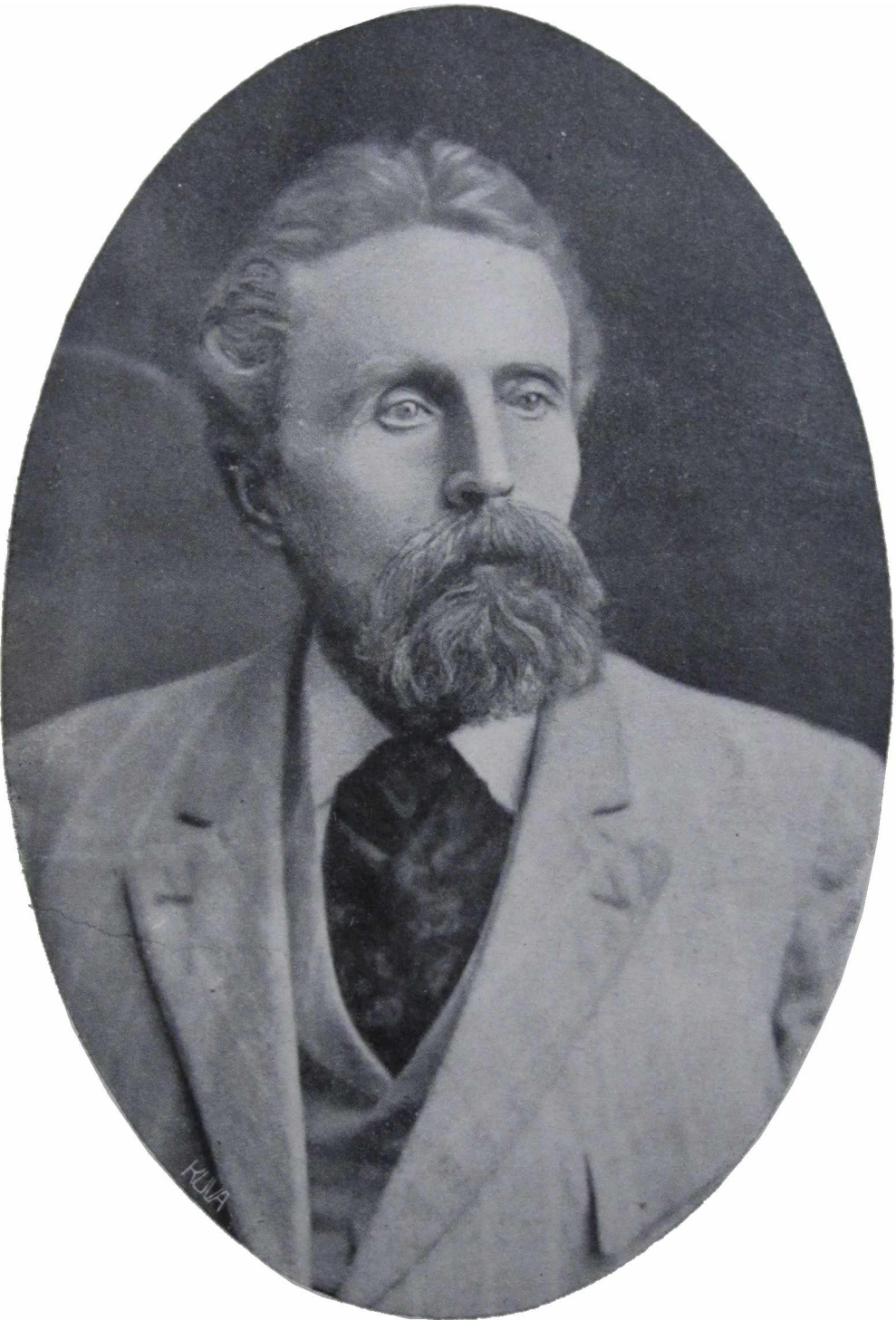
MUISTOJA

„MALKOSAARELTA“

KUVIA JA KUVAUKSIA „KALEVAN KANSAN“ KOMMU-
NISTISESTA SIIRTOLA-YRITYKSESTÄ SOINTULASSA,
MALCOLM SAARELLA, BRITTIÄIS-COLUMBIAN RAN-
- - - NIKOLLA KANADASSA V. 1901—1905 - - -

HELSINKI
TYÖVÄEN SANOMALEHTI O.-Y.

HELSINKI, TYÖÄEN KIRJAPAINO 1907.

Kaapro Jääskeläinen, Lännellä ollessa.

SISÄLLYS:

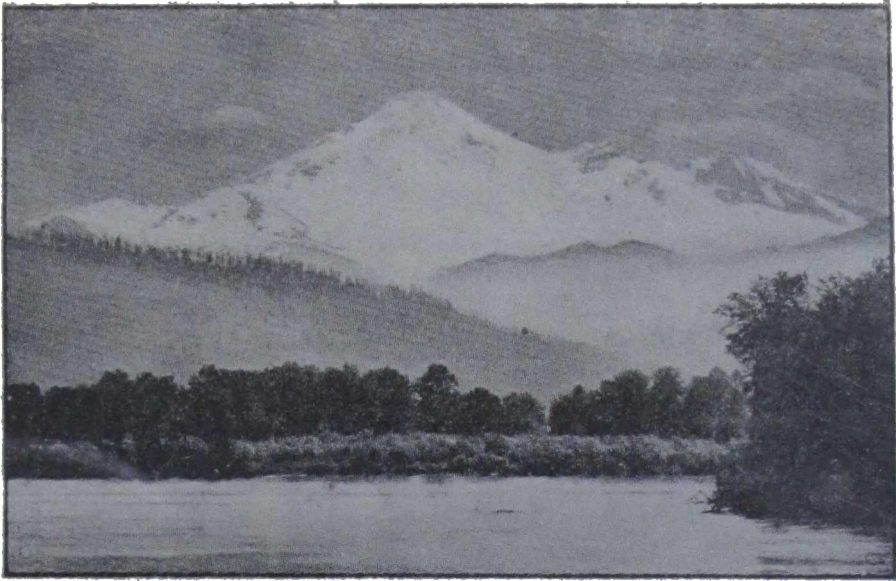
	Sivu
Uusi kotimaamme (runo)	1
Pappi Sointulassa	5
Räätäli-runoilija	26
Työmiesten maa (runo)	47
Yö Alert Bay'ssä	49
„Harhajärvi“	67
Tupakan puolesta	84
Ensi kertaa inletissä	91
Meremme (runo)	106
Kerran kultakuumeessa	109
„Jumalallinen johdatus“	122
Kuinka hanhia ammutaan	139
Kokemuksia karjanhoidosta	148

Kuvia:

Kaapro Jääskeläinen, Lännellä ollessa.	
Lännen maisema	1
„Talv' itkevi kyyneleitään“	2
Siiderin juurella	4
Sointulan laivasilta	5
Vancouverin sataman suulla	26
Kotilahden rannikkoa	32
Sointulan kaupunki alussaan	47
„Lohikärme“	49
Patsasveistoksia indiaanimajojen edustalla.	53
Lohikeittimössä. — 100,000 lohta	58
Indiaanit kilpailevat sotakanuillaan	66
Aarniometsää Lännellä	72
Suolampi Malkosaarella	75
Inletissä	91
Kuutammo Tyynellämerellä	106
Valtameren kuohuja	107

Kalevan Kansan johtokunta.	108
Virran uoma vuoristossa	114
„Hurja vuorivirta“	116
Aarteitten ovella	119
Majakka Malkosaarella	122
Sointula	138
„Esa vaipui syviin mietteihin“	144
Nykyistä Sointulan nuorisoa	146
Kaapro karjanhoitajana	150
„Hitaasti ja vaivaloisesti se kävi“	156

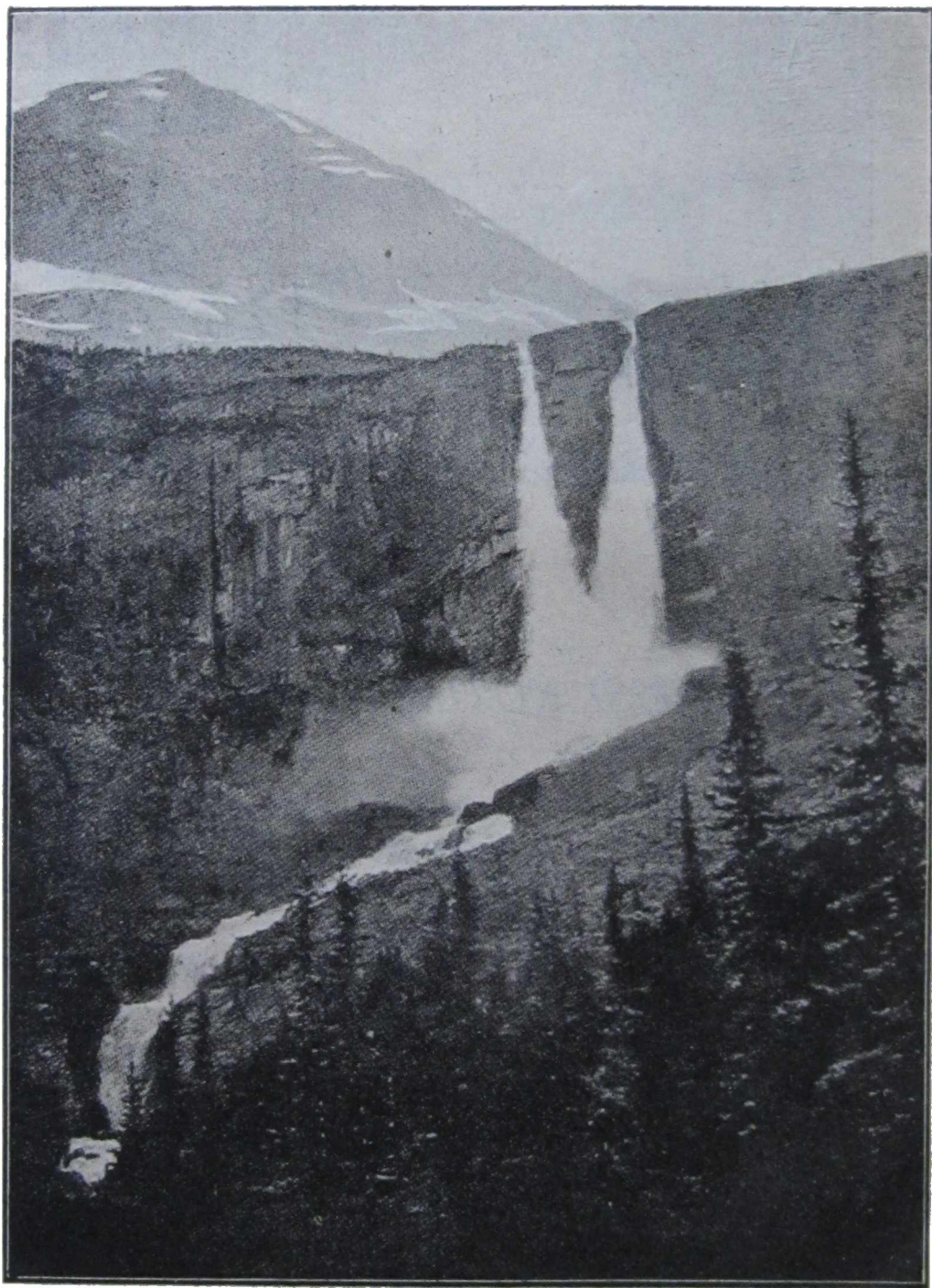

UUSI KOTIMAAMME.

*Maan ympär' oon kolmasti seilannut
Eri puolitse aurinkolinjan.
Joka reisulla näin olen meinannut:
Kuss' oikean rannikon nään,
Mikä pystyis mun viehättämään,
Niin sinne ma ainiaks jään.
Teen töllin tai kivilinnan,
Kuin kulloinkin kukkaro suo.*

*Turhaanpa mun vietteli luoksensa
Rikas India kaikista ensin.
Oli poissa sen ruusuilta tuoksunsa,
Vain ruttoa, sortoa näin.
Hätä irvisti ympärillään
Kun kultien mailla mä käin.
Pois kotimaahani riensin
Lapsuuteni rantojen luo.*

„Talv' itkevi kyynelittäään“.

Oon kolmasti Suomehen suuttunut,
Kun en voi minä viihtyä siellä.
V a p a u t t' ihanaista on puuttunut.
Nyt viimeksi lähtiessään
Tuli Lienani venehessään,
Läks kanssani läntehen päin.
Oon sillä reisulla vielä,
En Suomehen palajakaan.

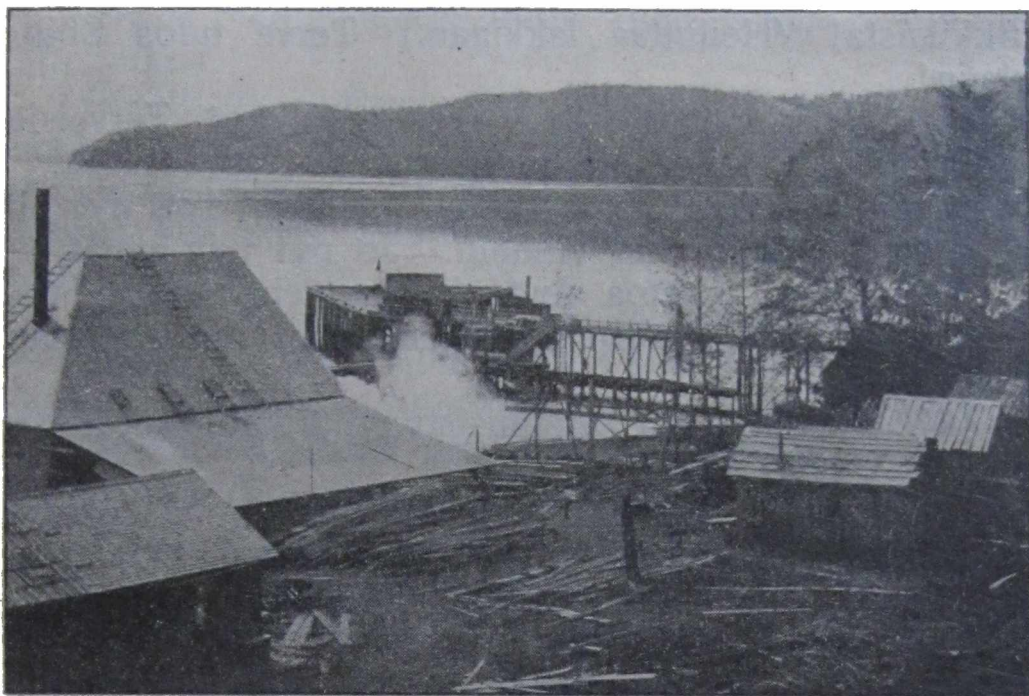
Syysmyrskyllä laivamme ankkuroi
Sisäpuolelle Charlotan salmen.
Olin vahdissa yön, kunnes aamukoi
Löi luontoni lumouksiin:
Salot Suomen täällä, ja Sveitsin
Jäävuoret noin sylityksin!
Täällä luona kesäisen talven
Näin Suomen, kun Sointulan näin.

Sa kuumalla talvea kuvaillet,
Taas talvella tahtoisit kesää —
Läpi vuoden täällä on ne kumpaiset.
Liepeelt' ikitunturi-jään
Talv' itkevi kyyneleitään
Joen laaksohon hymyilevään.
Täällä laulain laitan nyt pesää,
Myös maihin jo Lienani toin.

Täällä lempeä on kalarannikkoin,
Sadat saaret ja salmet kuin Saimaan.
Humu hemlokin, siiderin, kuusikkoin
Se mulle on vanha ja uus.
Meri kuiskaillen kuni lausuis:
„Kas, täälläpä on vapaus!“
— En lähdekään minä laivaan,
Täällä Liena ja Suomikin on.

Siiderin juurella.

PAPPI SOINTULASSA.

Henkilöt:

Mikko } Sointulan miehiä.
Matti }
Hartala, nuori pappi }
Katri, Mikon sisar } Suomesta tulevia.
Anna-Leena, Mikon ja Katrin äiti }

Ensimmäinen kuvaelma.

Sointulan laivasilta, ulkopää oikealla. Sillan sivusta (eli näyttämön perältä) laskeutuvat portaat, jotka eivät näy katsojille. — Pimeä. — Taustana mahtava saaristomaisema, jonka takaa etäisyydestä häämöittää lumivuoria.

Mikko, lyhty kädessä, kurkistaa alas portaille. Katri, Anna-Leena ja Hartala ovat portaille, näkymättömissä.

Mikko. (Hyvin iloissaan.) Katri! Eikös, totta vie, sieltä tule Katri-sisko. Ja äiti. Voi sun tuhannen

turkkilaista! (Heiluttaa lakkiaan.) Terve tuloa Sointulaan!

Katri. (Hyppää sillalle.) Terve, Mikko! Terveisiä Suomesta! (Syleilee Mikkoa.)

Mikko. (Auttaa Anna-Leenan sillalle.) Ja nyt on äiti täällä. Vihdoinkin viimein. Jo nyt tuli juhlat!

Anna-Leena. Oletpa sinä oikein miehistynyt. Tuskin olisin tässä pimeässä tuntenutkaan muusta kuin äänestä.

Mikko. Mutta äiti on ränsistynyt ja laihtunut aivan pilalle. Oletko sairas?

Anna-Leena. Kukapa tässä enää tietää, onko terve vai sairas, kun tännekin asti retuutetaan, maailman taa. Tokko enää lienevät kaikki luutkaan tallella.

Mikko. Voi, äiti vanha!

Anna-Leena. Älä minua surkuttele. Ruumis on luotu maata varten. —

Kuinka lienevät omat asiasi, Mikko raiska?

Mikko. Hyvin, tietysti, niinkuin päällekin näkyy.

Katri. Mutta Herra katsoo *sydämeen*.

Mikko. (Tarttuu hänen olkapäihinsä ja katsoo kiinteästi silmiin.) Vai katsoo. Aikansa kuluksi kiikaroi-koon keuhkot ja maksat ja munaskuut, kaikki.

— — Mutta miks'et jo Mattiasi kysy? Hänkös sinua vasta on hartaasti odottanut.

Anna-Leena. (Puoli-ääneen.) Taitaa saadakin odottaa. (Kääntyy portaille.)

Mikko. Mitä? Mitä äiti sanoo?

Katri. Missä Matti on?

Mikko. Karpalo-suolla työssä. Tulee kotia päivemällä.

Mutta mitä se äiti?

Katri. Älä nyt huoli siitä. Kylläpähan kerkiät nähdä.

Mikko. Mitä? Mikä teillä on?

Anna-Leena. (Alas portaille.) Eikös pastori jo tule ylös?

Mikko. „Pastori!“ Jo nyt sataa perhanoita!

Hartala. (Alhaalta.) Minä olen valmis. Muutin vain pukua.

(Silkkihattu näkyvissä.) On tämäkin yksi niitä ihmis-ylpeyden tekoja, tämä laivasilta. Turhan komeuden vuoksi rakennettu niin korkeaksi, että sinne saa kiivetä henkensä kaupalla. Paapelin torni uudessa muodossa.

Mikko. (Katrille.) Hulluko se on, se mies?

Hartala. (Astuu sillalle.) Nyt siis olen tässä pakana-
maassa, keskellä vihollisleiriä.

Katsoin parhaaksi heti ottaa virkapuvun ylleni.

Mikko. (Valaisee häntä lyhdyllä.) Pappi! Koira vieköön, ihan oikea pappi. Ilmi elävä pappi.

Hartala. Niin, nuori mies. Yksi niitä Kurikan kiroomia mustatakkeja. Minä en aivo salateitä hiipiä luoksenne, vaan olen valmis julki taisteluun.

Mikko. Ketä vastaan aijot tapella?

Hartala. Pakanuutta, jumalan pilkkaajia vastaan.

Etkös toivota *minua* tervetulleeksi Sointulaan?

Mikko. En! Jumal'auta: en!

Katri. (Nuhtelevasti.) Mikko!

Anna-Leena. Ajattele toki vähän, mitä puhut.

Mikko. Minä sanoin juuri niinkuin ajattelin. Pappilla ei ole täällä mitään tekoa.

Anna-Leena. Täällä sitä vasta taitaa ollakin.

Hartala. Jos koskaan on Etelämeren saarille kaivattu evankeliumin julistajia, niin kaivataan niitä nyt. Ja etupäässä tälle saarelle, joka on itse pakanuuden pesä, julki jumalattomuuden ja kaiken pahuuden tyys-sija, jossa ovat vallan päällä Kristuksen pilkkaajat ja jumalan kieltäjät. — Minä tahdon kukistaa teidän epä-jumalainne alttarit ja teidän pyhät puunne minä tahdon hakata maahan.

Mikko. Puita vain saat, hyvä mies, kaadella niin paljon kuin lystää. Vaikka panisit saaren paljaaksi. Mutta muuten olet tullut väärään paikkaan.

Hartala. Kuinka niin? — Sano minulle esimerkiksi, uskotko *sinä* jumalan päälle?

Katri. Uskothan sinä, Mikko kulta?

Mikko. *Uskomisen* varassako se on jumala vielä siellä Vanhassa Maassa? Uskoo ken tahtoo, ja on uskomatta joka ei tahdo? Eikö jumalalla itsellään ole siihen sanomista, enemmän kuin lahopökkelöllä? Eikö mitään keinoa, millä tehdä itsensä tunnetuksi ja tunnustetuksi?

Miks'et kysynyt, mitä minä *tiedän* jumalasta? Ja minä olisin saarnannut yhtä painoa kaksi viikkoa, vähintään. Sillä kaikki mitä tiedän maailmasta, luonnosta, avaruudesta, ihmishengestä, on samalla tietoa jumalasta. Vai etkö itse mitään hänestä tiedä, tietämällä tiedä?

Anna-Leena. Minä vaivanen, kun erehdyin panemaan lapseni niihin maailmallisiin kouluihin. Se oli minun suuri syntini, ja siitä minua nyt rangaistaan näin kovin. Tuolla jälellä on nyt poikani, jonka olen kantanut sydämeni alla ja vaalinut niin pienestä.

Katri. Äiti rakas! (Syleilee häntä.)

Anna-Leena. Suokoon jumala, että saisin pitää edes sinut.

Hartala. Minä toivon sitä. Hän on palautumassa oikealle tielle.

Mikko. Vai on. Hän on Sointulan rannassa nyt. (Aamu valkenee.) Katri, sinä olet oikeassa paikassa, mutta väärässä seurassa.

Hartala. Hän on ollut mahdollisimman parhaassa seurassa, mitä olla voi. Hyvässä ja vakavassa. Äitinsä ja — —

Mikko. Hän on viettelijän seurassa, joka ensin on vieteltyt äidin, voidakseen tämän avulla vietellä tyttären.

Hartala. Seis, mies!

Mikko. Sinun kanssasi minä kyllä kerkiän vasta. Ensin pari sanaa äidille.

Totta se on, äiti: sinä olet hoitanut meidät pienestä, Katrin ja minut. Mutta kiitollisuutemme siitä ei saa estää meitä näkemästä totuutta. Ei puhumas-

takaan suoraan, asiat halki. Sinä olet imettänyt meidät kuin kissa silmättömät penikkansa. Koulumestarien ja pappien avulla sitte koetit opettaa samoille tempuille, joita itsekin osait. Parhaasi olet tehnyt. Sinun syytäsi ei ole, jos minun silmäni sittemmin ovat auenneet ja jos Katrinkin vielä aukenevat. Eikä ansiotasi. Turhaan siitä pidät tunnon vaivoja.

Anna-Leena. Tuota kuulemaanko minun piti tulla tänne saakka?

Mikko. Jos oikein ajattelet, on sinullekin suuremmaksi kunniaksi, että pojastasi on kasvanut mies, joka puhuu suunsa puhtaaksi niin papille kuin äidille ja jumalalle, — kuin jos hän olisi viheliäinen mielistelijä, sellainen kuin tuo tuossa.

Hartala. Punnitse sanojasi, mies!

Katri. Mikko, ei hän ole mielistelijä.

Mikko. Olkoon mikä hyvänsä. (Anna-Leenalle.)
Sinä olet äitini, sittenkin. Sinä et tiennyt paremmasta. — Jos tuota lurjusta ei olisi välissämme — —

Hartala. Millä oikeudella sanot minua „lurjukseksi“?

Anna-Leena. Antakaa, pastori hyvä, sille sokealle raukalle anteeksi. Hän ei tiedä mitä puhuu. Sillä tavoin kuin Te, pastori, olette meitä hoitanut ja palvelleet koko pitkän matkan — —

Hartala. (Mikolle.) Ennenkuin tiedät, olenko minä kala vai lintu, sinä solvaat minua „viettelijäksi“, „mielistelijäksi“ ja „lurjukseksi“. Minkä nojalla?

Mikko. Minä tiedän sinut *papiksi*, ja nyt jo näen sinut mustana varjona äidin ja pojan välillä, sisaren ja veljen välillä. Ja vielä — —

Hartala. Maltas hiukan! Entäpä, jos tuo musta varjo teidän välissänne onkin *sinun* oma varjosi, sinun oma kääntymättömyytesi ja paatumuksesi?

Sinulla voi olla syytä vihamielisyyteen pappeja vastaan ylipäänsä. Niitä löytyy, jumala paratkoon, leipäpappeja enemmän kuin voisi luullakaan. Ja löytyy pappiparkoja. Mutta on myös *pappeja*. On totisia vakaumuksen miehiä.

Minä en ole koskaan papin virassa ollut, vaikka minut siihen on vihitty. Pelkäsin astua siihen velvollisuuksien ristiriitaan, mihin nykyinen sortotila Suomessa papin asettaa.

Mikko. Raukkamaista: epäillä omaatuntoaan.

Hartala. Sitä minä en epäillyt. Väkivallan ja kansalaisvelvollisuuksien välillä olisin kyllä tiennyt valita oikean tien. Mutta sille antautuminen — —

Mikko. Olisi vienyt leivän.

Hartala. Aivan niin — jos olisin ollut heidän leivässään.

Mikko. Joko Suomen papit kaikki ovat leivättömiä?

Hartala. Eivät. He eivät ylimalkaan olleet minun kannallani. Sitä suuremmalla varmuudella olisin joutunut vankeuteen tai muihin kärsimyksiin, joista ei olisi ollut pienintäkään hyötyä onnettomalle isänmaaleni eikä mitään hyvää Herran seurakunnalle.

Mikko. (Ivalla.) Käytännöllisesti ajateltu!

Hartala. (Samoin.) Kiitos siitä tunnustuksesta! Onhan täällä Amerikassa käytännöllisyys hyvässä maineessa, tiedän mä. Yhtä käytännöllisesti lienevät itse asiassa kaikki siirtolaiset miettineet.

Minullakin on velvollisuuksia kansalleni, ajattelin. Kun en saanut niitä täyttää sillä puolen valtameren, teen sen tällä puolella. Täälläkin on tarpeeksi työtä minun voimilleni.

Mikko. Mikä sun on nimesi?

Hartala. Hartala, Joosef Hartala.

Mikko. Ja sinä kai jo tiedät, että minä olen Mikko Aitaniitty.

Mutta, kyllä sinä täällä tulet kulkemaan „Harhalan“ nimellä. Niin harhaan olet joutunut tähän paikkaan tullessasi.

Hartala. Siitä ainakin näet, etten ole täällä leivän tähden.

Aikomukseni ei ollut Amerikassa välttämättä ollenkaan ryhtyä saarnamieheksi, vaan mille alalle hyvänsä,

millä voin olla hyödyksi kansalaisteni henkiselle elämälle. Kaikkein vähimmän minulla Suomesta lähteisäni oli ajatusta tulla tälle saarelle.

Mikko. Kyllä olisikin Kuparisaari ollut sinulle sopivampi.

Hartala. Sen tiesin, ja siksi minulla olikin pilette Hancockiin, Michiganiin.

Mikko. Suoraan Suomi-Synoodin puurokupille.

Hartala. Oikein arvattu. Suomi-Synoodi on ainoa, mikä täällä ylläpitää järjestystä ja keskinäistä yhteyttä siirtokansan keskuudessa.

Mikko. Ynnä terveellistä keritsemisjärjestelmää.

Hartala. Hallinto tuottaa kustannuksia. Ja opisto myös, Suomi-opisto.

Mikko. Se on pappileipomo, eikä mikään opisto.

Hartala. Sielläkin ehkä olisi tarvittu minun vähiä tietojani ja taitojani. Kenties myös heidän sanomalehdissään.

Mikko. Kaiketi siihen leiriin nykyisin tulvaa Suomesta virattomia herrasmiehiä kylläksi ilman sinuakin.

Hartala. Saattaa niin olla.

Minulla sitäpaitsi on varoja toimeentullakseni jonkun aikaa.

Anna-Leena. Hänellä on kymmenen tuhannen markan pankkivekseli muassa.

Mikko. Tällä saarella se ei ensinkään korota miehen arvoa.

Hartala. Ehkä sentään ei alennakaan. Mutta tarkoitukseni ei nyt ollut puhua siitä.

Syynä tänne tulooni oli se, että matkan varrella tapasin äidin, jolla oli sydämen suru pojastaan ja tyttärestään, ja nuoren morsiamen, joka oli huolissaan veljestään ja sulhostansa. Minä katsoin velvollisuudekseni pelastaa, mitä olisi pelastettavissa.

Mikko. Ensi aluksi „pelastit“ nuoren morsiamen, eikö niin? — Sievä tyttö kyllä, sinunkin silmääsi.

Hartala. Neiti Katri Aitaniitty, olenko minä mil-lään tavoin antanut aihetta moiseen salaviittaukseen?

Katri. Ei pienintäkään! Mikko, sinä olet ilkeä.

Mikko. Minä en suvaitse pappeja, jotka hännystävät naisia.

Katri. Teille miehille hänellä on asiaa, sinulle ja Matille.

Mikko. Eikö muille?

Hartala. Kyllä muillekin. Kuka vain haluaa minua kuulla.

Mikko. Mistä sinä luulet tarvitsevan meitä pelastaa?

Hartala. Niitten kevytmielisten kiihottajain, niitten hurmahenkien vallasta, jotka täällä ovat turmelleet ja sekottaneet isäimme uskon. Sen uskon, jonka turvissa esi-isämme ovat kestäneet hallan, nälän ja veristen vainojen koettelemukset.

Mikko. Mikä usko se on?

Hartala. Se on *kristinusko* nimeltään, sellaisena kuin se on meille säilynyt evankelistain ja apostolien pyhissä kirjoituksissa.

Mikko. Ja evankelisluterilaisen kirkon tunnustuskirjoissa. Eikös se ole se vanha ralli?

Hartala. Niin, puhtaimpana ja selvimpänä tunnustuskirjoissamme.

Mikko. Siiskö puhtaampana kuin itse uuden testamentin kirjoissa?

Hartala. Ainakin selvempänä.

Mikko. Mutta monessa kohdin ilmeisesti väärennettyinä.

Hartala. Missä kohden esimerkiksi?

Mikko. Esimerkiksi Jeesuksen jumaluuden suhteen. Itse hän aina sanoo olevansa *ihmisen* poika.

Hartala. Mutta jumalata hän aina sanoo isäkseen.

Mikko. Niin kai sinäkin sanot.

Hartala. Oppi Jeesuksen jumaluudesta eli jumalan lihaan tulemisesta meidän synteimme sovituksiksi on kristinuskon ydin. Sen kanssa se seisoo taikka kaatuu.

Mikko. Kyllä se sitte olisi jo aikaa kaatunut, aina-

kin mitä minuun tulee. Ja tuskin sitä täällä uskovat muutkaan kukaan. Mutta minä luulen, että oikea usko juuri alkaa siitä, mihin tuo teurastusoppi kaatuu.

Ensin tahtoisin kuitenkin kysyä yhtä asiaa äskeisen puheesi johdosta: Oliko hallaa ja nälkää ja verivainoja Suomessa *ennen* nykyisen uskon tuloa, vai vastako ne herkut saatiin sen kanssa?

Hartala. Kuinka itse arvelet?

Mikko. Luulen olleen. Ja olen kuullut kehuttavan, että esi-isät silloinkin kestivät niitä koko hyvästi, vaikka olivat mustia pakanoita. Samoin kestivät paavinuskon aikana. Mutta nykyiseen pakkovaltaan on Suomen evankelisluterilainen kirkko milt'ei ensimmäisenä alistunut. Ja vielä enemmän: alentunut vääryyden ja sorron palvelukseen, itsevaltiaan nöyryimmäksi käytyriksi.

Hartala. Valitettavasti olet siinä kohden oikeassa.

Mikko. Niinpä olivat entiset esi-isäin uskot parempia.

Hartala. Vika ei ole uskossa, vaan uskojissa ja uskon julistajissa, joihin on syöpyntyt aikakautemme aineellinen mieli — niinkuin koko kansaan. Tingitään omantunnon kanssa velvollisuuksien täyttämistä taikka väistämisestä.

Mikko. Juuri sitä vastaan täällä työskennellään. Sitä aineellista mieltä ja tinkimistä vastaan.

Hartala. Tokkohan?

Mikko. Saat nähdä.

Mutta mitä teet siinä tapauksessa, jos et saa minua ja Mattia käännetyksi?

Hartala. Pudistan tomun jalvoistani, se on Herran käsky. Menen matkojani.

Mikko. Yksinkö?

Hartala. Kuka tahtoo, saa valita minun ja teidän välillä.

Mikko. Esimerkiksi Katri?

Hartala. Niin —

Koska tässä näkyy kaikki täytyvän selvetä yhdessä hengen vedossa, sanon sen nyt jo, vaikka olin aiko-

nut jättää sen paljoa myöhemmäksi. Jos Katri ei enää voi suostua sulhaseensa, niin siinä tapauksessa minä — — (Kumartaa Katrille.)

Katri. Voi, taivasten tekijä! Sitä minä pelkäsin.

Anna-Leena. Ja minä sitä olen aavistanut ja toivonut.

Mikko. Aavistanut olen minäkin. Mies ei noin vaan pelkästä uskon innosta aja ohi puurokupin. Pappi semminkään. Osasin sittenkin oikeaan kun tuota epäilin.

Hartala. Siinä tapauksessa minä julkisesti ja kunniallisesti pyydän häntä vaimokseni. Minä en ole mikään „lurjus“ enkä „viettelijä“.

Mikko. Vaikka teet kaiken voitavasi, erottaaksesi Katrin oikeasta sulhasestaan.

Hartala. Jos tämä pysyy julkisena jumalan kielitäjänä ja Kristuksen vihollisena. Mutta teen mitä suinkin voin, saadakseni hänet siinä suhteessa muuttamaan mielensä.

Mikko. Oletpa sinä peräti kierossa asemassa: teet työtä, jossa et soisi onnistuvasi.

Hartala. Sinäkö sen tiedät, että minä en soisi onnistuvani?

Luuletko, ettei kristitty voi uhrautua asiallensa?

Mikko. Ja mitä sanoo Katri siihen? Katri, joka ei koko matkalla ole huomannut „pienintäkään“?

Anna-Leena. Herra kyllä valaisee hänen nuoren mielensä valitsemaan parhaan osan.

Mikko. „Parhaan!“ — mutta nyt ei ole kysymys parhaasta, vaan *oikeasta*.

Mitä sanoo Katri itse?

Katri. Tahdon tavata Mattia.

Mikko. Oikein! Entinen selväksi, ennenkuin uusia otat ajateltavaksikaan.

Matti on sun lapsuuden ystäväsi, kasvinkumppanisi ja paras mies, mitä maa päällään kantaa. Ja kaiken lisäksi: sinä olet hänelle lupautunut. Tiedätkö, mitä on velvollisuus?

Hartala. Rakkaus yksin voi tällaisessa tapauksessa ratkaista, mikä on velvollisuus.

Mikko. Ei rakkaus mitään ratkaise, vaan oikeudentunto. Rakkauden arvo on siinä, että se on korkein velvollisuutemme.

Anna-Leena. Kauheata vaan olisi tulla elinijäkseen yhdistetyksi mieheen, joka ei usko jumalaa, ei vapahatajaa, ei taivasta, ei helvettiä.

Mikko. (Ivalla.) Ihan hirveätä, jos se ei edes usko helvettiä, mihin sitä saisi toisinaan käskeä menemään.

Hartala. Velvollisuus-avioliitot aina tahtovat päättyä huonosti. Nuoruuden ajattelemttomuudessa annetaan sitova lupaus, jota sitten saadaan katkerasti katusua ja sen seurauksia kärsiä kaiken ikänsä.

Mikko. Teillä on nyt, äidillä ja sinulla, puolustettavana se jesuittain viekas laki, että vääräuskoiselle annettua sanaa ei tarvitse pitää. Jatkakaa vain, jos haluttaa.

(Vasemmalta kuuluu askeleita.)

Mutta tuoltapa tulee itse oikea asianomainen. Hän yksin voi päästää Katrin lupauksestaan. (Menee vasemmalle.)

Anna-Leena. Jospa Matti sen tekisi!

Mikko. (Puoliväkisin työntää Mattia, joka on työvaatteissa, yltään savessa, kuokka olalla ja kirves kädessä.) Tule pois vaan. Miksi sinä sivu kävelit? — Etkö muka ole oikein sulhasmiehen pukimissa? Oikeat sulla kuitenkin on kihlakalut: kirves ja kuokka. Niihin meidän saarella elämä perustetaan.

Matti. (Ujostellen.) Katri, minä arvasin sinun tulleen. Sentähden läksin suolta jo aamun sarastaessa. En saanut nukkua viime yönä. Kuvittelin sinun olevan jossakin vaarassa.

Katri. Minä olen jaksanut aivan hyvin.

Matti. Oletko! —

Ja Te, Anna-Leena, kuinka olette kestänyt näin pitkän matkan?

Anna-Leena. Eipä minusta ole kuin vähä räppeitä jällellä.

Mikko. Tämä tässä, niinkuin näet, on pappi „Hartala“ nimeltään.

Hartala. Ei, vaan Hartala, Josef Hartala. Toivon, että tulemme ystäviksi.

Mikko. (Ivalla.) Siihen teillä tosiaan on parhaat edellytykset.

Matti. Miksikäs ei!

Minä olen Matti Marjamäki, Alavudelta kotoisin, niinkuin nämä toisetkin. Terve tulemaan, pastori, tänne meidän maailmaan.

Hartala. „Terve tulemaanko“ sanoit? Enkö minä ole mielestäsi vähä outo ilmiö tällä laiturilla?

Matti. Harvoin täällä on tainnut pappeja käydä. Minä en niin tiedä. Olen siellä suolla myyrästänyt.

Mikko. Minä tässä taisin soittaa suutani vähä liiemmäksi. Vapaa maa tämä on tulla papin niinkuin muittenkin. Avoin satama käydä kenen tahansa.

Katri. (Matille). Suotako sinun maasi on?

Matti. Ei, maa on täällä kaikkien yhteistä. Minä vaan olen tehnyt työtä siellä suolla.

Mikko. Koko saari, mainen mantuineen on meidän — Kalevan Kansan — omaisuutta. Kaikki nämä tehtaat ja laitokset, laivat ja rakennukset, mitä näette, kaikki on yhteisomaisuutta, suurimmasta pienimpään. Meillä on yhteiselanto, yhteistalous, yhteinen ruokalaitos, kaikki.

Anna-Leena. Mahtaa se olla pesä! Sitä riitaa ja toraa ja keskinäistä kateutta!

Matti. Täällä on paljo hyviä ihmisiä.

Katri. Sillä tavoinhan ensimmäiset kristitytkin elivät, pastori?

Hartala. Kyllä. Mutta heitä ei liittäneet yhteen kuolleet, etujen — vaikkapa vaan „yhteisten etujen“ — tavoittelemiseksi laaditut järjestysmuodot, vaan heidän yhteiselantonsa varsinaisena sisältönä olivat ylevät aatteet.

Mikko. Mitkä aatteet?

Hartala. Veljien palveleminen — — —

Mikko. Niinkuin meillä.

Hartala. Ja ihmiskunnan pelastus — — —

Mikko. Niinkuin meillä.

Hartala. Jeesuksen ansion kautta.

Mikko. Se oli vaan Paavalin myöhempää viisastelua. Tinkimistä juutalaisten ja pakanakansojen uhrikäsitteille ja uhritavoille. Ja tuon saivartelun turvissa sitä nyt nukkua köllötetään „haavoin Kristuksen“ — muusta välittämättä.

Kas, siinä on ero. Me emme istu toisen housuilla niihin „tulisiin vaunuihin“. Emme pyri taivaaseen toisen miehen piletillä. Mitäpä rauhaa minulla olisikaan taivaassa, jos tuntoni sanoisi minun siellä olevan varkain ja vääryydellä? Se vaan pahentaisi asiaa, että toinen — syytön henkilö — on joutunut kärsimään minun sijastani.

Hartala. Millä te sitte luulette pelastavanne ihmiskunnan?

Mikko. Jeesuksen ja muitten hänen henkiheimolaistensa *opilla*. Ei verellä, vaan rakkauden opin toteuttamisella *käytännössä*.

Hartala. Tosin Jeesus vaati *elämää*, ei oppia. — Tekoja, ei sanoja. — Heikkojen turvaamista. — Antautumista hyvälle, se on: uskoa. Muuten sai olla juutalainen tai pakana. —

Mutta miksi te niin katkerasti vihaatte pappeja, jotka juuri julistavat Jeesuksen oppia?

Mikko. Vai julistavat! — Joskus tosin *sanovat* sitä tekevänsä — suun ollessa auki aivan päinvastaisia tarkoituksia varten. Aina ovat papit ensimmäisinä tukahuttamassa jokaista, heikointakin yritystä Jeesuksen opin toteuttamiseksi *käytännössä*. Kirkko se vasta on oikea Juudas Iskariot.

Vai mitä luulet: olisiko Jeesus siunannut aseita, joilla työmiehet *estetään rakastamasta toinen toisiansa lakkoaikoina*? Olisiko hän avannut kapakoita, millä

heitä pidetään henkisessä ja aineellisessa kurjuudessa ja millä sotilaat paadutetaan? Mitä?

Hartala. Ei papit ole kapakoita keksineet.

Mikko. Kuka sen takaa? —

Kaikki rosvous, vääräys ja väkivalta työskentelee pappien jos ei julkisella, niin salaisella suostumuksella. On tehnyt niin hamasta maailman alusta, niin kauan kuin papin virkaa on olemassa ollut, ja tulee sen aina tekemään.

Jeesuksesta he pääsivät, korottamalla hänet jumalaksi, ettei kenenkään päähän pälkähtäisi vaatia heitä taikka muita seuraamaan hänen jälkiänsä. „Kuinkasta nyt heikko ja synnillä turmeltu ihminen voisi käydä jumalan teitä.“ — Ja Jeesuksen verestä heidän onnistui keittää se taikavoide, jolla velvollisuudet toisia kohtaan muutettiin velvollisuudeksi itseänsä kohtaan — oman yksityis-autuuden tavoittelemiseksi.

Anna-Leena. Voi, julki jumalattomuutta!

Hartala. Matti, miks'et sinä mitään sano? Mitä sinä tuollaisesta puheesta ajattelet?

Katri. Olethan sinä toki kristitty? Olethan, Matti?

Matti. Minä olen niin heikko niihin lukuasioihin, niinkuin tiedät. Ei minusta ole väittämään.

Mikko. Matti on työmies, mutta selvemmällä kaikesta kuin me kumpikaan. Hänelle aate on elämää.

Matti. Ei minusta ole kirjain jälkeen elämäänkään. Minä niistä tiedän niin vähä.

Hartala. Sano meille edes, mistä syystä olet täällä?

Matti. Minä en muualla mailmalla menestynyt. Jos olin työssä ja sain tavallista palkkaa, tuntui kuin olisin ryöstänyt sen toisilta työmiehiltä, jotka turhaan pyrkivät töihin.

Hartala. Onko täällä tuollaisia miehiä?

Matti. Ja kun kaivannosta vähennettiin miehiä — perheellisiäkin — ja minut jätettiin, tunsin itseni ikäänkuin varkaaksi, joka vein leivän heidän vaimojensa ja lastensa suusta.

Hartala. Onko tosiaan täällä tuollaisia miehiä?

Matti. En saanut rauhaa, ennenkuin läksin pois kaivannosta ja tulin tänne.

Anna-Leena. (Vilkkaasti.) Et suinkaan sitte ole paljokaan tienannut?

Matti. En. Olisin minä kumminkin voinut lähettää piletin teille molemmille, mutta Mikko ei siihen suostunut. Minä tallensin rahani Kalevan Kansan rahastoon, sillä puheella, että sieltä saatte matkarahat takaisin Suomeen, jos ette täällä viihtyisi.

Anna-Leena. Etkö sen enemmän pidä kiini Katrin lupauksesta?

Matti. Kuinka minä sitä voisin? Siitä on jo pitkä aika, ja hän oli niin nuori silloin. Nuori mieli voi muuttua moneksi. Katrilla on sen puolesta täysi vapaus.

Anna-Leena. Nyt näet, Katri, että Herra kääntää kaikki parhain päin.

Katri. (Rientää Matin kaulaan.) Vapaus, se on velvollisuus! Minä kuulun sinulle aina.

Matti. Katso nyt, kuinka tahraat vaatteesi saveen.

Katri. Mitä niistä, kunhan tuntoni on puhdas.

Anna-Leena. (Hartalalle.) Niinköpäin Herra ohjasi sinin?

Hartala. Niin. Hän vaati minulta tämän uhrauksen. Aina hän vaatii selvän pelin.

Matti. Mitäs sinä mietit, Mikko?

Mikko. (Havahtuu ajatuksistaan. Lakkiaan heilutuksen.) Minä mietin, että — heleijaa!

Hartala. (Käsitellen kuokkaa, jonka Matti on pannut sivuun.) Katrillesiko sinä olet kuokkinut sitä suota?

Matti. Enkä! Silloin en olisi vieläkään vapaa siitä varkaan tunnosta. Katri olisi vain rikostoverini saaliin jaossa.

Hartala. Ketä varten siis työskentelet?

Matti. Kaikkia varten.

Te ette ole nähnyt meidän lapsiakaan, pastori.

Hartala. Eihän sinulla ole lapsia.

Mikko. Ei hänellä eikä minulla, vaan *meillä* on. Kalevan Kansalla on lapsia. Ja niissä me näemme ihmiskunnan tulevaisuuden.

Matti. Ulkona maailmalla on vielä paljo lapsia vilussa ja nälässä — —

Mikko. Joita me emme voi yksitellen auttaa. Mutta me voimme osottaa ja raivata pelastuksen tien koko ihmiskunnalle, kaikille sorrossa ja pimeydessä harhaileville.

Hartala. *Sitäkö varten* teidän on täytynyt luopua lapsuutenne uskosta?

Matti. Minulla ei ole koskaan ollut muuta uskoa. Minä olen aina ollut niin huono lukuasioihin. Tämä nykyinen mieleni on kasvanut kyntöpellolla kotona ja täällä Amerikan kaivannoissa.

Hartala. Ja sinä olet antautunut sille „nykyiselle mielellesi“. Hm. — Se on uskoa sekin. — Ehkä on kaikki usko pohjaltaan samaa. Antautumista hyvän asian palvelukseen.

Te tiedätte, että kristinuskon puolesta tuhannet ovat uhranneet henkensä?

Mikko. Mutta eivät uhraa enää. Sen jälkeen kuin kristitty kirkko paavin vallan aikana ja muulloin on ottanut verivelkansa takaisin monen kertaista. Nykyaikana näkyy niin sanottujen „uskovaistenkin“ keskuudessa olevan vaikeata uhrata 25 senttiä papin palkaksi. Kirkon kristillisyyttä ei enää pysty innostuttamaan ihmisiä.

On jo puhkeamassa esille suurempi, korkeampi, ylempi ihanne kuin oma persoonallinen pelastus.

Hartala. Ja se on?

Katri. *Toisien* pelastus, tietenkin.

Mikko. Aivan niin. Kaikkien pelastus.

Anna-Leena. Siellä on Katrikin, yhdessä kadotuksessa.

Hartala. „Kuka sinä olet, joka toista tuomitset?“ — Kristinopin rakenteessa saattaa tosiaan olla sisäinen ristiriitaisuus, jonka he näkevät selvästi, mutta joka

minulle on vain hämärästi häämöittänyt. Monasti ennenkin olen pysähtynyt ajattelemaan, eikö yksityisen pyrkimyksessä autuuteen ole jotakin itsekkäisyyden varjoa. Joittenkin lahkolaisten tekoriemussa se ihan on minua loukannut. Nauttivat toisten kadotuksesta ehkä yhtä paljon kuin omasta pelastuksestaan. — Mutta en liene rohjennut siihen kysymykseen oikein syventyä. Sitä todellakin sietää harkita. Siinä ehkä on koko asian avain.

Minun täytyy tunnustaa löytäneeni täällä aivan toista kuin olin odottanut. Nyt ymmärrän senkin, miksi kaikki eivät ole täällä menestyneet, vaan niin monta on poikennut pois.

Mikko. Kaikilla on itse asiassa ollut sama syy peräytymiseensä, vaikka he sitä peittääkseen ovat keksineet taikka vasta jälkeinpäin keksivät erilaisia teko-syitä vähäpätöisistä sivuseikoista.

Matti. „Se tie on kaita“.

Hartala. Oletpas sinä jotain saanut kirjoista.

Kaita se totisesti on, velvollisuuden, uhrautumisen tie. Mutta selvä, niin ihmeen selvä aina.

— — *Katri,* sinä siis menet vaimoksi Matille.

Anna-Leena. Eikö heitä sen paremmin edes vihitäkään?

Hartala. Mitäpä siinä on muilla ihmisillä tekemistä? Matti on kelpo mies ja ansaitsee hyvän vaimon.

Mikko. Ja nyt minä menen suolle Matin sijasta. Matti pankoon reilaan teidän asuntonne. Hän on siihen taitavampi. (Ottaa Matin työkalut.)

Hartala. Malta vähän vielä. —

Minä tahtoisin teiltä kysyä: Voisitteko tarpeen vaatiessa kuolla vakaumuksenne puolesta?

Mikko, Matti, Katri. (Yht'aikaa, hämmästyneinä.)
Kuollako!

Katri. Miksi kuolla, kun on vara elää? (Jää ihas-tuneena katsomaan maisemaa.)

Matti. Minustakin on pää-asia, että löytää *elämän* tien.

Hartala. Ja pysy uskollisesti sillä. Se on totta, se! Olen usein sitä asiaa ajatellut.

Mikko. Me olemme elämän kansaa. Harvoin muistammekaan kuolemaa.

Hartala. Nykyaikana tosiaan kysytään suurempaa miehuutta siinä, että uskaltaa *elää*, kiertämättä elämän velvollisuuksia — kuin että tohtii kuolla.

Minä olen kuullut paljon uutta tänä aamuhetkenä, saanut uutta sisältöä elämälleni teiltä. Varsinkin sinulta, Matti. Kuinka paljon minulla vielä lieneekään täällä oppimista.

Mutta jo tästä olen velkaa. (Aikoo astua portaille.)

Kas, tämä laivasilta ei enää olekaan liian korkealla. Vesi on noussut.

Mikko. Se nousee ja laskee täällä toistakymmentä jalkaa aina kuuden tunnin perästä.

Hartala. Kylläpä saattekin minua sanoa „Harhalaksi“. Olenhan tuosta lukenut, vaan en tullut ajatelleeksi. (Kumartuu alas ja ottaa sieltä pienen käsilaukun.)

Katri. Kuinka täällä on kauniit maisemat!

Hartala. (Katsoo ympärilleen.) Tosiaan juhlalliset. Ylevä luonto. Siinä ikäänkuin piilee äänetön kehoitus ihmiselle yleviin tekoihin.

— — Ymmärsinkö minä taannoin oikein sinua, Mikko, että rahalla ei täällä ole mitään arvoa?

Mikko. Kyllä rahalla on arvonsa, toistaiseksi. Mutta minä sanoin, että raha ei lisää arvoa *miehelle* meidän silmissämme.

Matti. Ei se raha mitä *on*, vaan se mitä antaa.

Hartala. Sinä, sinä Matti osaat aina naulan kantaa.

Mikko. (Hymyillen.) Rakennusmies.

Hartala. (Ottaa laukusta paperin.) Tässä on se kymmenen tuhannen markan pankkivekseli, josta täällä tuli mainituksi. Minä luulen, että minä en sitä enää

tarvitse. Miks'en minä kelpaisi työhön — nuori, terve mies — niinkuin tekin. (Antaa vekselin Mikolle.) Saatte panna sen Kalevan Kansan rahastoon tai mihin tarvitsette. Se ei ole varsin täyttä kahta tuhatta dollaria. Se olisi vain „mustana varjona“ minun ja teidän välillä.

Anna-Leena. Herra jumala! Antaa pois kaikki rahansa.

Hartala. Minä tunnen velkamiehen, joka sitä vaatii. Äsken menetin jotakin, joka minulle todella oli suuresta arvosta. Mutta siitä olen jo saanut korvauksen: sisäisen tyytyväisyyden ja uuden toivon.

Anna-Leena. Mutta jos noitten hurja — hurma — hurjapäisten — — kuinka pastori sanoi? —

Hartala. „Hurmahengiksi“ sanoin. Ei ollut pistänyt päähäni se mahdollisuus, että heidät on suuri ja oikea aate hurmannut. Aate, joka vie mukansa minutkin.

Anna-Leena. Jos nyt heidän yrityksensä ei onnistuisi?

Hartala. Hyvä ihminen uskoo hyvän voittoon. Mutta vaikka onnistuminen siirtyisikin ulommaksi meidän aikaamme ja näköpiiriämme, ei se mitenkään saa vaikuttaa tekoihimme. Tekojemme arvo ei riipu menestyksestä, vaan mielialasta. Ihmisen asia on kaikin voimin tahtoa ja tehdä hyvin ja oikein. Lopusta pitääköön jumala huolen.

Matti. (Lyö kättä Hartalalle.) Sinä olet luiskahtanut „neulan silmän“ läpi, veli Jooseppi.

Hartala. Paljohan sinä olet kirjoista saanut, Matti, ja täysin käsittänyt. Sittepä se onkin sinun omaasi.

Mikko. (Yhä pitäen kädessään vekseliä.) Minusta on sillä tavalla, että molemmat eivät sovi tänne: tämä paperi ja papin puku. Toisen täytyy väistyä.

Hartala. Tosiaan! Se voisi herättää täällä pahennusta. (Riuhtasee liperin kaulastaan ja viskaa sillalle.)

Matti. (Ottaa liperin käteensä.) Puku on vain puku, se ei vaikuta asiaan,

Hartala. (Tempaa kuokan ja kirveen. Kuokkaa olalle pannessaan tahraantuu takin selkämystä saveen.) Suolle lähdän *minä*, alottamaan elämän tietäni. Mikon sopii jäädä tänne äitinsä läheisyyteen.

Anna-Leena. (Pyyhkien Hartalan takin selkää.) Nyt ne ovat villinneet pastorinkin. Noin ryvettää pyhän kaapunsa.

Mikko. Kyllä tuolla takilla kuokkia huiskii aikailla.

Matti. (Ojentaa liperin Hartalalle.) Tämä on hyvä ojaa suunnatessa linjakepin merkiksi.

Katri. Pastoriko nyt ojalle menisi?

Hartala. (Panee liperin taskuunsa.) „Pastori“ on siellä nyt, taskussa. Täst’edes olen samanlainen Sointulan Jooseppi kuin te toisetkin. (Ruokakello soi.)

Katri. Mikä se on?

Mikko. Se on Sointulan ruokakello.

Matti. Kutsuvat aamiaiselle.

Hartala. Siellä saa nähdä enemmän tämän talon väkeä. Niitäkin pää-äijiä.

Anna-Leena. Vieläköhän saavat villityksi minutkin täällä? (Menevät vasemmalta.)

Toinen kuvaelma.

Suo, osittain ojitettu ja kuokittu. Kaukana taustalla näkyy mäntymetsää vastaan linjakeppi, jonka kärestä liehuu papin kaulus.

Hartala. (Tyytyväisen ja toimeliaan näköisenä, mutta silkkihattu ja kauhtana pahoin rähjäntyneinä, juuri lakkaa kuokkimasta, oikaseksen ja pyyhkäsee takin hihalla otsaansa. Sihtailee kuokan varrella suuntaa tuosta linjakepistä ja ryhtyy taas kuokkimaan Koko ajan voimakkaasti laulaen):

Korven kimppuun tarmokkaasti
Saaren urhot läksivät,
Kirvehensä varteen asti

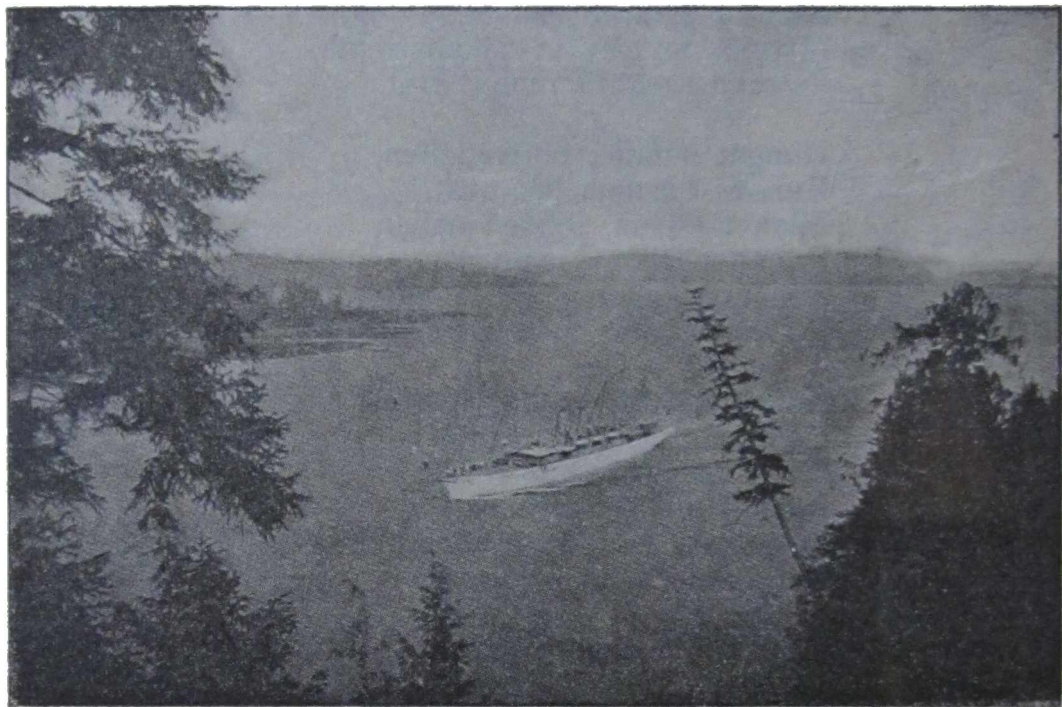
Kuusen kylkeen iskivät.
Mylviös myrsky ja raikuos ranta,
Saarella sankarit mellastavat.

Hongat notkuu, horjahdellen,
Kunnes maahan kaatuvat.
Miehet kilvan, toisten eellen
Saaren päähän saapuvat.
Silloinpa kaikui huikea hurra :
Peltomme oiva taas laajennut on!

Korvet väistyy voiman eestä,
Kodit nousee notkelmiin,
Karja karttuu, kalat veestä
Käyvät meidän pyydyksiin.
Suojelkaa, tunturit, rehtevin rinnoin
Kotimme onnea korkealla!

Illan tullen vaimot vartoo
Valko purtta valkamaan.
Päivä sammuu, kuuhut valvoo,
Tähdet syttyy paistamaan.
Pullistu purje ja luistaos pursi,
Kotia kohti nyt matkamme käy.

Valot vilkkuu ikkunoista,
Koti siellä kuumottaa.
Lapset, riemuin, karkeloista
Alas rantaan kiiruhtaa.
Soi, meren aalto, ja laulaos laine
Kalevan Kansalle rauhasa yö!

Vancouverin sataman suulla.

RÄÄTÄLI-RUNOILIJJA.

apasin hänet kevät-kesällä kaupungissa käydessäni.

Meidän „kaupunki“ on Vancouver, B. C.¹⁾ Tämä meidän Vancouver ei ole Vancouverin saarella, niinkuin Victoria ja Nanaimo, vaan se on Kanadan mantereen länsirannalla, lähellä Yhdysvaltain rajaa. Sinne on 180 meripenikulman matka Sointulasta, ja säännöllinen laivakulku keran viikossa. Se on nuori, tuskin 20 vuotias, sievästi

¹⁾ Välttämättä aina lisättävä „B. C.“ (British Columbia), sillä Yhdysvaltain puolella on toinen Vancouver,

rakennettu kaupunki, Suomen Turun arvoinen alaltaan ja asukasluvultaan nykyisin, mutta liikekeskustana monin verroin mahtavampi. Siihen päättyy Kanadan poikki, Atlannista Tyneenmereen kulkeva rautatie „C. P. R.“ (Lue: Sipiaar, Canadian Pacific Railway), ja sen erinomaiseen satamaan keskittyy suuri osa Tyneenmeren laivaliikettä, etupäässä Englannin ja sen merentakaisen siirtomaitten välinen kauppa. Sentähden makaileekin Vancouverin laivalaiturissa aina valtameren jättiläisiä.

Juuri sataman ja C. P. R:n komean pääteaseman ääressä on Kalevan Kansalla majatalo — niin vaatimaton ja nurkan takana piilossa, ettei sitä outo tahdo omin neuvoin löytääkään.

Siellä odotellessani Sointulaan lähdön aikaa, astui huoneesen nuori mies, kalpea, heikkorakenteinen, huolellisesti puettu. Näihin Lännen satamiin kun kokoontuu kaikenlaista kansaa, tottuu omituisesti tarkastamaan jokaista vastaantulijaa ja tekemään johtopäätöksiänsä ihmisten ulkonäöstä ja käytöksestä. On kuin vaistomainen tarvis saada selville, kuka voisi tilaisuuden sattuessa olla vaarallinen, kuka ei. Niinpä nytkin heti ensi näkemällä pisti -silmääni hänen liikkeittensä pelonalainen epävarmuus, ikäänkuin olisi hän joka askeleella pyytänyt anteeksi olemassa-oloaan ja varonut ulosheittämisestä. Epäilemättä räätäli, päätelin mielessäni, ja ensimmäinen rakastaja seuranäytelmissä. Tuo nyt ei ole vaarallinen muille kuin mahdollisesti naisille tyveninä kuutamo-iltoina, ajattelin.

„Nimeni on Niilo Hillo“, hän lausui tervehtiessään. „Suomessa ollessani tapasin kirjoittaa Niilo F. Hillo, sillä toinen nimeni on Felix, mutta viime aikoina olen jättänyt pois tuon vieras-sointuisen F:n“.

„Olette siis kiinteästi pysynyt suomalaisuudelle uskollisena täällä vieraassa maassa“, huomautin kohdeltiaasti.

„Niin olenkin“ — ja hän koetti nostaa kapeaa, matalaa, melkein olemattomaksi painunutta rintaansa.

— „Suokaa anteeksi, että heti puhun suoraan ajatukseni. Minä en ensinkään hyväksy Teidän nimenmuutostanne.¹⁾ On kuin tahtoisitte varkain kavaltautua kansallisuudestanne ja tunkeutua vieraan lipun turviin. Suokaa anteeksi!“

Niin se ulkonäkö pettää. Olin otaksunut miestä lampaaksi, ja tämä onkin ylen sisukas.

„Minun velvollisuuteni kai olisi pyytää anteeksi Teiltä ja kaikilta kansallisuutemme eheyden harrastajilta“, vastasin. „Minä vain otin asian käytännölliseltä kannalta: kirjoitin nimeni niin, että maan-kielinen voi sen lukea ja kirjoittaa, samoin kuin Venäjällä ollessa täytyisi kirjoittaa nimensä venäläisillä kirjaimilla, Kiinassa kiinalaisilla. Suomalaisuus tuon iskun kestänee“.

„Kyllähän suomalaisuus on sitkeä“, hän myönsi katkerasti hymyillen. „Mutta koville sitä sitkeyttä koetellaan — omain johtomiestenkin puolelta“.

Mies oli paljo juonikkaampi kuin luulinkaan. Huono vatsa, arvatenkin.

Niilo F. Hillo —? Koetin muistutella, olisinko joskus ennen kuullut tai nähnyt tuota nimeä. Silloin välähti mieleeni, että työväen kevätjulkaisuissa tai joulukirjallisuudessa olin tavannut jotakin siihen vivahtavaa.

„Kuulkaapas“, kysyin, kun asia äkkiä selveni muistissani. „Eikö nimenne ennen ollut Hilonen, Niilo F. Hilonen?“

„Oli — mutta muutin sen jo ennen Suomesta lähtöäni.“

„Englantilainen olisi siitä vaivoin saanut kokoon Hailman tai jotain sellaista. Nykyisen nimenne hän sitävastoin lausuu aivan oikein. Mutta jättäkäämme se asia. Tehän olette esiintynyt runoilijana, julaissut muistaakseni oikein sieviä runoelmia.“

¹⁾ Kirjoitin Kanadassa ollessani nimeni ilman ää:n rikkuja, kun niitä ei englannin kielessä käytetä.

Sitä en sanonut imarrellakseni häntä, vaan todellakin oli hänen pienistä runopätkistään jäänyt muistiini jotain miellyttävää. Nyt oivalsin syyn, miksi havaintoni hänestä olivat olleet niin ristiriitaiset. Hän ei ollut ainoastaan räätäli, vaan myös runoilija. Mutta räätäli oli pinnalla, runoilija pohjemmalla — nähtävästi alakynnessä. Senpä tähden en ensi silmäyksellä kyennyt ollenkaan näkemään runoilijaa räätälin takaa.

„Onko yksikään runoistani jäänyt pysyväisemmin mieleenne?“ hän kysyi, ja kun en heti vastannut, lisäsi: „Tarkoitan, muistatteko edes jonkun niiden sisällystä?“

Olisinpa hiukan maksanut, jos olisin muistanut yhdenkään hänen runoelmansa nimen. Mutta ei, en kuolemakseni voinut muistaa mitään muuta kuin hänen nimensä, joka oli ollut runojen alla. Ainoastaan se oli tarttunut päähäni.

Syvästi loukkaantunein silmäyksin hän seurasi turhaa muistin-pinnistystäni. Kun yhä olin ääneti, hän vihdoin virkkoi toivottoman kolkosti:

„Sellainen näkyy olevan meidän pikku-nerojen kohtalo: lehden kääntyessä olemme jo unhotetut.“

„Se on tilapäisten julkaisujen luonteessa“, koetin häntä lohduttaa. „Toista olisi, jos antaisitte ulos laajemman teoksen, itsenäisen kokoelman.“

En ikinä unohda sitä syvää ivaa, mikä piili hänen katseessaan ja äänessään, kun hän otti taskustaan vihkosen ja ojentaessaan sen minulle virkkoi:

„Kun eivät edes Teidän laisenne kirjailijamiehet ota huomatakseen alottelijain esikoisia, niin mitä voipikaan odottaa suurelta yleisöltä!“

Se oli puolen sataa sivua sisältävä runovihkonen, nimeltä „*Sammal-kuiskehia, kujerrellut Niilo Hillo*“, painettu viime vuonna Amerikassa. Sentähden siinä ei ollut F:ää nimien välissä, selitti tekijä suosiollisesti.

„Ette näy tuntevan runovihkoani ennestään?“ hän huomautti lauhkeammin, nähdessään minun uteliaasti selailevan kirjaa.

„Eipä ole sattunut käsiini. Totta puhuen“, lisäsin

naurahtaan, „onkin huomioni viime aikoina ollut enemmän kiintynyt sammal-kuivikkeihin ja kaikenlaisiin muihin taloudellisiin kysymyksiin siellä saarella kuin kirjallisuuteen tai runouteen. Kuinka sanomalehdet tätä ovat arvostelleet?“

„Ettekö ole sanomalehtiäkään seurannut?“ hän kysyi ilmeisesti hämmästyneenä.

„En niin säännöllisesti. Silloin tällöin vilassut“.

„No, ylipäätään ne olivat suopeita vasta-alkajalle — tietäähän tuon. Mutta mitään erikoista ne eivät kokoelmastani löytäneet.“

Taas hän meni niin surkean näköiseksi, että oikein minun tuli miestä sääli. Etenkin tuota hentoa ruumisraiskaa, jota kunnianhimoinen runohenki ja räätälin ammatti yksissä neuvoin olivat päässeet raatelemaan. Ihmekös, jos oli huono vatsa.

Runovihkostaan päättäen oli polosella vielä kovin monimutkaiset ja surunsekaiset rakkausseikat hoidettavana. Jos ei joltakin suunnalta piakkoin tule helpotusta, voipi tuollainen mies olla vaarallinen omalle itselleen. Ainakin on hän enemmän vaivaksi kuin iloksi ympäristölleen.

Ikäänkuin aavistaen ajatusjuoksuni, hän yht'äkkiä sanoi:

„Jos en Sointulastakaan löydä, mitä etsin, niin minun elämäni ei tule olemaan pitkä, eikä päättymään onnellisesti“.

„Pelkään, ettette löydä sieltä, mitä etsitte“, lausuin päättäväisesti. Minusta olisi ollut parempi, ettei hän suotta olisi lähtenyt hakemaan itselleen uusia pettymyksiä entisten lisäksi.

„Kuinka niin?“ hän kysyi terävästi. „Miksi Te sellaista luulette? Ettehän tunne minua muuta kuin mitä nyt vilaukselta olette nähnyt.“

„Mutta minä tunnen monta, jotka turhaan ajavat takaa ihanteitaan. Itse olen yksi niistä. Ihanteet väistyvät niitä tavotellessa kuin kaukainen taivaanranta.“

„Oh, minä osaan ulkoa tuon! — Suokaa anteeksi, jos sanon, että ainakin Teidän suhteenne minä tunnen pettymystä.“

„Sitä tulette tuntemaan joka askeleella Malkosaarelle päästyänne.“

„Luulin Teidän hehkuvan toivoa, elämänhalua ja innostusta. Mutta sen sijaan tapaankin Teissä jääkylmän pessimistin.“

„Muutoin tuskin olisin Sointulassa viihtynytäkään näin kauan.“

„Ja minä kun Sointulasta odotin vallan toista!“

„Sepä siinä juuri onkin vikana. Jos vähempää odottaisitte, niin löytäisitte ehkä jotakin, ja pettymyksenne olisi pienempi. Kuvittelette siellä kultafasaanien ja paratiisilintujen tepastelevan, mutta näettekin mustia, räähkyviä variksia tai kiljuvia kalalokkeja. Ei siellä vuorikauriit käyskentele rannikoillamme, vaan siat laskuvedellä tonkivat rantakivikkoa. Kyllä siinä ihanheet saavat kyytinsä, kun puolisääreen kurassa kahlaillet meidän viheliäisiä karjan-uria. Sointula on alkava uudis-asutus erämaassa, ei muuta.“

„Eikö muuta?“

„Ei ulkonaisesti. Kaikki muu on omassa itsessämme — jos on.“

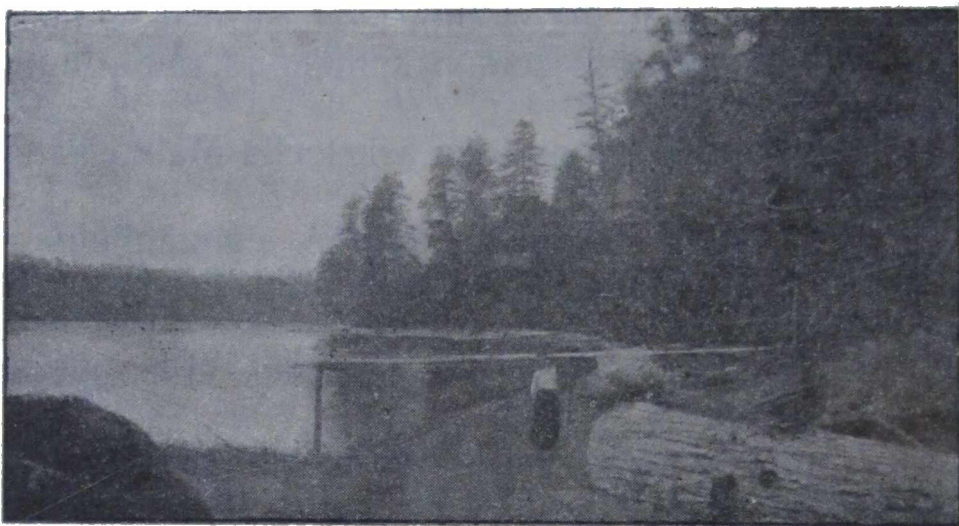
„Mutta eikö se Malkosaari ole hyvä maaperältään, viljava?“

„On kyllä, parasta laatua maa, mitä ollenkaan on olemassa. Mutta kovan työn alainen, villi, koskematon korpi.“

„Entä ilmanala, eikö se ole sovelias?“

„Erinomainen sekä kasvullisuudelle että ihmisen hyvinvoinnille, tasainen ja kaikessa kohtuullinen, ei liialla kuumalla tai kylmällä rasittava — lyhyesti sanoen: paras, mitä tunnen. Mutta heikolle ruumiinrakennukselle ensimmältä ehkä liiksi raaka, ylen voimallinen meri-ilma.“

„Kuinkas on maisemien laita? Ovatko näköalat yhtä suurenmoiset kuin tässä Vancouverin tienoilla?“

Kotilahden rannikkoa.

„Komeammat vielä. Mutta —.“

„Joka asiaan Teillä on aina joku mutta“, ärähti hän kärsimättömästi.

„Niin, nähkääs, joka asialla on kaksi puolta, ja koska meillä kerran on käytettävänämmme kaksi silmää, niin velvollisuutemme on katsoa niillä molemmilla.“

„Suokaa anteeksi maltittomuuteni. Olen ehkä liiaksi innostunut siihen luvattuun maahan.“

„Sepä liika innostus se on monta sieltä kesken ajanut pois, ennenkuin ovat kunnollisesti ehtineet koteutua. Sellainen innostuksen kuohu, kuume, hehku, houre tai huumaus — miksi häntä nyt nimittäisin — se on meidän pessimistien silmissä paha enne. Kun sitä jossakin tulijassa huomaamme erityisemmän paljo, niin milt’ei vastahakoisesti autamme hänen kapineitaan laivasillalta maihin. Viikon parin kuluttua ne ovat kumminkin kannettavat laivaan takaisin.“

„Mutta ne näköalat, maisemat siellä?“

„Ne vaikuttavat ensi näkemällä liian voimakkaasti. Sikäläinen luonto on liiaksi mahtava, se musertaa herkän mielen. Minäkin — tällainen paksu-nahka — palasin ensi käynneiltäni ahdistuksen tunne rinnassa. Vasta aikoja myöten, kun olen pysyvästi sinne asettu-

nut, olen joutunut luonnon valtaan ja päässyt sen kanssa sopusointuun.“

„Oletteko varma, ettette koskaan lähde Malkosaarelta?“

„Ei mitään tiedä aivan varmasti sanoa edeltäpäin. Mutta yksi asia on varma: tältä rannikolta minä en hevillä erkana. Olen tämän luonnon lumouksissa, niin etten voi siitä irtautua. Kun ajattelenkaan Amerikan aavikoita tai nokisia kaupunkeja tahi Suomen mäen-nyppylöitä, niin kahta syvennälle syövyn saaren kuusikkoihin, ettei vaan tarvitseisi täältä lähteä. Kuka kerran on vapauden riemua maistanut, se ei vankilaan palaja suosiolla.“

„Vielä muuan kysymys“, virkkoi Hillo, „oikeastaan kaikkein tärkein. Minkälaisia ovat ihmiset siellä?“

„Parasta väkeä, mitä missään olen tavannut. Mutta —.“

„Mutta —?“

„Kaukana täydellisyydestä. Ei läheskään ihanneihmisiä.“

„Missä niitä sitte on?“

„Minä en tiedä. Viimeinen ihanne-ihminen luullakseni ristiinnaulittiin yhdeksäntoista sataa vuotta takaperin. Totta puhuen, minä en koskaan ole mielestäni ollut oikein huonossa seurassa, mutta niin paljo kelpo miehiä kuin Sointulassa on ympärilläni . . .“

„Entä naiset?“

„Verrattomasti paras kokoelma, mitä missään olen tavannut. Mutta Teidän ja kaikkein ihanteen-etsijäin mielestä ei paraskaan ole kyllin hyvä Sointulassa. Minä puolestani en koskaan haluaisi sellaista täydellisyyttä, jossa ei olisi parantamisen varaa, s. o. kehityksen mahdollisuutta. Mitä tarkoitusta ihmis-elämällä sitte enää olisi? Mitä nykyisiin Sointulan miehiin tulee, niin heihin minä suorastaan olen ihastunut. Heissä on enemmän puhdasta kultaa kuin olin otaksunut.“

„Onko kuonaa myös?“

„Tietysti on. Mutta oivallinen on sulimokin siellä, hyvä poistamaan kuonan. Usein olemme vasta asianomaisen lähdettyä oikein tulleet näkemään, miten kehoja aineksia on liittynyt joukkoomme. Sointulassa ollessa heitä ei olisi voinut uskoa niin arvottomiksi. kuin jälkeinpäin ovat näyttäneet. Täällä Vancouverissa esim. on niitä useita.“

„Täällä sanotaan olevan suomalaisia.“

„Ennen Kalevan Kansan puuhia ei ollut ainoatakaan. Nyt parin vuoden aikana tänne on muodostunut niin sanoakseni Sointulan tunkio.“

„Ovatko ne Sointulasta karkoitettuja?“

„Koko siirtolan olemassa-olon aikana on ainoastaan pari miestä saanut kehoituksen lähteä joksikin ajaksi töihin muualle. Toiset kaikki ovatitse väistyneet siellä vallitsevan yleishengen alta, ikäänkuin paeten omaa varjoaan. Tästä joukosta ovat tarkoin erotettavat ne, jotka satunnaisten rahantarpeittensa vuoksi ovat tänne tulleet joksikin aikaa työ-ansiolle, aikomuksella ensi tilassa palata takaisin Sointulaan.“

„Nuo, jotka luette hylkyjoukkoon, — tahdotteko sanoa, että he saarelta lähdettyään ovat muuttuneet huonommiksi kuin olivat siellä — samat ihmiset?“

„Siltä näyttää. Jokaisessa ihmisessä on sekä hyvää että huonoa, taistelemassa ylivallasta. Sointulaan tullessa on voitolla pyrkimys hyvään. Paha on kärsinyt tilapäisen tappion. Ja kun se ei täällä löydä sopivaa maaperää kehittyäkseen, pitää se edes ihmisen rauhattomana, juonittelee ja kiusaa hänet lähtemään omille tarkoituksillensa paremmin soveltuvaan ympäristöön. Näin on saarelta lähtö samalla lankeemus. Ja langennut ihminen on monasti huonompi kuin vallan kääntymätön. Useissa tapauksissa tulee vielä alkoholi lisäksi.“

„Kenties tuomitsette heitä liian ankarasti.“

„Sekin on mahdollista. Kavaltajaa tuomitessa ei tahdo tulla annetuksi mitään arvoa hänen syilleen ja selityksilleen. Me tiedämme vain, että Sointulan sulimo

on heidät erottanut hylkytavaraksi. Muualla maailmassa kyllä saattaisivat mennä täydestä. Mutta se meihin koskee kovin kipeästi, kun omista tovereista ilmaantuu petturuutta, joten emme tule ajatelleeksi, että he itsekin ehkä hiljaisina hetkinään kärsivät siitä suuresta erehdyksestä.“

„Mistä erehdyksestä?“

„Siitä, jonka tekin juuri olette tekemäisillänne.“

„Mi—mitä tarkoitatte?“

„Tulette Sointulaan etsimään jotakin, jota ette mistään muualta ole löytänyt. Jos arvaan oikein, niin Te etsitte *tyydytystä ihanteillenne*, ystävyyttä, toveruutta, veljeyttä, elämän-iloa, tyytyväisyyttä, mielen-rauhaa. Eikö niin?“

„Niin, kyllä, — siihen suuntaan.“

„Niitä etsitte turhaan Sointulasta, yhtä turhaan kuin kaikkialta muualtakin. Sillä ne ovat löydettävissä ainoastaan omasta povestanne.“

Pitkän aikaa ääneti mietittyään nuori mies astui eteeni ja lausui väkinäisesti hymyillen:

„Pyydän anteeksi äskeisen sanani ja kiitän viittauksistanne. Ehkä en olekaan erehtynyt Teidän suhteenne. Ainakin tunnutte puheissanne suoralta mieheltä, niin kuin kirjoituksissannekin olette.“

„Kiitos kehumasta! Mitä minuun tulee, voitte saada tarpeellista silmäin voidetta täällä oleskelevilta tunkiolaisilta. Muutenkin on Teille terveellistä kysyä heidän arvostelujaan Sointulan oloista, joista minä tahtomattani kenties olen antanut liian valoisan kuvauksen. Aina on viisasta kuulla myöskin toinen puoli. Sentähden, jos Teillä suinkin on aikaa ennen laivan lähtöä, niin käykää . . .“ Mainitsin muutamia asianmukaisia osotteita Vancouverissa.

Niin me erosimme sillä kerralla.

*

Varokeinoistani huolimatta tapasin hänet kuitenkin Sointulaan menevällä „Tees“-laivalla. Seurassaan hä-

nellä oli puoli tusinaa ammattitovereita — nim. räätälin ammatin kannalta katsoen. Heidän runolahjoistaan en mitään tiedä varmuudella, vaan syytä minulla on otaksua, ettei noilla toisilla ollut sellaisia, koskapa he erityisellä huomaavaisuudella kunnioittivat veli Hilloa. Reippaita, iloisia poikia he olivat, joillakuilla vielä hyvänlainen ääni ja yhä parempi halu laulaa. Ei ihmekään, kun ikävästä, tuskallisen kyllästyttävästä palkka-orjuudesta olivat päässeet tänne vapaaseen, raittiiseen meri-ilmaan.

Olikin hurmaavan kaunis päivä. Saaristo esiintyi täydessä viehkeydessään ja kaukaisuudessa hohtivat lumitunturit, uljaine, salaperäisine piirteineen. Allamme meren ihmeellinen vihreä kuulakkuus; ympärillämme hymyilevät lahdekkeet pikku saarineen. Joka silmäyksellä tuntui kuin kehoittaisi juuri täällä luonto suuriin, yleviin tekoihin.

Toverien hilpeys oli tarttunut Hilloonkin. Varsinkin keveästi hän tuntui ottavan kaikki, mitä osottamani henkilöt Vancouverissa olivat kertoilleet kokemuksistaan Malkosaarella. Pilkkaa hän niistä teki.

Räätälit selittivät valinneensa Sointulassa käynnin ikäänkuin kesänvietokseen. Eivät vielä tällä kertaa aikoneet sinne ainaiseksi pysähtyä, vaan nyt kun heidän ammatissaan on pari kuukautta melkein työtöntä aikaa, niin sen tahtoivat uhrata Malkosaaren raivaukseen, tutustuakseen samalla sikäläisiin oloihin. Kalevan Kansan jäseniä olivat useimmat jo entisestään ja kaikki saman aatteen kannattajia, luonnollisesti.

„Ja ulkotöihin me tahdomme: tukkimetsään, kalastukseen tai suota kuokkimaan — ei yhtään väliä. Kuta kovempaa, sen parempi.“

Olivatkin tanakkaa tekoa järestään muut paitsi Hillo, jotkut olleet kaikenmoisissa muissakin töissä eikä yksinomaisesti ammatissaan.

Minä tiesin, että Sointulassa oli kiire töillä — nyt niinkuin aina — ja ettei siellä voimia säästetä, joten hyvällä omallatunnolla saatoin vakuuttaa, että mitä

työhön tulee, niin sitä ainakin saavat kylläkseen. Kerroin myös, että useat ammattilaiset pian olivat tottuneet ulkotöihin ja niissä kunnostaneet itsensä.

„Eikös siellä tehdä pilkkaa räätäleistä?“ kysyi joku.

„Kyllä kai sitä miesjoukossa kaikenlaista leikkiä lasketaan“, myönsin. „Mutta todellisuudessa jokainen tietää, että ammattitaito on hyvä olemassa tarpeen aikana eikä suinkaan pilaa miestä.“

*

— „Niin pientä, sievää metsää tuolla vaaran rinteellä, aivan kuin Suomen männikköä“, huomautti Hillo.

„Silmä pettää, veljet“, vastasin. „Se ei ole pientä eikä sievää se metsä, vaan hirveätä jättiläispuuta, juurella läpipääsemätön ryteikkö. Mutta kun tuo „vaara“ on pari kolme tuhatta jalkaa korkea, näyttävät puut siihen verraten pienokaisilta. Kas, tuolla etempänä loivat rinteet ovat kuin Vanhan Maan heinäketoja, mutta se onkin koskematon aarniometsä, puut niin suuria, ettei Suomessa ole nähty enää satoihin vuosiin, jos lie koskaan ollut. Se juuri on suuren luonnon tunnusmerkki, että se lyö mitättömäksi kaikki entiset suuruutemme. Itsensä ylpeän ihmisen se iskee ihan maata vasten ensinnä, kunnes taas vähitellen hänet kohottaa jaloilleen, vuodattaen häneen omaa suuruuttaan.“

Näin kyllä etten selittämällä voinut saada heitä samaan luonnontunnelmaan, jonka vallassa itse olin. Sentähden arvelinkin parhaaksi jättää luonnon omaksi asiaksi vaikuttaa ja valloittaa häiritsemättä. Tarpeetonta tunkeilemistahan minun opastukseni olikin tässä seurassa, jonka keskipisteenä oli varsinainen ammattimies sillä alalla — runoilija. Hänessä tosiaan oli paljo runoilijan vikaa. Noissa „Sammal-kuiskeissa“ olin tavannut kyllä kypsymättömyyttä — kuohua, joka olisi pitänyt kuoria pois ennenkuin keitto olisi ollut valmis

yleisölle tarjottavaksi — mutta myös siellä täällä oikeaa runollista tunnetta. Kun vaan miehellä olisi vatsa ollut terve! Tai „hermosto“, niinkuin nykyaikana pidetään sievempänä sanaa.

Nytkin matkan varrella hänen mielialansa vaihtelivat kovin. Iloisimmasta hilpeydestä synkimpään alakuloisuuteen, ilman mitään ymmärrettävää aihetta. Ja ärtysä hän oli, pahanpäiväisen ärtysä.

„Hermostonne taitaa olla peräti pilalla“, sanoin hänelle kerran tuollaisena alakuloisuuden hetkenä. „Teidän olisi aika ryhtyä pikaisiin toimiin sen karkasemiseksi.“

„Olen sen tahallani kasvattanut sellaiseksi kuin se on“, hän vastasi tavalla, josta mun piti älytä, että olin tunkeutunut vieraalle alalle. „Minun henkistä elämäni varten tulee hermostoni olla herkkä tunnelmille, altis vaihteleville vaikutuksille.“

„Mutta“, väitin, „niin hieno koneisto ei tahdo pysyä reilassa maailman myrskyjen kynsissä, vaan joutuu liian helposti pois virityksestä.“

„Ehkä olisi helpompi elää, jos hermot olisivat kuin laivaköysiä“, sanoi hän, minuun katsahtaen. „Mutta mitäpä säveleitä sellaisilla soittelet!“

„Miks’ei, kun ne vaan ovat oikeassa virityksessä? Ne kestävät myrskynkin soittaa.“

Vasta toisten räätälien silmäyksistä hoksasin, että vertaus laiva-köysistä oli aijottu pikku pistoksi minulle. Ahkerasta vesillä olostani olin ulkomuodoltani mennyt merimiehen näköiseksi, vaikka en sitä aina muistanutkaan. Ehkä oli käytöksessäniikin siihen soveltuvaa karkeutta.

Jo ennemmin oli minua jonkun kerran huvittanut, että he muitten matkustajain lähettyvillä väistyivät syrjemmäksi minusta. Olin kyllä heihin verraten vähä oudonlainen ilmiö sointulaisissa työvaatteissani. Enkä ollenkaan arkaillut puhua suomenkieltä käyränokkaisten kanadalaisten kuullen. Yksin Hillokin näkyi sitä kartta-

van, vaikka Vancouverissa oli minulle ollut niin kovana kansallisuutemme säilyttämisestä.

Kun näin hänen tuossa ojentavan käsivarttaan ja toveriensa rientävän kiinnittämään auennutta mansetin nappia, niin se minua huvitti, mutta samalla huolestutti. Tiesin, ettei Sointulassa tuollaisia kolmen neljäosan runoilijoita minään ihmeenä pidetä. Tuskin säikähtäisivät oikein täys-runoilijaakaan. Tavallisia kotitarve-runoilijoita siellä vilisee joka nurkassa. Tiesin myös, että kun Sointulan pojat ryhtyvät itsekkäisyyden, turhamaisuuden ja muitten pikku heikkouksien pahkoja silittelemään, niin se ei aina tapahdu varsin kevyellä kädellä.

*

„Kas vaan, johan räätäli-runni on alkanut!“ kuuluu ensimmäinen tervehdys, laivan asettuessa Sointulan laituriin.

„Yes“, säestää toinen ääni. „Se tapaa olla tässä lohen-nousun edellä.“

„Kaunis vastaanotto tosiaan!“ päivittelee Hillo minulle.

„Ei sillä väliä“, rauhoitan. „Molemmat puhujat ovat räätäleitä — taikka oikeammin, olleet räätäleitä tullessaan.“

Esittelin hänet ensiksi näille tervehtijöille. Toiset näkyivät löytävän vanhoja tuttujaan heti sillalle päästyä. Minä niin ollen jousin toimittamaan omia asioitani.

Vasta illan suussa tapasin Hilloa. Valitti minulle, että heidät oli ensi aluksi majoitettu — saunaan.

„Entäs sitte? Vankin rakennus koko saarella ja hyvin tilava. Lämmin myös, koska siinä tietenkin tänään on kylvetty.“ — Oli näet lauantai-päivä.

„Niinpä kyllä, kylvetty — mutta ei kylvyn jälkeen siivottu.“

„Kai tekin olitte kylpemässä?“

„Oltiin joukolla, ja hyvä olikin kylpy. Nyt ovat toverini hajaantuneet paikkoja katselemaan. En saa käsiini ainoatakaan.“

„Tuolla tulee majoitusmestari.“ Osotin miestä, jolla oli pitkä varsiluuta kädessä, ja neuvoin Hillon kääntymään hänen puoleensa valituksellaan.

Hän teki niin.

„Tuoss’ on luuta. Lakase!“ kuulin majoitusmestarin sanovan.

„Minä en todellakaan muista“, äsähtää Hillo, „milloin me oltaisi sinun-maljat juotu.“

„Täällä niitä ei juoda eikä syödä, vaan hengitetään ilmassa. Tällä saarella ovat kaikki veljiä ja sisaria, etkös sen vertaa tiedä jo tullessasi?“ Sillä puheella majoitusmestari meni matkojaan.

Hillo luutineen katosi saunaan.

*

Sittemmin kohtasin häntä ainoastaan silloin tällöin. Ensimmäisellä viikolla työnjärjestäjä ei häntä ollut määrännyt mihinkään vakituiseen työhön — ei hänellä tainnut olla työvaatteitakaan mukana —, vaan teki hän milloin mitäkin pientä askareta kotosalla. Usein myös näin hänen kiertelevän saaren rantoja, veneessä tai jalkasin. Joskus häntä tällaisilla retkillä puhuttelin. Aina oli hänellä mieli masennuksissa.

„Se on kuin kova kohtalo tämä luonto. Ei sille ihmisvoima mitään mahda“, hän vaikeroi.

„Pannaan sitte hevoset työhön“, lohduttelin. „Hevoset ja koneet.“

Mutta kerran hän tuli luokseni ilosta säteilevänä. Oli käynyt eräällä viljelykseen otetulla suolla ja tapasi minut saaremme ainoalla kalliorannalla, jossa olin tonttimaatani raivaamassa — kehumatta maailman kaunein paikka, melkein —, silloin hän riemuitsi, että onhan täällä lempeitäkin seutuja, helpompiakin maita, joille kyllä ihmisvoima ryhtää.

Oli sunnuntai, toinen hänen täällä ollessaan. Yhdessä läksimme Sointulaan illalliselle.

Ruokatalon edustalla miehet ryhmissä jutellen odottivat ruokakellon soittoa. Nurkalla seisoi meidän „Tolstoi“, sikain ruokkija,¹⁾ viittasi Hilloa tulemaan lähemmäksi ja sanoi:

„Etkös tulisi, nuori mies, kantamaan sika-saavia, jos varot jaksavasi?“

„En, hitto soikoon, en tule koettamaankaan“, tiuskasi Hillo loukkaantuneena. „Missään maailmassa minua ei ole sellaisella hävyttömyydellä kohdeltu kuin täällä. Vai sika-saavia!“

„Sekin mies aikoo uudisasukkaaksi“, naurahti „Tolstoi“, iskien silmää minulle. Ymmärsin yskän ja otin korenon pään olalleni. Sika-saavi se oli meidän „Tolstoin“ koetuskiivi kaikille uusille tulokkaille. Runoilija jäi katsomaan menoamme, mutta luultavasti ei huomannut siinä mitään runollista, yhtä vähän kuin siinä ilokiljunnassa, joka kajahti karsinalta, sinne päästyämme.

Hillon tovereista oli enin osa ollut Toivolassa, Kotiniemen takana lahdessa, jonne tukkia vedettiin. Tukkimiehillä oli siellä omat kokkinsa — pari räätäliä — ja vain pyhän seuduksi tulivat Sointulaan, lauantaikylvyille, sunnuntai-kokouksille ja iltamille. Jotkut vastatulleista räätäleistä kuuluivat olleen kovia yrittämään. „Niin pitelivät piikkistä, kulunutta teräsköyttä kuin villalankaa vain“, ihmettelivät vanhat tukkilaiset. Itse ylistivät pojat Toivolassa oloaan niin pilviin asti, että Hillockin innostui lähtemään ensi viikoksi sinne. Työnjärjestäjä lupasi hänelle signaalimiehen paikan, joka työ ei kysy ensinkään voimia, vaan vähä tarkkaavaisuutta.

¹⁾ Kerrotaan Leo Tolstoin jonkun aikaa olleen kyläkuntansa sikopaimenena. Oli väen väkeen siihen toimeen pyrkinyt, mutta siinä ollessaan suuria asioita miettiessään laiminlyönyt virkatehtäviään, jonka tähden talonpojat hänet erottivat.

Hillon kaupunkilais-kengät olivat täällä rantoja ravatessa jo menneet mäsäksi, jonka tähden hänen maanantai-aamuna piti saada uudet lujemmat. Menin hänen kanssaan yhtiön suutariverstaaseen, sillä pelkäsin, ettei hän yksin saisi asiaansa toimeen. Siellä näet oli valtiaana se eilinen „Tolstoi“, jonka koetta hän ei ollut kestänyt.

„Tämä nuori mies tarvitseisi kengät“, puhelin suojattini puolesta.

„Tolstoi“ katsoa mulautti minuun, ikäänkuin nuhdellakseen, että olin tullut häiritsemään hänen nautinto-hetkiänsä. Mitään virkkamatta hän penkoi esille sopivat jalkineet. Hillo seisoi kuin tulisilla hiilillä. Vasta lähteissämme „Tolstoi“ avasi suunsa ja lausui hyvin vakavasti, mutta hiljaa:

„Ensi kerraksi minä sanon valmiiksi, että meillä ei ole varaa tehdä suutarin työtä muille kuin omalle väelle.“ Ja minä näin peijakkaan istuvan hänen silmänurkissaan, kun hän lisäsi: „Ei ollenkaan kaupunkilaisille herrastelijoille.“

Ulos päästyämme Hillo minulle valitti täällä tavanneensa „suurta karkeutta, suorastaan raakuutta.“ — Hän hiukan sorautti ärrää, joka seikka tavallaan lievensi tuota muuten ankaraa muistutusta.

„Täällä on paljon kelpo miehiä“, vastasin, „kun tulee heitä oikein tuntemaan. Mutta tällainen hurja luonto vaatii vastaansa karskia luonteita. Ei erämaita mamsselit raivaa.“

Tukkilaiset lähtivät „Winetta“-laivallamme. Kun he Kotilahden tyventä pintaa kyntäen etenivät, torvien säestyksellä laulaen „Kalevan Kansan marssia“ raikkaassa aamu-ilmassa, niin luulenpa sen Hillostakin tuntuneen hauskanlaiselta työhön lähdöltä.

Vasta lopulla viikkoa tulin käyneeksi Toivolassa. Sieltä telta-kylästä kajahtelivat vastaani kauas merelle iloiset laulut, niinkuin aina sointulaisten työpaikoilta. Oli korkea vesi. Tukki-koneet seisoivat jouten, ja miehet uittelivat ennen vedettyjä pölkkyyä puomiin.

Työ kävi kokonaan laulun voimalla. Kun yksi lopetti, alotti toinen. Laulut tosin olivat eri arvoisia, samoin kuin lauluniekatkin, — pääasiana tuntui olevan, että katkeamatta oltiin äänessä.

Hilloa en heti nähnyt. Muilta kuulin hänen kyläläntyneen signaalimiehen virkaan. Orjallista oli ollut. Nyt hän oli kokkien apulaisena. Menin heidän keittiöönsä. Hillo loikoi pitkänään ruokapöydällä, sanomalehteä lukien. Toiset kokit olivat kuokkimassa perunamaata siinä lähellä. Minusta se oli koko mukavaa katsella, kun keittokattilat kiehua porisivat ja kokit hiessä päin kuokkaa heiluttivat. Jo saivat yhteisvoimin väännetyksi irti aikamoisen kannon.

Hauskat havaintoni keskeytti Hillo, marisemalla että hänet jättivät yksin pitämään huolen valkeasta.

Tulee siihen „ison tonkin“ (donkey = tukinvetokone) vesimies ja kysyy:

„Onkos kahvia valmiina?“

„Juo sitte ruoka-aikana“, vastaa Hillo. „Olen juuri saanut kupit puhtaaksi, en minä niitä aina viitsi pestä.“ Luki edelleen sanomalehteä selällään pöydällä.

Vesimies katsoo häntä kummastuneena. Ottaa kupin hyllystä ja kaataa itselleen kahvia. Sanoo sitte yli olkansa:

„Saisit sinäkin, veli, vielä käydä veljeyden velvollisuuksia oppimassa, ennenkuin menestyt täällä.“

Muuta hän ei puhunut. Joi kahvinsa, heitti tyhjän kupin pesu-altaaseen ja läksi.

Ei Hillokaan mitään puhunut. Tulipunaisena nousi ylös, pani puita pesään ja sitte näkyi astuvan rannalle päin.

Hetkistä myöhemmin tapasin hänet rantakuuhuja katselemassa. Vesimies siinä juuri työnteli ulos paattiaan, mutta Hillo ei ymmärtänyt tai välittänyt auttaa.

„Katsokaas“, sanoo Hillo minulle, „kun laineen vihreä särkyy ja siitä pärskähtää valkoinen vaahto. Mikä mainio värisovitus!“

„Ota siitä“, murahtaa vesimies kesken työnsä, „ota siitä uusi housuvaatteen malli mukaasi“. — Hän oli äkeissään vielä.

Toivottomalla huokauksella Hillo kääntyi pois ja lähti keittiötä kohden. En ihmettele, jos hän sillä hetkellä tunsu olevansa raakalaisten keskellä. Mutta kenen syy? — Vesimies oli paras mies maailmassa, kun häntä vain ei ärsytetty.

*

Varottiin myrskyä, koska oli uuden kuun aika. Sentähden piti „Winetan“ yöllä nousuvedellä tulla hinaamaan tukit Toivolasta Kotilahteen, jossa ne olivat tallella varastopuomissa. Sitä varten minäkin olin Toivolaan tullut. Iltasella jäi minun tehtäväkseni herättää miehet irrottamaan puomia kello kahden ajoissa yöllä.

Heräsin juuri määrääjalla. Heti huomasi, että tuuli oli kiihtynyt. Miehet nukkuivat raskaasti, sen tiesin vanhastaan. Koko seutu jyrsi kuorsauksista. Jos mieli tällä nousulla irrottaa tukkeja, oli heidät saatava äkkiä jalkeille. Sentähden tartuin kaikkein paha-äänisimpään herätys-torveen, mitä meillä oli, ja töräytin sellaisen säveleen, että itseänikin hirvitti. Kiroillen hyökkäsivät miehet ulos kaikista teltoista.

„Mitä tuo tuollainen on?“ ärsivät. „Olisi tässä vähemmälläkin —. Johan tuolla nousevat kuolleetkin haudoistaan, mokomalla pasuunalla.“

Mutta heti kun haistoivat tuulen, vaikenivat siitä asiasta. Ymmärsivät itsekkin, että äkki lähtö oli tarpeen.

Jos missä, niin tällaisissa tapauksissa täällä näkee, mikä on ero omalla työllä ja orjan työllä kapitaali-maailmassa.

Ainoastaan Hillo yhä jankutti, ettei „häntä ensinkään miellytä tulla herätetyksi sellaisella ilveellä“.

Nyt en joutanut häntä suostuttelemaan, vaan käskin jyrkästi:

„Kiiruusti paattiin! Tulet minulle soutajaksi.“

Totteli mukisematta. Oli pilkkosen pimeä. Meri ulvoi, tukit pakkasivat väkisin maihin. Miehet huusivat ja melusivat. Väliin kuului pulskaus ja ähkinä: joku siellä „teki tukkilais-valaa“, — oli pudonnut veteen ja kömpi ylös pölkyn selkään. Kesken kaiken pärähtää mereltä „Winetan“ kiirehtivä vihellys, lisäten melskettä.

Mutta Hillo ei saanut venettä pysymään asemillaan.

„Ei tästä tule mitään“, ärjäsin tuskastuneena. „Minä en saa nurkkaani irti, jos et souda paremmin.“

„Enhän minä taida soutaa“, kuului surkea vastaus paatista.

„Voi raukka!“

Muuta en osannut sanoa. Huusin vesimiestä soutamaan ja käskin Hillon mennä maihin, pois tieltä.

Hän lähti tukkien varaan. Mutta pimeä kun oli ja tukit jo liikkeellä, astui hän harhaan ja putosi mereen. Tukkimiehillä ei juuri ole tapana auttaa pudonneita. He eivät näe siinä mitään vaaraa. Sama kuin jos kadulla kompastuisi. Vielä vähemmän on heillä tapana huutaa apua. Tästä säännöstä kuitenkin Hillo nyt teki loistavan poikkeuksen. Huuti kuin ainakin hengen hädässä, kunnes joku hänet kiskasi ylös.

Kun „Winetan“ ja tukkipuomin mentyä palasimme teltoille, istua murjotti Hillo märissä vaatteissaan ulkona.

„Aivan varmaan minä tästä saan ikuisen reumatismin“, hän valitteli, kun vesimiehen kanssa kulimme siitä sivu.

„Ole huoleti!“ lohdutti vesimies jo täysin leppyneenä. „Suolavesi ajaa ruumiista kaikki entisetkin taudit.“

„Tee valkea keittiöön“, kehoitin minä puolestani. „Kuivaile siellä vaatteesi.“

„Multa saat aluksi riihikuivan takin“, sanoi vesimies, riisui takkinsa ja tarjosi sitä Hillolle.

Mutta tämä ei sanonut tarvitsevansa. Siihen hän jäi meistä.

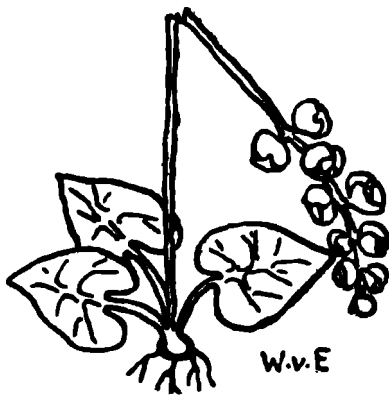
Kun aamulla tulin Sointulaan, oli Hillo jo siellä. Täysissä matkatamineissa odotteli laivan tuloa. Oli postipäivä.

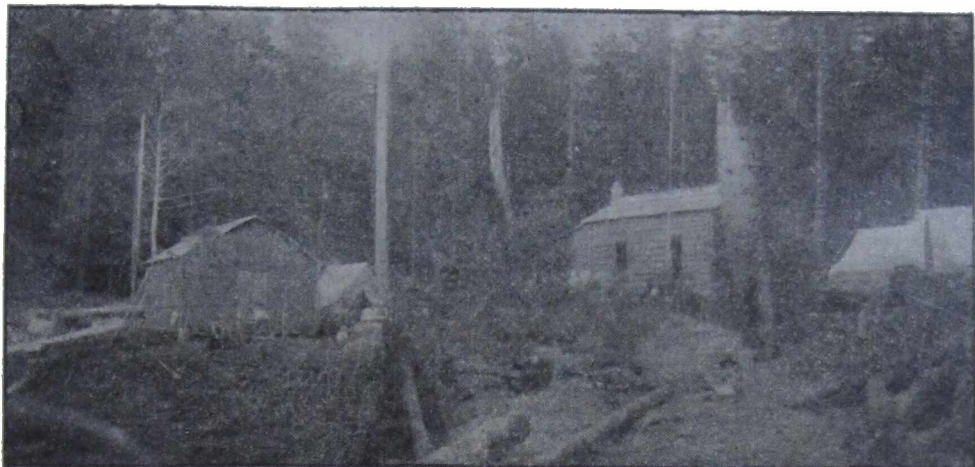
Minä en häntä enää puhutellut. Eikä hän kuulunut virkkaneen mitään niillekään, jotka puhuttelivat. Niin vaan katosi joukostamme.

Joskus häntä pahoilla mielin muistelen. Hänessä oli kumminkin runoilija, vaikka räätäli oli voiton puolella vielä.

Aina räätälinousun aikana tarkastelen, eikö häntä kuuluisi takaisin tulevaksi. Ehkä olisi vatsa parannut, hermosto järjestynyt ja runoilija voittanut räätälin. Voittanut henkisellä kasvamisella, tarkoitan.

Mutta ei hän koskaan saarelle palannut, enkä enää sittemmin ole Niilo Hillon runoilemisestakaan mitään kuullut.

Sointulan kaupunki alussaan.

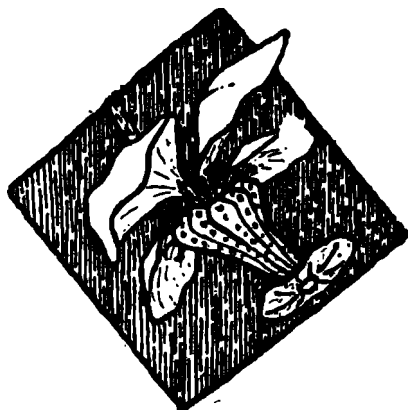
TYÖMIESTEN MAA.

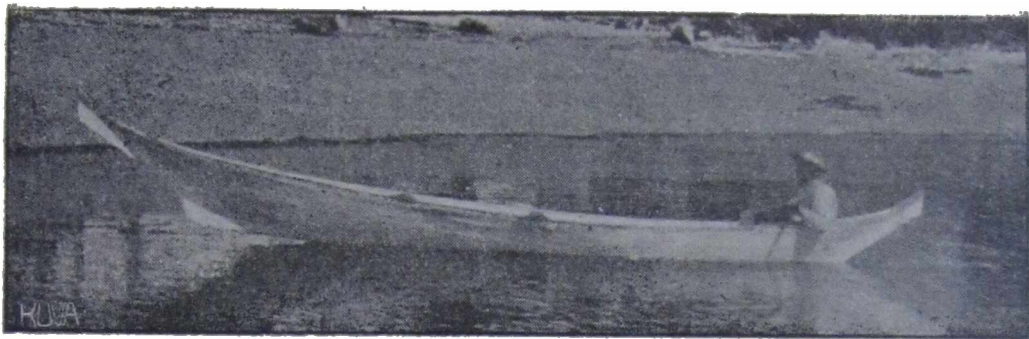
*Kas, Sointulan lahdelta päin
Kun kuuluu allien laulu
Tai aaltojen loiske ja pauhu,
Ne mulle vain lausuvat näin:
„Tuo salmien vyöttämä saari,
Niin kaunis kuin taivahan kaari,
On teidän viljamaa,
Jos teiss' on ottajaa.
Nuo pulskat puut
Jo kaipaavat kaatajaa
Ja virransuut
Vartoo kalastajaa.
Kas, tääll' on maa,
Mi poikans' elättää vois,
Mut heikot sielut pois
Se karkottaa.“*

*Ei herroja täälläpäin näy
— Ei muita kun pulleat hylkeet —*

*Työn raatajat täällä on ylpeet,
Pää pystyssä, herroiksi käy.*

*— Vaikk' onkin vaatteissa vikaa
Ja keitosta puuttuvi lihaa —
Mut pölkyt hyppelee,
Kun „tonkit“ riuhtasee.
Ja saha käy.
„Winetta“ viheltelee.
Koneet ne käy,
Kun miehet hoitelee.
Tää kaunis maa
Vaivamme se palkitsee,
Vaan veltot, laiskat se
Pois karkottaa.*

YÖ ALERT BAY'SSÄ.

Se oli sitä aikaa kun „Cassiar“ ei vielä käynyt Sointulassa saakka, vaan pyörsi Alert Bay'stä takaisin Vancouveriin.

Meillä oli ainainen kiusa siitä järjestyksestä. Usein tuli „Cassiarissa“ Sointulaan meneviä matkustajia ja tavaroita, jonka tähden siellä piti olla vastassa. Mutta usein ei tullut mitään. Jos taas monen hukkareisun perästä kerran jätimme menemättä, niin eikös jo indiaani souda „kanullaan“ tuomaan sanaa, että Alert Bay'ssä on ties kuinka paljon tavaraa meille ja tulijoita. Pienessä kanussaan hän ei voi tuoda muuta kuin yhden miehen näytteeksi. Mutta ottaa siitä parisen dollaria, vaikka saa vapaan kyydin takaisin „Winetan“ perässä. Sillä „Winetan“ täytyy sittenkin tehdä se reisu.

Matka ei ole pitkä, viisi mailia¹⁾ — runsaasti —, joten se ei olisi suurtakaan asiaa tehnyt. Vaan harmillisinta oli että „Cassiar“ tavallisesti saapui vähä jälkeen sydän-yön, usein vasta aamun sarastaessa, jonka vuoksi

¹⁾ 1 maili on vähä yli 1 1/2 kilometrin.

„Winetta“ tuli siellä turhan päiten seisomaan yökauden, höyry päällä. Taikka jos laskei höyryn ja asettui yöteloille, niin tietysti „Cassiar“ juuri silloin ehätti paikalle ennen tavallista aikaansa. Se oli sellaista torkkumista koko yön, pilasipa vielä laivaväeltä seuraavan päivänkin.

Oli heinä-aika. „Winetta“ oli heinämiesten matkassa kaukana jossakin inletissä (vuonossa) mantereen puolella. „Aino“ — meidän paras purjevene — oli lohikalastuksessa, „Kalevatar“ epäreilassa, toiset paatit minkä missäkin asioilla. Niinpä päätin kerran minä „Lohikärmeelläni“ suorittaa tuon yöllisen lemmen kohtausten. „Lohikärmeen“ nimeä ei pidä säikähtää. Meillä on hyvinkin viattomilla pursilla ylpeät nimet. Esim. „Kustaa Vaasa“ ja „Björneborg“ ovat ihan ensi aikoina jotakin satunnaista tarvista varten hotastuja laatikoita, tuskin kahta miestä kantavia. Minun alukseni nimi sitäpaitsi ei ole muitten tiedossakaan kuin minun. En ole sitä huolinut ilmoitella, ennenkuin saisin mastooni avokitaisen lohikärme-lipun, jonka Lienani on mulle luvannut joskus valmistaa. Kirjaimilla maalattuna noin pitkä nimi täyttäisi koko laidan laivastani. Sillä se ei ole suuren suuri, 19 jalkaa pitkä ja 3 jalkaa leveä, yhdestä puusta koverrettu. Alkujaan se oli tavallinen pienonen indiaani-kanu, Alert Bay'stä ostettu, mutta olen laittanut sen valkean miehen „uskoon“: pannut kaaret, puoli-täkin ja varalaidat sekä peittänyt indiaani-aikuisen tumman värin vaalealla maalilla. Mutta korkeat kokat ovat vielä aito indiaani-mallia, jotenkin sen tapaiset kuin muinaisissa pohjoismaiden viikinki-laivoissa eli draakeissa. Ja vanhan virsikirjan mukaan on „draakki“ nähtävästi sama otus kuin uudemman kielen „lohikärme“, vaikka sillä nimellä kirkollisessa käytännössä lie tarkoitettu oikein sitä „vanhaa matoa“. Peräsin ja purjehoito paatissani tietysti myös on, mutta purje sattui tulemaan vähä omaa kuosiaan, kun Liene tekoaikana kehvelsi osan purjeeseen ajottua vaatetta johonkin toiseen tarkoitukseen.

Niinpä niin — käytännöllinen alus se kaikissa tapauksissa on näillä vesillä. Indiaanien kanut kestävät jo aika hyvää meren käyntiä. Minun „kärmeeni“ on tosin nyt hiukan verran raskaampi, mutta paljokaikisempi ja varavampi. Sointulassa on jälkeinpäin tehty samat temput useammalle kanulle, joten siitä näyttää olevan muodostumassa oikein meikäläinen venetyyppi.

Se on vain sellainen asu se „Lohikärme“. Mutta siinä piilee paljon. Siinä mulla on näkyväisessä muodossa juuri se, mitä enimmäkseen rakastan ja mistä täällä runsaimmin määrin nautin: vapaus, itsenäisyys, riippumattomuus kaikesta maailmasta. Milloin tahansa nostan purjeen ja sanon jäähyväiset koko ihmiskunnalle, koluan tässä saaristojen sokkelossa joka sopukan, kiertelen jok’ikisen salmen ja lahdekkeen. Pysähdyn missä eniten miellyttää. Eikä kellään ole siihen mitään sanomista. Ei kukaan tiedä nautinnoistani, ei tarvitse tietää, eikä arvaa edes kadehtia; sillä he eivät tiedä, mikä verraton nautinto on antaa maailman vähän aikaa mennä omia menojaan ja syrjästä katsella, kuinka mainion hyvästi se tulee toimeen ilman minua — vaikka välistä olen niin tärkeä henkilö olevinani. Jos tahdon, lasken Vancouver-saaren päitse aavalle valtamerelle. Lähden vaikka Japaniin, Kiinaan, Indiaan, Australiaan — luultavasti en sinne asti koskaan pääsisi, jos lähteyksikin tulisi, mutta *lähtemästä* ei mikään estä, ei kukaan voi kieltää. Ja siksi en välitä lähteäkään.

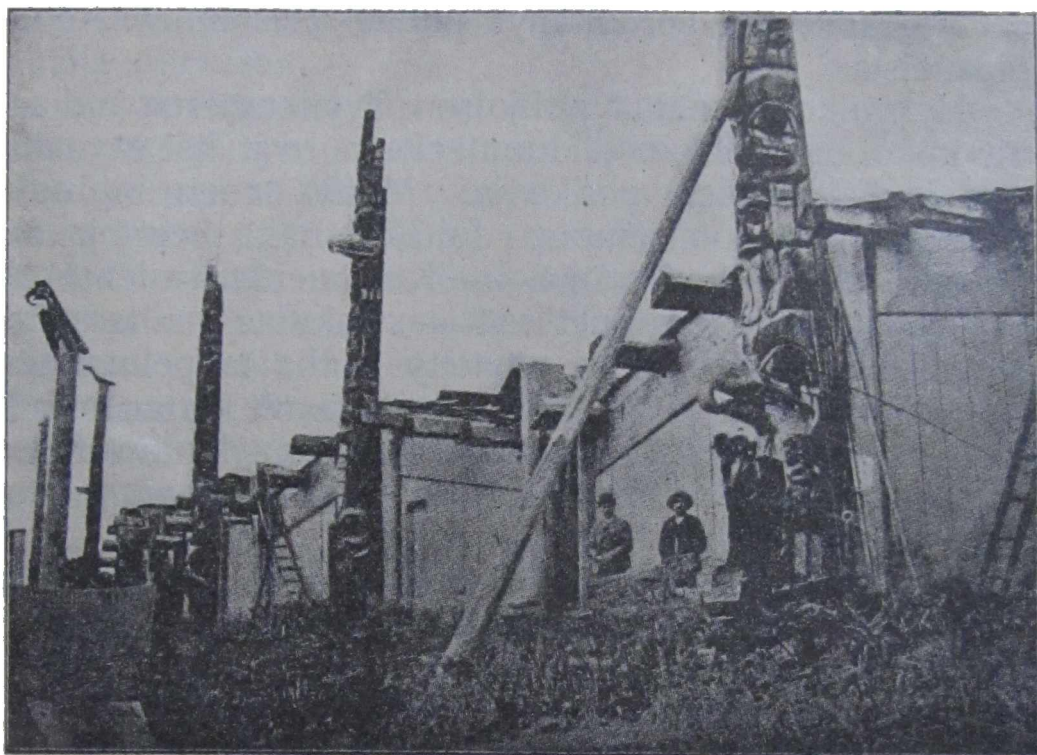
En tiedä, onko tällainen täydellisen, äärettömän vapauden kaipuu muilla ihmisillä yleensä niin voimakas kuin minulla. Se oli oikeastaan sama tarvis vapautua hetkeksi kaikista velvollisuuksien valjaista, kaikista sovinnaisuuden säännöistä ja säädyllisyyden rajoista, joka ennen Vanhassa Maassa minua ajoi juomaretkille hurjastelemaan. Alkoholi oli vain välikappale tuon tunnelman hankkimiseksi. Nyt on „Lohikärme“ sen sijalla. Mutta se on paljokaikisempi; olen siihen monin verroin tyytyväisempi, sillä se ei tuota mitään kärsimyksiä ja häpeää itselleni eikä ystäväilleni.

Tämmöisiä teitä ajatukseni usein kulkevat seilatesani hyvällä ilmalla, kun mitkään ulkopuoliset seikat eivät erityisesti kiinnitä huomiotani. Mutta kun mietelmistäni ei ole tullut muistikirjaa pidetyksi, saavat ne tavallisesti mennä menojaan tuulen ja laineitten mukana. Toisinaan olen niinkin ylpeällä päällä, etten soisi kenenkään saavan tietoa yksinäisten hetkieni mietteistä, tunkeutuvan salaisimpain tunnelmieni pyhättöön. Silloin syvästi halveksin maailmaa ja ihmisten pinta-puolisuutta.

En enää oikein muista, millä päällä olin sillä kertaa Alert Bay'hin mennessäni. Varma vaan on, että perille tulin.

Alert Bay on lahti vähäisellä Cormorant („Ahmuri“)-saarella Malkosaaren ja suuren Vancouverin-maan välillä. Siinä on hyvän puoleinen satama, parempi kuin meillä Kotilahdessa. Molemmat ovat vilkas-liikkeisen Alaskan valtavyölyän ääressä. Alert Bay'ssä on kaksi laivasiltaa, joista sentään kumpikaan ei vedä vertoja Sointulan laiturille.

Alkujaan Alert Bay on ollut indiaanikylä, ja on vieläkin. Siellä asustaa talvisin tuhatkunta indiaania, mutta kesillä vain muutama sata, sillä enimmäkseen ovat silloin muualla kalastamassa. Samoilla indiaaniperheillä, näet, on useammilla eri seuduilla asuntoja, joissa he oleskelevat aina sen mukaan kuin lohetai muut kalalajit mihinkin jokisuuhun nousevat. Alert Bay on kuitenkin heidän varsinaisia kiinteitä asuinpaikkojansa. Nuo teltan muotoon rakennetut avarat lautakojut ovat paljoa tukevampaa ja huolellisempaa tekoa täällä kuin sivupaikoissa. Akkunoita useimmiten ei ole ollenkaan, ainoastaan savu-aukko katossa. Lattiana on tasaiseksi polettu tanner. Yötä päivää palaa keskilattialla roviassa paksuja pölkkyjä, jotka varta vasten näkyvät poltettavan tuoreina tai puoli märkinä, ettei valkea koskaan pääsisi vaarallisen rajusti roihuamaan. Perhekunta istuu kyykysillä roviolla ympärillä, toiset jutellen, toiset kuunnellen. Luultavasti ladellaan siinä samanlaisia metsäs-

Patsasveistoksia indiaanimajojen edustalla.

tys- ja kalastusjuttuja kuin valko-ihoistenkin kesken on tavallista. Ehkä kerrotaan myös vanhoja sotaseikkailuja muinaisten heimotaistelujen ajoilta, en tiedä.

Vahinko kyllä, etten ole mikään kansatieteilijä. Näitten luonnonlasten elämässä voisi olla paljo mieltäkiinnittäväää. Mutta en osaa ollenkaan heidän kieltänsä — niin lähinaapureita kuin olemmekin — enkä aijo asian alkain opetellakaan, sillä minun kantani siinä asiassa on se, että jos kellä on auttamaton halu minua puhuttella, tehköön sen suomeksi tai jollakin muulla minulle tunnetulla kielellä. Muussa tapauksessa kukaan ei saa minulta vastausta. Minä puolestani hoidan omat asiani miten parhaiten taidan ja kuten kulloinkin sattuu. Minulla ei ole paljo vieraskielisille puhuttavia asioita, enkä taas rakasta joutavaa loruamista millään kielellä. Melkein liikaa on toisin ajoin osata suomeakaan.

Nytkään mun ei pitänyt puhua itsestäni, vaan indiaaneista.

Nykyaikoina nämä pohjoisen Tyynenmeren indiaanit koko olennoltaan ja luonteeltaan ovat itse täydellisen rauhallisuuden perikuvia. Mutta ennen muinoin lienevät olleet sotaisempia. Joitakin näitä heimoja sanotaan olleen ihmissyöjiä. — Kun meidän miehiä oli kalastuksessa Rivers inlet'issä — satakunta mailia täältä pohjoiseen — oli heille näytetty vanha tappelutanner, jossa Alert Bayn ja Bella Bellan indiaanit kerran maailmassa olivat koetelleet, kummalleko ne kuuluvat sen seudun mainion rikkaat lohivedet. Kerrotaan kaatuneen 80 miestä. ¹⁾

Nyt kohtaavat molemmat heimot siellä toisensa joka kesä lohikalastuksella, kauhulla karttaen muinaista vihan ja surman paikkaa. Eivät astu maihin sille rannalle muuten kuin pakosta, myrskyn ajamina. Sydänkesän he siellä vetelevät lihavia, maukkaita „sokai“ (sockeye = kuoppasilmä)-lohia kanadalaiselle lohen kannuamistrustille. Ja sitte kalastuksen jälkeen vaakaassa rauhassa menettävät ansionsa arvottomiin korutavaroihin, joita hurjan korkeilla hinnoilla on tarjona trustin kauppapuodeissa. Siis suurimmaksi osaksi takaisin trustille. Viina tietenkin olisi vielä tehokkaampi houkutuskeino samaan tarkoitukseen, mutta indiaani on päissään melkein yhtä häijy kuin suomalainen, josta syystä valkea mies — omaa nahkaansa peläten — on ankaroilla lakimääräyksillä kieltänyt kaiken väkijuoman indiaaneilta. Kiinalaisessa kyllä on poikaa tätäkin lakia rikkomaan, mutta pian tulee asia seurauksistaan ilmi, ja kiinalainen kiini. Indiaanit itse, selviksi päästyään, käyvät ilmiantamassa viinakauppiaan — joko

¹⁾ Myöhemmin näyttivät Mamalilakulan indiaanit minulle toisen taistelupaikan Malkosaaresta itään päin. Siinä oli jolloinkin tapahtunut suurenmolneu helmoriitojen loppusuoritus. Pari tuhatta indiaania oli jäänyt kentälle — siis luultavasti joku heimo sukupuuttoon hävitetty.

siitä määrätyn palkinnon vuoksi tai muuten katuma-päällä ollessaan.

Ensimältä, sitä en voi kieltää, minua jonkun verran kammoksutti yksin aseetonna liikkua Alert Bay'ssä, kun nuo kolkon näköiset tukevat miehet, salaperäistä kiel-tänsä puhuen, tunkeilivat ympärilläni. Varsinkin sota-tanssien aikana tuntui oudolta öisin, kun he — kasvot hirveän näköisiksi maalattuina ja muuten kaikenmoisilla pelotusvehkeillä koristeltuina — hihkuivat villiä sota-huutojansa. Arvelutti hallituksen varomattomuus, että jokaiselle täyteen ikään tulevalle indiaanille ilmaiseksi annetaan kelvollinen uudenaikainen kivääri. Mutta tä-män asian laita saattaa olla samoin kuin minun Kii-naan lähtöni: kun on täysi vapaus käsissä, niin kukapa sitä raskisi käyttää väärin. Piankin voitaisiin ottaa pois koko vapaus.

Nyt jo astuskelen Alert Bay'ssä aivan yhtä turvalli-sena kuin Sointulassakin. Indiaanit ovat jokapäiväisiä vieraitamme, käyvät iltamissamme — sydämen riemulla ottaen osaa piiritanssiin, kun eivät vielä pysty muuta ohjelmaa suorittamaan — ja tietävät milt'ei liiankin hyvin, että Sointulan pitkään pöytään on heti ruoka-kellon soitua kenen tahansa lupa muutta mutkitta istua aterioimaan.

Kutka indiaanien keskuselämää tuntevat, väittävät heidän olevan täydellisiä luonnon-sosialisteja. Yhteisiä ainakin ovat heillä maat, metsät ja kalavedet, siis kaikki pyyntialueet — s. o. tuotantolähteet. Jos syystä taikka toisesta joku erinomaisemmasti rikastuu, jakaa hän omaisuutensa tasan heimokunnan kesken. Enemmän jakaneille pystytetään majansa edustalle korkeat kun-niapatsaat, joihin on muovaeltu mitä eriskummaisimpia veistokuvia maalauksineen. Niissä on vankanokkaisia lintuja, siivet levällään, isopäisiä kaloja tai mitä liene-vät merihirviöitä, avokitaisia keihäsmiehiä ja jos mitä-kin taideluomia — kaikki tehty suurella huolella, mutta näin meikäläiselle silmälle vallan oudolla aistilla. Moni luulee niitä heidän epäjumalikseen, ja niin mi-

näkin alussa luulin. Mutta niitten tarkoitus on päinvastoin kehoittaa rikkaita vapautumaan epäjumalastaan, liiasta tavarasta. Indiaanissa kait istuu itsekkäisyyden Vanha Aatami yhtä lujassa kuin valkeassakin miehessä, mutta hän on keksinyt tuollaisia keihäsmiehiä tyrkkäämään Aatamia „neulansilmän“ läpi. Meillä kirkko samassa tarkoituksessa hommailee iloja taivaaseen ja lyö löylyä helvettiin — niin että on se koko pinteessä Aatami parka, ennenkuin hellittää kolikoitaan.

Indiaanien varastelemisesta täällä oleskelevat valkoiset pitävät suurta melua. Mutta eivätköhän vaan useimmissa tapauksissa itse varastane toisiltaan indiaanien päähän. Taikka sitte tekevät indiaanit meidän sointulaisten suhteen erityisen poikkeuksen. Indiaanit eivät meiltä ole varkain vieneet kymmenettä osaa siitä kuin omat luopiojäsenet poislähteissään. Ulkosalta he tosin joskus korjaavat talteensa kaikenlaista romua, mutta jos heille siitä huomauttaa, antavat he senkin olla tekemättä. Meidän Isolta suolta oli kerran kadonnut pata, jonka siellä työskentelijät olivat lähtiessään jättäneet vähä^o huolimattomasti. Muita ei tiedetty epäillä kuin indiaaneja, joita niinä aikoina oli ollut sillä kohta saaremme pohjois-rannikolla minkkiä¹⁾ pyydystämässä. Vähä tuota näpistelyä oudoksuttiin, koskapa he eivät milloinkaan kajonneet ruokatavaroihin, joita sinne tavattiin jättää avonaiseen latoon, joskus pitkäksikin ajaksi. Asia oli meiltä jo unohtunut, kun suon laitaan alettiin rakentaa kartanoa, Onnelaa. Silloin yhtenä kauniina päivänä ilmestyy pata rannalle tien suuhun. Indiaanit kaiketi olivat luulleet sitä työn lopetettua unhotetuksi hylkykaluksi, mutta kun näkivät, että täällä oikein ajotaan asumaan ruveta, arvasivat talossa pataakin tarvittavan ja toivat sen pois. Ovathan ne siis varmempia naapureita kuin konsaan nilsiäläiset.

Sääli, että tätäkin kansaa on ruvettu turmelemaan

1) Jotenkin samanlainen eläin kuin Suomen vesikko. Niitä on saarella erinomaisen paljo.

kristinopilla. Alert Bay'ssä on englantilainen lähetyslaitos kirkkoineen, kouluineen ja — sahalaitoksineen, kauppapuoteineen. Käytännöllinen kansa: on osannut asettaa lähetystoimensakin itsekannattavalle pohjalle. Ehkä noin viides osa Alert Bayn indiaaneista on kristittyjä. He kantavat papilleen kaiken sen, minkä ennen tasasivat heimonsa kesken. Eivät ota osaa sotatansseihin eivätkä maalaa kasvojansa, vaan veisata kollottelevat kirkossa virsiä ja kylvettävät syntejään Kristuksen veressä.

Äskeisen patahistorian vastakohtaksi kerron toisen jutun, josta näemme, mihin suuntaan kirkko kasvattaa lampaitaan.

Lähetyslaitoksen sahaa varten tarvittiin kerran pientä höyrylaivaa. Rahoja ei ollut kassassa riittävästi, vaan pappi oli oikea englantilainen liikenero. Hänellä oli käytettävänään kaksi valkoihoista kirkollismielistä rauhantuomaria, yksi puoliverinen — lähetystoimen koulussa kasvatettu — poliisi ja joukko kastettuja punanahkoja. Muuta ei tarvittu. Kun ensimmäinen sopivan kokoinen höyryalus tuli tähän oikeuspiiriin kuuluville vesille, otti poliisi sen kiini ja kytki sahan laituriiin, syyttäen laivaväkeä viinanmyynnistä indiaaneille! Syytetyt tosin väittivät kannetta perättömäksi, mutta pappi vannotti indiaaneja toisen toisensa perästä, jotka valallaan vakuuttivat ostaneensa viinaa pitkin kesää tästä laivasta. Laivan väestö tuomittiin 1,000 dollarin sakkoon, jonka suorittamisesta laiva otettiin takavarikkoon. Sakko tosin sattui tulemaan paljoa suurempi kuin laki säättää ja korkeampi kuin rauhantuomareilla on valta langettaa. Sen nojalla sai laivaväki vedotuksi asian ylempään oikeuteen Vancouveriin. Siellä tuli selville — itse oikeuden jäsenet olivat sen omin silmin nähneet — että laiva oli seissut Vancouverin satamassa koko kesän joutilaana ja nyt vasta oli menossa ensimmäiselle matkalleen, kun joutui näihin rettelöihin. Se ei siis mitenkään ollut voinut sinä aikana myyskennellä viinaa Alert Bayn tienoilla. Kun näin hullusti sattui, ei papin kaunis yritys tällä kertaa onnistunut. Mutta

Lohikeittimössä. — 100,000 lohta.

ken tietää, kuinka moni saman tapainen liiketempu lienee „jumalan siunauksesta“ menestynyt.

Toinen valkoisten homma Alert Bay'ssä on lohien kannutuslaitos (cannery, „känäri“). Siinä lohet perataan, palotellaan ja höyryssä keitettyinä pakataan pieniin ilmanpitoisiin läkkikannuihin. Tämäkin känäri kuuluu nyt Kanadan yleiselle lohien kannuamistrustille. Siinä indiaaneilla on tilaisuus parina kesäkuukautena ansaita vähän rahoja, joita sitte koko vuoden voivat menettää känärin yhteydessä olevaan puotiin. Ikäänkuin yhteisestä sopimuksesta maksetaan indiaaneille kaikesta työstä, turkiksista y. m. tuntuvasti vähemmän kuin valkoisille, mutta kaikesta kauppatavarasta kiskotaan heiltä kalliimpi hinta.

Miehet kalastavat känäriille, naiset ovat siellä sisätoissa. Naisilla on rintalapsensa muassaan, pistettyinä jonkinlaiseen tuppeen, joka riippuu selässä. Kun lapsi tarvitsee rintaa, pyöräytetään tuppia etupuolelle, ja kun se on saanut kyllikseen, heitetään takaisin selkään. Kummassakaan asennossa se ei ensinkään haittaa työntekoa. Kaksosia en ole heillä nähnyt, mutta kaiketi

ne siinä menisivät yhtä hyvin, nekin. — Muutamiin töihin käytetään kiinalaisia, joita aina kesäksään hankitaan Vancouverissa olevilta välittäjiltä.

Juuri rantaan tullessani oli siinä joukko kiinalaisnuorukaisia huvittelemassa isolla ruuhella. Siinäkös kävi hälläkkä. Ei kukaan osannut soutaa, vaan kaikki komentivat: huusivat huitoen käsillään ja hyppelivät laidalta toiselle. Ilmielävä kuva suomalaisista työväen yhteishommista. Jos ruuhi olisi ollut pienempi, olisi sen pakostakin täytynyt mennä kumoon. Mutta sattui olemaan siksi iso, etteivät millään saaneet sitä kaadetuksi. Ulommaksi lähdöstä ei tullut mitään. Hetken melaskoituaan näkivät parhaaksi palata takaisin rantaan. Sillä suunsoitolla, mitä siinä oli, olisi jo voinut tehdä monta matkaa maan ympäri.

Hienon näköiset kasvot muuten, noilla tämän ke-säisillä Alert Bayn kiinalaisilla. Jos ei olisi ollut pitkiä palmikoita niskassa, olisi heitä ihon väriltään ja koko olennoiltaan melkein voinut luulla venäläisiksi ylioppilaiksi. Sanotaan Kiinassa olevan myös edistyshaluisia aineksia. Ehkä nuo olivat juuri sitä lajia. Niidenhän etupäässä luulisi tänne Länteen pyrkivän.

Oli vielä valoisa ilta Alert Bay'hin tullessani. Minulla oli muutamia pikkuostoksia tehtävänä puotien auki ollessa. Sellaista asiaa olisin saanut mukaani paljokin, jos vaimoväki yleisemmin olisi tiennyt lähdöstäni. Mutta en välittänyt siitä heille ilmoitella. Heillä tavallisesti on tuotettavana jotakin merkillistä, jota ainakin minun ei koskaan ole onnistunut ostaa heidän mielikseen. Sointulan varastossa ei kaikkia merkillisyyksiä vielä ole ollut; usein sieltä on sattunut loppumaan hyvin tavallinen ja tarpeellinenkin tavara.

Ostokset toimitettuani paattiin, rupesin aikani kuluksi juttelemaan kiinalaisten kanssa. Olimme englan-nin kielen taidossa jotenkin tasaväkiset. Illan ihanuu-desta ja seudun kauneudesta olimme täydelleen yksi-mieliset. † Kysyin sitte, olivatko he kristityitä.

„Ei kristityitä.“

„Minkätähden ei?“

„Ei hyvä usko.“

„Miks'ei ole hyvä?“

„Juutalaiset tappaneet jumalan teiltä“, vastaa muuan, pahasti virnistäen keltaista naamaansa.

Peijakkaan vinosilmä! Osasi ihan heikoimpaan paikkaan kirkkomme kristinopissa: Jeesuksen jumaluuteen. En kuitenkaan millään tavoin ilmaissut olevani varsin samaa mieltä siinä kohden, vaan väitin, että kyllä kristittyjen jumala yhä vielä on hyvässä voinnissa. Mutta silti he pysyivät käsityksessään, että kristityillä ei ole hyvä usko. Enkä minä tosissani pyrkinyt heitä kääntämään.

Tuli siihen pieni höyryalus, hinaten skauta¹⁾. Skau oli aivan täynnä lohia. Oli siinä lohi poikinensa, oli totisesti. Kyllähän meilläkin joskus oli nähty paatit ja „Winetta“ lohia täynnä, mutta noin paljoa en koskaan ollut ennen nähnyt lohia yhdessä koossa. Sievosen huoneen täysi. Kiinalaiset ryhtyivät skauta tyhjentämään, ja sieltäpä heidän polituksensa kuului aina puoleen yöhön.

Oli laskuvesi, jotenkin alhainen, ja iltaviileällä känärin seutu alkoi haista kovin kammottavalta. Muulloinakaan kalastusaikana ei tuota, mätänevistä kalan perkeistä lähtevää, katkua aivan arka nenä siedä. Vaikka Sointulassakin hiukan täytyy tottua „kalan hajuun“, tuntui sentään vähä liikanaiselta jäädä tähän yöksi. Niinpä irrotin „Lohikärmeen“ laiturista ja annoin sen ajautua ulommaksi lahdelle. Ankkuria kun ei ollut, laskin tiuhaan kelpi-kasaan²⁾, jossa paatti kyllä pysyi

¹⁾ Skau (scow) on neliskulmainen, pitkulaisen laatikon tapaan rakennettu proomu, lyhyet sivut etunojossa niinkuin laivan keula. Kansi on umpinainen, ja koko lasti sijotetaan kannelle.

²⁾ *Kelp* on suuren käärmeen muotoinen vesikasvi, pitkät hetaleet kaulassa. Ilma sen ontossa „päässä“ kannattaa hetaleita veden pinnalla. Syyspuoleen, kun ne ovat täysikasvuisia, ne myrskyllä irtautuvat pohjasta ja ajautuvat rannalle. Kuuluvat olevan erinomaista lannotus-ainetta, niillä kun toukatkin häviävät. Skottlannin rannoilla niistä kuuluu keitetävän jodia. Ne ovat sangen sitkeitä,

yhtä hyvin kuin ankkurissa. Heittäysin selälleni pohjalle, levitin purjeen peitokseni, ja niin olin valmis ve-telemään suloisia unia, kunnes „Cassiarin“ puhallus minut herättäisi.

Mutta uni ei niin heti tullut. Aivan lähellä oli ank-kuroituna pari pitkää indiaani-kanua, täynnä väkeä. Arvatenkin vieraspaikkaisia, koska eivät maihin men-neet yöksi. Kanujen mastoissa liehuivat koreat punai-set liput, ja näyttivät ne kaikin puolin varustetun pi-tempää matkaa varten. Ehkä olivat Rivers inletistä palaavia, siellä kun kalastus jo oli loppunut. Heidän keskustelunsa minua ensin välvotti. Tietysti en siitä ymmärtänyt yhtään sanaa, mutta sen hauskempi mi-nusta oli kuunnella syrjästä ja koettaa arvata, mitä he juttelivat. „Lohikärmeeni“ ulkomuotoa he varmaan ar-vostelivat, koska sitä niin tarkkaan tähystelivät ja osot-telivat sormellaan. Arvaamalla tulkitsin heidän keskus-telunsa jotenkin tähän tapaan:

„Tuopa on kumman näköinen rustinki veneeksi.“

„Niin on. Kanusta tehty.“

„Hullunkurinen laitos siitä vaan on tullut.“

„Sekasikiö!“

„Olisi kerralla tehnyt oikein valkean miehen seili-paatin.“

„Taikka sitte antanut kanun olla kanuna.“

„Ja näittekös“, huutaa toisesta kanusta nuori poi-kanen, „näittekös tullessa, minkälainen purje siinä oli? Varmaankin vapahtajan aikuista mallia. Sellaista, millä vapahtaja seilasi Galilean merellä.“

Yleinen nauru seurasi pojan puhetta. Hänellä oli todellakin kädessä kirja, jota hän näytteli toisille. Minä sitä arvelin kuvilla valaistuksi Piplian historiaksi. Poika ainakin oli kristitty ja kävi koulua. Muuten hän ei olisi kirjaa katsellut. Ehkä olivat kristityitä toisetkin. Vähitellen heidän puheensa raukeni. Näyttivät asettu-van yölevolle.

joten niistä tiheimmillään ollessa on vaikea soutuveneellä päästä läpi. Luultavasti siitä syystä on tuota kasvia meidän saarella ru-vettu sanomaan „pirun hännäksi“.

Silloin herätti huomiotani toinen keskustelu.

Ankkaparvi oli tulossa kanujen takaa. Etumaiset kun äkkäsivät „Lohikärmeen“, nostivat aika metakan, mutta rauhoittuivat vähitellen, kehoittivat toisiakin tulemaan esiin, ja niin ui koko parvi ohitseni. Kun keran olin ruvennut arvailemaan, ymmärsin heidänkin puheensa ihan hyvästi. Paremmin vielä kuin äskeisen indiaanien keskustelun. Näin he haastelivat:

„Hei pojat! Täällä on piru merrassa. Älkääpäs tulko sieltä jälkipäästä.“

„Mikä on hätänä?“

„Vieras paatti. Valkoinen. Ei ole Alert Bayläisiä.“

„Vahtaako se?“

„Ei näytä. Makaavan näyttää.“

„Kai se tietää, että me ollaan kesyä siipikarjaa.“

„Kun ei vaan olisi makaavinaan ja sitte sivumenessä löisi airolla.“

„Uidaan ulompaa.“

„Niin, uidaan ulompaa.“

Viisaita olette, senkin rasvamahat, minä ajattelin. — Missä se sitte oikein on se ero ihmisen ja eläimen välillä? Indiaanit tuossa ovat ihmisiä, ankat tässä eläimiä. Molemmilla on kielensä, joka täysin riittää heidän tarpeihinsa. Sivulta kuuntelijan on vaikea sanoa, kummanko kieli on vaihtelevampi ja äänirikkaampi. Minusta ne sointuivat hyvin yhtäläisiltä. Ankkujen kieli vain oli selvempi, ehkä siitä syystä, että olisin ymmärtänyt heidän asiansa vähemmästäkin.

Ovatko ankat edes korkeimpia eläimiä? Taikka kuka sen on sanonut, että *kaikki* imettäväiset olisivat kehittyneempiä kuin *kaikki* linnut? Minusta on molemmissa luokissa yhtä korkealle kehittyneitä. On kaloissakin koko mestareita. Jotkut ihmistyypit näyttävät muodostuneen imettäväisistä, toiset linnuista, kolmannet kaloista j. n. e. — niin että minä puolestani en ole ollenkaan varma siitä, ovatko kaikki kulkeneet apina-asteen kautta.

Näissä mietteissäni vihdoin nukahdin. Mitään erinomaista nukkumista siitä ei tullut, eikä tule keneltäkään

avoveneessä näillä vesillä, jos ei ole perin väsyksissä. Siksi vilkas on täällä merielämä yölläkin.

Ennen Suomesta lähtöäni olin jo jostakin viisaasta teoksesta lukenut, että tämä rannikko on ainoa paikka maanpinnalla, missä napaseutujen ja päiväntasaajan eläimet — valas ja kolibri — kohtaavat toisensa. Ilmanala on niin ihmeen suotuista, että molemmat siinä viihtyvät jotensakin hyvin. En tiedä, ovatko he aivan sanan mukaisesti koskaan „kohdanneet toisiansa“, mutta niin ne täällä ovat kumpanenkin kuin kotonaan. Jos kenellä Sointulassa on kukkasia akkunalaudalla, niin usein he saavat nähdä kolibrien — pienen pienien, tuskin sudenkorentoa suurempain mesilintujen — häärävän niitten parissa. Ja mitä valaihin tulee, niin meidän Rauhalassa, lähempänä saaren itäpäättä tuskin on sitä päivää, ettei niitä kulkisi ohi. Siitä ei olekaan kaukana Valas-salmi (Blackfish sound), joka näyttää olevan niitten mieluisimpia kulkuväyliä. Mutta näin lohinousun aikana niitä uiskentelee kyllä muuallakin missä sattuu. Eikä ne pojat ensinkään koeta varkain hiipiä talojen sivu. Siinä käy sellainen ähkinä ja puhkina kuin jos vankka höyrylaiva ihan viimeisessä hädässä haletakseen ponnistelisi. Olen monasti ajatellut, että piankin tuota pelkäisi tuollaista räiskettä yön pimeydessä, jos ei tietäisi, mitä se on. Alan niitä jo tuntea kaukaa. Se, joka vettä suihkuttaissaan päästää raskaan, salavihaisen huokauksen, niinkuin ruutikasa tussahtaisi ilmaan, se on miekkavalas. Etäälle voi nähdä sen silloin heiluttelevan miekkaansa. Mutta sitte on toinen ääni, jota minä aina vanhalta muistilta säpsähdän. Se on sama ääni kuin minkä Suomessa kuulee, kun pakkasöinä meren jää paukahtaa halkeamiin, railoihin. Siitä sen tietää, että siellä silloin liikkuu „musta kala“ (Black fish), suurin täällä tavattavista valaista. Vettä puhaltaissaan sillä näkyy olevan sääntönä myös iskeä pyrstöllään, luultavasti sukeltaakseen heti takaisin syvyyteen. Toisinaan ne äityvät tuntikausiksi pieksämään vettä pyrstöllään yhdessä kohdin. Silloin siinä käy ryske sellainen kuin hyvässäkin laivastotaistelussa. En

ole vielä saanut selville, tappeluko siinä oikeastaan on kysymyksessä vaiko rakkausasiat suoritettavana. Pie- nellä aluksellani en ole tohtinut mennä kyllin lähelle ja isompaa en ole saanut käytettäväkseni tällaisiin tut- kimuksiin. Tämä valas on noin 25—30 jalan pitui- nen — siis jo jommoinenkin otus, mutta tuskin kol- matta osaa oikeasta Jäämeren jättiläisestä.

Tuommoinen ottelu oli heti iltayöstä aivan Alert Bayn lahden suulla. Siihen ensi kerran heräsin, ja he- räsivät indiaanitkin kanuissaan, koska niistä taas alkoi kuulua puheen narskutusta. Sen enempää emme heistä välittäneet. Valaista ei sanota olevan vaaraa näillä vesillä, paitsi jos asian alkain menisi niitä hätyyttämään. Sitävastoin ovat kalastajamme useampia kertoja joutu- neet tekemisiin paljoa pienempien pyörävalasten kanssa — ei kuitenkaan muulloin kuin jos ne ovat sekaantu- neet verkkoon. Noihin iloisiin veitikoihin tutustuu jo Pohjanmerellä tai ainakin Atlannilla. Joukolla ne seu- raavat laivaa, uiden huvikseen kilpaa sen kanssa. Vaikka ne vain huolettomasti näyttävät heittelevän kuperkeik- kojaan veden kalvossa, kiertävät ne nopeankin laivan ympäri niin monasti kuin haluavat. Näitä kuulee usein kunnioitettavan „mustan kalan“ nimellä, mutta ne ovat vain pieni delfiini-laji.

Ihmissyöjiä haikaloja täällä ei ole, paitsi aniharvoin joku yksinäinen eksynyt. On ainoastaan pienempi laji, laiska „kurahai“, joka makailee pohjassa eikä kuulu olevan ihmiselle vaarallinen. Niitäkin on joskus jou- tunut meidän verkkoihin ja koukkuihin. Kasvavat noin 10 jalan pituisiksi. „Koirakala“, jonka maksan — sa- moin kuin kurahain — keitämme koneöljyksi ja joka täällä on erinomaisen yleinen, on pienoiskuva haista.

Hylkeitä näillä vesillä on paljo. Tuontuostakin niitä ähkyy veneen ympärillä kuin koirat veteen jou- duttuaan. Jos viheltää tai jollakin soittokoneella soit- taat paatissa, niin saa niitä helposti jälkeensä puolen tusinaa. Merileijonia myös kohtaa joskus. Kerran Koti- niemen matalikolla ne yht'äkkiä piirittivät „Lohikär- meeni“, törrottäen paikallaan kuin mitkäkin ruskeat

kallionlohkareet, mutta hetken siinä ihmeteltyään sukelsivat tiehensä.

Enemmän vilkkautta kuitenkin synnyttävät näillä vesillä merilinnut, joita on jos kuinka paljo ja jos mitäkin lajia — aina harmaasta haikarasta pieneen rantasiipiin asti. Niissä on allia, sorsia, merimetsoja, kuikkia, hanhia ja vaikka mitä, — kymmeniä, satoja parvessaan. Viikottaisin ne pitkissä linjoissa sulkevat kalaparven johonkin lahden poukamaan ja kalastelevat sen suulla. Siinä käy iloinen elämä: huudellaan, kiljutaan, väitellään, puhutaan politiikkaa ja lauleskellaan. Toisilla on surunvoittoiset, valittavat, toisilla taas hurjan rohkeat ja reippaat meriläislaulut.

Uneksin jostain yöllisestä seikkailusta Helsingissä, kunnes heräsin huikeaan huutoon: „Poliis, poliis!“ Ensin unimielissäni luulin todellakin olevani Helsingissä, sillä eihän missään muualla maailmassa sillä ilveellä poliisia huudella. Mutta heti pääsin selville asemasta. Isokuikka siellä vaan oli jotakin säikähtänyt, ja silloin se aina turvaa „poliisiin“. Kohta sain selville syynkin, mistä kuikan huuto johtui.

Höyryalus oli tulossa känärin laituriin, mutta se ei voinut olla „Cassiar“, koska näytti niin pieneltä ja pimeältä eikä viheltänyt tulosignaalia.

Kun ei oikein tuntunut enää nukuttavankaan, päätin mennä laiturille katsomaan, mikä laiva se oli. Jos olisi hyvinkin „Winetta“ palannut heinämatkaltaan.

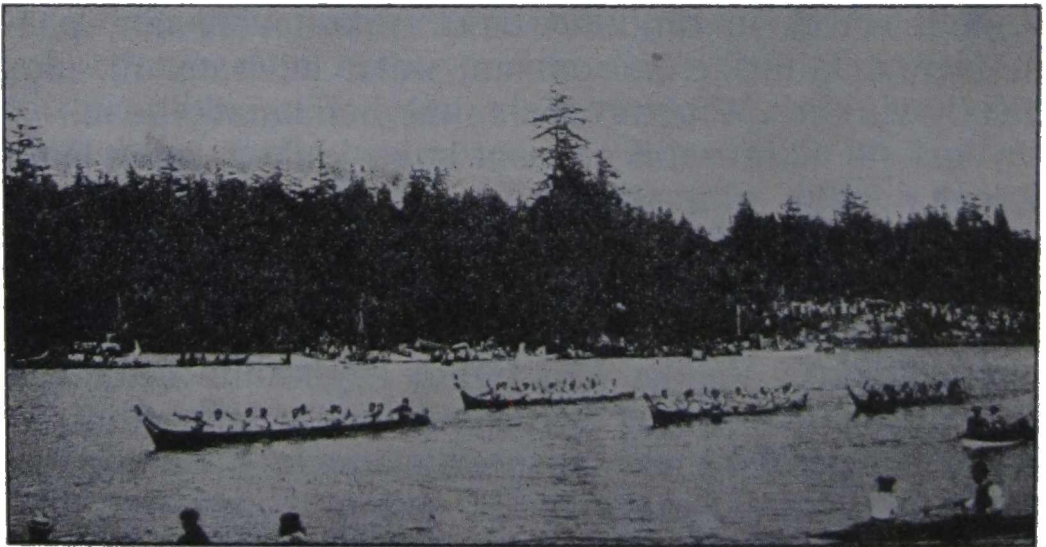
Vesi oli tällä välin noussut koko joukon, joten lemu ei enää ollut niin tappava kuin taannoin. Ensi silmäyksellä näin, että alus ei ollut „Winetta“. Laiturilla kohtasin miehen, jolta kysyin, mikä laiva se oli. „Eagle“ (lue: ligl, kotka) Rivers inletistä. Mies sanoi olevansa sen päällikkö. Vaikka hän puhui englannin kieltä valan sujuvasti — monta vertaa paremmin kuin minä —, huomasin pian hänen lausumatavassaan kuitenkin jotain omituisuutta, joka saattoi minun kysymään, eikö hän ollut pohjoismaalainen. Kyllä, oli norjalainen. Niitä on paljo näissä maanäärissä. Vancouverin saaren ulkorannikolla erityinen siirtolakin. Siellä sekä

mantereen inleteissä ovat maisemat ynnä muut luonnon suhteet mitä suurimmassa määrässä Norjan vuonojen kaltaiset.

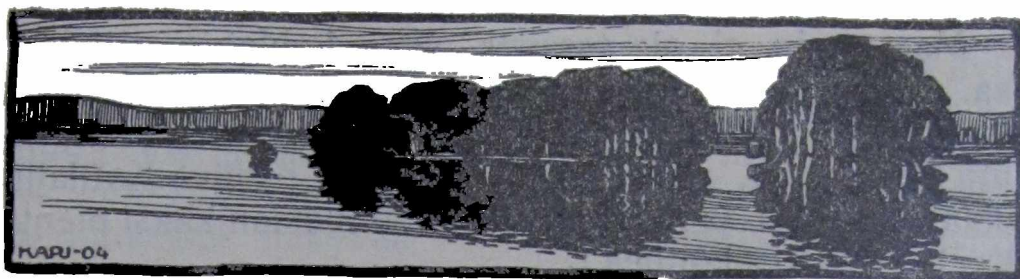
Jatkoimme juttelua ruotsiksi. Hänellä oli koko joukko tietoja Malkosaaren hommista — „Eagle“ oli joskus käynytkin Sointulassa — ja uteliaisuutta sitäkin enemmän. Selitin hänelle jonkun verran asioitamme, mutta aivan pintapuolisesti. Miehellä ei ollut „Cassiarin“ muuta asiaa kuin koettaa saada joku ryyppy suuhunsa sen ravintolasta. Suurimpana huolena tuntui olevan, että tokkohan kapakoitsija on jalkeilla näin yöllä. Sen vertaisen asian tähden hän seisotti laivaansa ja valvoi yönsä tuossa ilkeässä hajussa.

Aamun valjetessa vasta „Cassiar“ tuli. En tiedä, kuinka lie norjalaista onnistanut ryyryn saannissa. Meille vaan oli tavaroita ja oli muuan Sointulaan tulijakin. Hän oli varma siitä, ettei laivassa ollut muita sinne aikovia. Oli näet muutamille käynyt niinkin ohraisesti, että olivat nukkuneet Alert Bayn ohi ja niin joutuneet takaisin Vancouveriin.

Ihanimmassa aamuilmassa käänsin „Lohikärmeen“ keulan Sointulata kohden. Yövahtini Alert Bay'ssä oli loppuun suoritettu.

Indiaanit kilpailevat sotakanuillaan. Niillä on mela kullakin, ei airoja, ja melovat polvillaan pohjalla.

„HARHAJÄRVI.“

aikka *meri* on minun vakituinen lemmityni, ovat kuitenkin oman saaren salaisuudet toisinaan saaneet minut vietyksi tutkimusretkille saaren sisäosiin. Niistä retkistä en oikein pidä, sillä ne tahtovat liiaksi nöyryyttää miestä. Mutta vielä suurempi häpeä olisi, jos en uskaltaisi yrittääkään, enkä mitään tietäisi omasta saaresta.

Minä en tästä saaresta pidä, enkä ole koskaan pitänyt, — olen kait sen joskus sanonutkin. Ympäristöt kyllä ovat hurmaavat, näköalat maailman ensimmäiset, mutta itse tämä katsomalava, se on vain katsomalava, jossa ei ole mitään merkillistä. Niin kirotn hyvä viljelysmaata kauttaaltaan koko saari. Ei uljaita kukkuloita, ei runollisia kallioita, ei hurjia rotkoja, ei viehkeitä ahdassuisia lahtia — ei, vaan joka askeleella huutaa maa avukseen viljelijää. Se on kuin yhtä ainoata tunnonvaivaa tämä saari: että tuollainen maa saa päivääkään olla jouten.

Ja se on ollut jouten vuosituhansia!

Maa tosin ei ole tasaista, vaan hyvinkin vaihtelevaa. Mutta mäet ovat sellaisia Suomen mäkiä, ei ylen korkeita ja yhtä erinomaista peltomaata kaikki tyyni kuin laaksotkin. Itäpäässä — syvälle pistävä Kotilahti jakaa saaren itä- ja länsipäähän — tunnetaan kaksi pientä järveä tai metsälampea.

Ne ovat lähetyksin ja hyvin sieviä, varsinkin toinen. Siellä itäpäässä minäkin olin jonkun verran kierrellyt, mutta muuta erikoisempaa en ollut löytänyt.

Länsipää on ollut vieläkin vähemmän tunnettua. Mereltä on nähty sen olevan epätasaisempaa kuin itäpää, ja joku hyvä suo oli siellä tavattu, mutta muuten tunnettiin ainoastaan rantoja.

Indiaaneilta oli kuultu, että siellä on karpaloita kasvava suo sekä järvi, jolla he joskus olivat käyneet.

Tuo järvi se oli minua vaivannut jo kauvan. Aina meritse ohi kulkiessani koetin maan muodosta päätellä, miltä paikoin sitä olisi etsittävä, ja vihdoin minussa kehittyi jommoinenkin varmuus, että sen pitää olla keskipaikoilla länsipäätä. Syyskesällä minulla oli mielessäni haudottuna valmis päätös, että minä kumminkin menen saaren poikki niiltä kohdin, missä arvelin järven olevan.

Asiasta oli usein puhetta Sointulassa ja minä huomasin, että joitakuita toisiakin vaivasi tuo samanen järvikysymys. Löytöpalkaksi määrättiin oikeus antaa järvelle nimi — oma nimensä jos tahtoi, taikka joku muu. Missään virallisessa kokouksessa sitä ei päätetty, ei edes käsitelty koko asiaa, vaan muuten yleisesti suostuttiin miesten kesken.

Minä en silloin enää puhunutkaan „järven etsimisestä“, koskapa omien päätelmieni nojalla mukamas hyvin tiesin, missä se oli, vaan „käymisestä“ siellä järvellä. Jotkut siitä vähä yrittivät vetää suutaan viinon, mutta eivät oikein pystyneet, sillä mistäpä he tiesivät, kuinka hyviä syitä minulla oli varmuuteeni. Alkoivat vaan yksi ja toinen puhella, että hekin halusta lähtisivät mukaan. Mutta minäpä en välittänyt tove-

reista tällä kertaa. Toisen puolen siitä kunniasta kyllä olisin raskinut luovuttaa jollekulle hyvälle miehelle, mutta jos ei mitään olisi löytynyt, niin sitä nurinaa — vaikkapa vaan äänetöntä, ainoastaan silmäyksistä ja liikkeistä näkyvää — sitä en suotta olisi viitsinyt kärsiä. Nurinaa siitä, että olin viekotellut syyttömän miehen turhiin ponnistuksiin. Toverista tällaisilla retkillä on ainoastaan vastusta, paitsi tapaturman satuessa. Silloin on toveri hyvä olemassa. Mutta kuka pas tapaturman varalta liikkeelle lähtee?

Järkiperaisesti valmistausin matkalle. Omasta ja toisten kokemuksesta tiesin, mitä pitää ja saa olla mukana, mitä ei. Vaatteet sellaiset, joita ei tule sääli, vaikka menkööt riekaleiksi. Niin vahvoja, että ne väkisellä kestäisivät kaikissa tempauksissa, on turha kuvitellakaan. Jalkineet mukavat jalalle, etteivät rupea vaamaan, ja heltiämättömästi jalassa pysyvät, anturoissa teräviä nauvoja, luiskahtamista vastaan. Lakki pään mukainen ja syvä, ettei lähde päästä muutoin kuin yhdessä päänahan kanssa. Yleensä on parempi ottaa vaatteita liian vähän kuin liian paljon, sillä kyllä siellä lämpimänsä saa. Yöksi taas voi laittaa niin monta nuotiota ympärilleen, että kyllä tarkenee. Milloin on vara valita aikaa, ovat tietysti poutapäivät ja kuutamoyöt hauskimmat. Aseita ei tarvitse eikä sovi olla muuta kuin pieni kevyt käsikirves tai vesuri eli kassara. Pyssy olisi niin suureksi haitaksi, että mahdollinen saalis ei mitenkään riittäisi korvaamaan sitä kiusaa ja ajan hukkaa, mikä siitä on. Metsästysretket ovat tehtävät erikseen.

Kaikkein tärkein kapine on kompassi. Se pitää olla kunnollinen ja varma. Moni mies — varsinkin äsken tulleita — on urhakasti lähtenyt „saarta tutki-
maan“, ilman eväitä ja kompassia. Kun saari on ainoastaan kolmisen mailia leveä, eivät he tuolle matkalle arvele tarvitsevansa suuriakaan varustuksia. Mutta päästyään joitakin askeleita rantapuitten sisäpuolelle, läpinäkymättömään pensastoon hautautuneena, ei kenes-

säkään ole miestä sanomaan, mikä suunta on poikki saaren, mikä pitkin. Ja saari on 15 mailia pitkä. Useimmat kiittävät onneaan, kun kiireimmän kautta pääsevät pois sieltä takaisin samaan rantaan, mistä läksivät — käytyään muutamia kymmeniä syliä Malkosaaren „sisäosissa“. Toiset, sisukkaammat, eivät usko niin vähällä, vaan kiertelevät siellä päiväkauden, kunnes iltasella nälissään, väsyneinä ja perinpohjin masentuneina pääsevät ulos metsästä, tietysti samaan paikkaan tai hyvin lähelle sitä paikkaa, mistä olivat lähteneet. Olivat parhaassa tapauksessa olleet joitakuuta satoja syliä rannasta. Tämä on kyllä erinomainen lääke ylpeyttä ja aiheuttontaa itseluottamusta vastaan. Mutta kun mies on saanut yhdenkin tällaisen läksyn — hukannut vakaisen sunnuntaipäivänsä —, niin eipä häntä suurestikaan enää haluta lähteä yrittämään toiste. Siinä varsinainen syy, miksi saaren sisäosia vielä on niin kovin vähä tutkittu.

Kompassin puutteessa luotetaan aurinkoon, mutta usein sattuu, että juuri ratkaisevalla hetkellä taivas vetäytyykin pilveen. Jos sinulla on kumppani muassa, pitää tällä välttämättä olla myös kompassinsa, sillä muutoin hän koko ajan väittää sinun kompassisi näyttävän väärin. Ja vaikka teillä molemmilla olisi kuinka hyvät, erehtymättömät ja yksimieliset kompassit, ei niistä ole mitään apua, jos ette jo edeltäkäsikin lujasti päättä luottaa *niihin* eikä itseenne, vaikka se ruumiistanne tuntuisi kuinka vastenmieliseltä. Kuka ei ole perillä kompassin käyttämisestä, ottakoon siitä ensin täyden selvän, sillä täällä on kompassipoikkeus tuntevan suuri, 23 astetta ja 40 minuuttia.

Vaikka olen tästä kaikesta ihan selvillä, niin joka yrityksellä minä — „pyhän“ Paavalin sanoen — olen „nähtyt toisen lain minun jäsenissäni“, joka sotii kompassia vastaan. Kun hetken puskettuani tiheikössä pääsen korkeammalle tai aukeammalle paikalle ja vilkasen kompassiin, huomaan ihmeekseni, että ilman suunnat ruumiissani olivat jo heilahtaneet aivan seka-

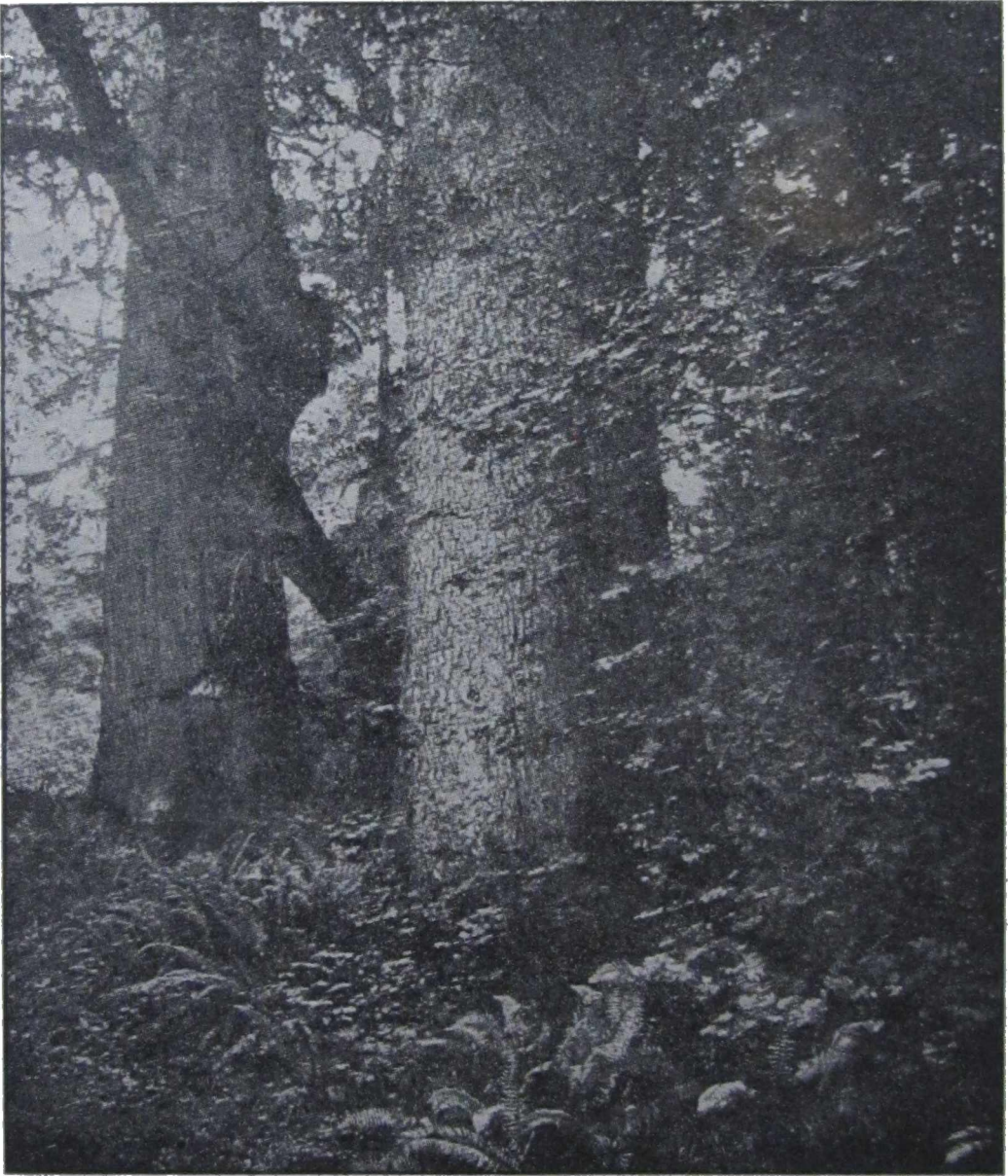
sin. Ei muuta kuin painamaan takaisin samaa tietä tiheikön läpi. Se ei tunnu hyvältä. Siltä varalta olen tottunut kompassin avulla suuntaamaan matkaa korkeimpain puitten y. m. kauas näkyvään merkkien mukaan.

Ja sittenkin minulle tällä järven etsintäretkellä tapahtui jutku, jota en ikinä anna anteeksi „jäsenilleni“. En siitä kehtaisi kertoakaan muuten, vaan se voipi olla hyväksi opiksi toisille, jotka sattuvat samanlaisiin tilaisuuksiin.

Matkan olin suunnitellut sillä tavoin että ensin menin Kotilahden perästä pohjoisrannalle tehtyä tietä myöten saaren poikki, sitte pitkin pohjoisrantaa sille kohdalle, mistä sopi painaltaa suoraan etelään, tullakseni länsipään keskipaikalle. Näin meidän kesken sanoen, olin minä aikain kuluessa vähitellen ottanut selvän kaikista huomattavammista puroista länsipäässä ja tiesin mistä ne tulivat: vesiperäisistä alangoista tai ylänkösoista. Ne eivät olleet pitkiä yksikään, enkä niitä seuraamalla ollut mitään järveä löytänyt. Mutta tuolla kohden pohjoisrannalla oli tiedossani vielä yksi virkeä puro, jonka piti lähteä järvestä, jos siitä kerran oli laskua sinnepäin. Siihen minä oikeastaan perustin toivoni, yhtä paljo kuin maan muotoonkin.

Evästä otin siltä varalta, että se riittäisi seuraavaan aamuun. Muuta kuin yhden yön en arvellut tarvitsevani metsässä olla. Enkä tarvinnutkaan. Liikaa evästä ei kukaan mielellään ota kantaakseen, mutta se vähä mitä ottaa, pitää olla tehokasta: leipää, etupäässä leipää, suolakalaa (jota nuotiolla voi paistaa) ja savustettua sianlihaa, jos on. Meillä ei aina ole kovin liikoja tarjollakaan, kun on talossa paljo evästettäviä. Tupakkamiehelle luonnollisesti on tupakka vielä tärkeämpi kuin leipä, ja — tulen tekoakin varten — tultikut, joita on huolellisesti suojeltava kastumasta tai taskussa hieraantumalla syttymästä, sellaisia halpoja ja huonoja tikkuja kuin täällä käytetään.

Muuten olin kaikin puolin laillisissa tamineissa,

Aarniometsää Lännellä.

paitsi yhtä kapinetta puuttui ja yksi oli liikaa. Taskukello olisi aina hyvä olemassa mukana, mutta minulla ei ollut muuta kuin heikkokuorinen „vanhan maan“ kello, jota jo entisillä retkillä olin pahasti ruhjonut, enkä nyt arvellut tarvitsevani, kun sain varmasti luotettavan kompassin. Liikaa taas oli tuppipuukko — hyvä fiskarilainen —, jonka otin ruokailemista ja tupakan leikkaamista¹⁾ varten. Molemmista olisi voinut suoriutua kirveellä, — niinkuin sitte täytyikin tehdä, kun olin puukon pudottanut. Minun piti se tietää edeltäpäin, sillä minulta oli jo ennen yksi tuppohoito pudonnut Malkosaaren metsiin. Tällä kertaa olin olevinani varovainen, suojelemalla tuppea housuntaskussa, mutta nyt heltisi puukko tupesta, vaikka oli kyllä tuntunut tiukalta. Tyhjä tuppi vaan kauniisti pysyi matkassa.

Se puro, josta mainitsin, lasi jyrkkää ja korkeaa mäkirinnettä, ollen pitkin matkaa yhtä ainoata koskea. Sen uoma oli hyvin syvä ja jyrkkäreunainen, niinkuin toistenkin länsipään purojen. Seurasin sitä aivan alkulähteesensä, joka oli kuin lujaan saveen hakattu kaivo harjun partaalla. Ei muuta. Ei mitään järveä, ei edes suota.

Toivoni ei kuitenkaan vielä horjahtanut vallan pahasti. Tiesin hyvin, että olin vasta lyhyen matkaa rannasta, en likelläkään saaren keskipaikkoja.

Kun näin pääsin erilleni purosta, aloin kompassin nojalla suoraan tunkeutua ehyeen metsään. Eihän se mitään huvikävelyä ollut, hiki valui virtanaan ja vaatteet repeilivät, mutta pääsi kumminkin eteenpäin. Alangot olivat kaikista pahimmat, niissä kun sakea „kiousapensas“ (sallal) tahtoo tehdä tenän. Harjanteet ovat yleensä paremmat kulkea, mutta ne olivat täällä sangen kapeat. Juoksivat idästä länteen, saa-

¹⁾ Täällä enimmäkseen käytetään „plokia“ (plug) eli sikaarin tapaan käärittyä tupakkaa, puristettuna vanhanaikaisen pitkän katkismuksen kokoisiin ja näköisiin paloihin. Sitä on hyvä kulettaa housujen takataskussa. Sitä leikataan aina piipullinen kerrakseen poltettavaksi.

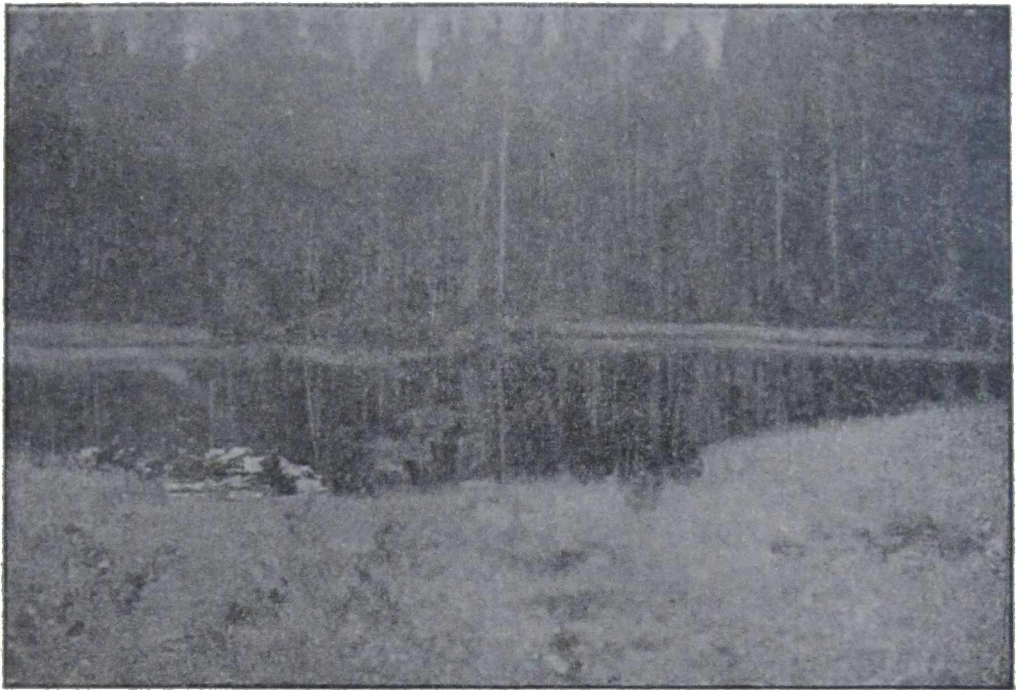
ren pituussuuntaa, joten minun ei sopinut niitä seurata, vaan täytyi mennä poikki. Mieluinen löytö oli peuran polku silloin tällöin. Niistä oli paljon helpotusta, kun vaan vähänkin soveltuivat matkan mukaan. Mutta pitkältä niitä ei voi seurata. Ne katoavat tai poikkeavat kokonaan pois suunnasta.

Illan suussa tulin laajalle suoalueelle. Siitä päätin jo alkavani saapua keskipaikoille saarta. Hyvillä mielin söin evääni melkein kaikki — mitäpä niitä turhaan kanneskella, kun ne voi saada parempaankin talteen ja kyllä hyvään vaikutukseen. Aikomukseni oli jäädä tähän yöksi, sillä tämä seutuhan se oli tärkein järven löytämisessä, ja sentähden oli sitä tarkasteltava päivän valossa. Oli vaan etsittävä mukava makuupaikka, jonka ääreen sitte laittaisin nuotion. Siinä mielessä läksin vielä kulkemaan hämärässä. Ja se kulku alkoi tuntua koko somalta. Kun ei nähnyt syvänteitä, vesilätäköitä tai muita varottavia paikkoja, astua toppaili paljoa rohkeammasti kuin päivällä. Kuu nousi heti illasta, ja vaikka taivas oli ohuessa pilvessä, valaisi se sen verran kuin välttämättä tarvitsikin, sillä oli täyden kuun aika.

Ihastuin niin tähän uuteen kulkuneuvooni, etten malttanutkaan vielä ruveta yöpuulle. Näin tulin aukealle heinäa kasvavalle nevalle, joka näytti ulottuvan kauas saaren pituussuuntaan. Mutta leveä se ei ollut, koska pian taas olin tiheässä vesakossa ja mielestäni korkeammalla maalla. Tuo neva varmaankin oli syvin paikka sillä suolla, ajattelin. Jos järveä tällä seudulla on, olisi sen pitänyt olla siinä. Indiaanien kertomukset saattavat olla muinaismuistoja. Järvi on heidän käyntiensä jälkeen jo voinut maatua suoksi, joten sitä on turha etsiäkään.

Silloin oli toivoni koko järven löytämisestä alimmillaan. Astelinhan eteenpäin vain, koska ei tuntunut nukuttavankaan. Ajattelin kulkea niin kauan kuin kuuvaloa riittää. Sitä aikasemmin pääsen aamulla kotia.

Tulin taas aukealle. Pohja tuntui olevan hyllyvätä

Suolampi Malkosaarella.

rahkasammalta. Siellä täällä oli tiheitä metsiköitä. Yksi sellainen tiheikkö sattui juuri tielleni, niin laaja ettei sitä käynyt kiertäminenkaan. Astuin rohkeasti sisälle eräästä aukosta, johon pääsin kaatunutta kuivaa suopetäjää myöten. Tuo valkoiselta paistava kuoreton puu näkyi aika hyvästi heikossa kuutamossa. Astelin sitä pitkin —

Häh? Mitäs tämä on?

Vettä ympärillä — silkka vesi joka taholla. Ei muuta kuin kiireimmän kaupassa peräytyä.

Järvi! Siinä se nyt oli se järvi; lumpeen lehtiä rannoilla. Ei se suuren suuri näyttänyt olevan, saman arvoinen kuin nuokin ennen löydetyt kaksi lampea, ehkä pari, kolme sataa jalkaa pitkä.

Tuskin lienee moni löytöretkeilijä niin hämmästynyt löydöstään kuin minä. Sillä totta tosiaan en enää ollenkaan odottanut järveä enkä siitä välittänytkään. Olin tietenkin kovasti väsynyt päivän ponnistuksista, varhai-

sesta aamusta kun olin ollut liikkeellä, ja nyt puoli nukuksissa kävellä toikkaroin vain sopivan yösjän puutteessa.

Se oikeastaan minua hämmästytti, että laskuni niin täydelleen pitivät paikkansa. Ihan väkisin veivät keskelle järveä, vaikka yösydännä. Viisas mies! Onneksi olin sen verran hereillä, etten pudota molskahtanut järveen.

Näissä mietteissä istuin puun rungolle ja panin tupakaksi.

Ken sen tietää, vaikka André-ukko — hän, joka ilmapallolla läksi pohjoisnavalle ja jäi sille tielleen — kuka tietää, vaikka hän tosiaan olisi tulla toksahtanut navalle ja siitä itsekin niin hämmästynyt, ettei enää osannut pois!

Minulle yritti käydä siihen tapaan.

Arviolta oli puoliyö järvelle tullessani. Ilma tuntui lämpöiseltä, jonka tähden en viitsinyt ruveta puuhaamaan valkeata, vaan oikasime selälleni tuolle puun rungolle. Tahdoin siinä odottaa aamua, että näkisin seudun täydessä valaistuksessa. Mutta uni ei oikein ruvennut tulemaan. Olin kahden vaiheella, antaisinko järvelle nimeksi „Kuutamojärvi“ vai „Sydänyön järvi“. Molemmat olivat runollisia nimiä, hiukan liiaksikin imeliä.

Järvessä jotain välistä pulskahti — kalojako vai sammakoita, en huolinut nousta katsomaan, ja vaikea sitä nyt olisi ollut nähdäkin.

Lienen juuri yrittänyt saada unen päästä kiini, kun heräsin — koiran haukuntaan! Kenenkähän koira tänne on jäänyt, ihmettelin. Vai olisiko indiaaneja täällä asti metsästävässä? — Hereille päästyäni huomasin kuitenkin heti, että tuo haukunta oli *hanhien* ääntelyä, joka ensi kuulemalla vivahtaa koiran haukuntaan. Hanhiparvi oli mereltä — luultavasti Kotilahden perästä, joka on niiden suosituimpia olinpaikkoja — lentänyt tänne suolle ja laskeutui nyt järveen uimaan. Jonkun ajan kuluttua lienevät saaneet vainua minusta, koska huutain, parkuen lensivät tiehensä. Siinä valppeilla olles-

sani kävi järvellä hanhia vielä toinen ja kolmaskin parvi. Tuossapa olisi tarvinnut olla pyssy, ajattelee metsästys-intoinen lukija. Mutta minä vaan en olisi ruvennut täältä saakka kantamaan yhtäkään hanhea, vaikka olisin hänet saanut paljain käsin kiini. Ainoa, mitä noista hanhista hyödyin, oli se, että järven nimiehdokasten joukkoon tuli „Hanhijärvi“, vastapainoksi ennen mainituille perin runollisille.

Taivas oli selvinnyt pilvistä. Täysi kuu paistaa nakotti, minkä jaksoi, niin että minä mielestäni nyt saatoin riittävän hyvästi tarkastella seutua. Järvi oli pyöreähkön ruutisarven muotoinen, kaula etelään. Sievältä se siinä näytti ikuisessa levossaan, tuuheat suopetäjät ylt'ympäriinsä kurkistelemassa siihen. Syvänlainen se luultavasti oli, koska ainoastaan ihan rantasilla kellui muutamia lummekukkia. Siinä minulla oli tietoja tarpeeksi, ja niin päätin lähteä edelleen kulkemaan. En näet ollut oikein tyytyväinen yökortteeriini: hanhet tekivät rauhattomuutta, puunrunko vastasi liian kovalta selkääni, ja aamuyöstä alkoi ilma tuntua vähä kolkkomalta kuin tavallinen sänkylämmän — tässä keskellä rahkasuota ja aivan vesirajassa.

Niinpä kiersin järven perukan. Silmäilin sitä vielä kerran vastakkaiselta rannalta ja aloin taas painaa suoraan etelää kohden. Mutta nyt pilkotin tieni järvestä alkaen, aikeissa viedä pilkotuksen aina meren rantaan asti, että muutkin sitä myöten osaisivat tänne. Näin tulin kuivemmalle metsämaalle, jossa ilma tuntui lämpoisemmältä. Siinä keksin erinomaisen houkuttelevan mättäikön, jolle koetteeksi rupesin sovitteluun raajojani. Varmuuden vuoksi vielä panin merkille puun, jota kohti minun aamulla piti lähteä, että muutta mutkitta heti tulisin oikealle suunnalle. Enkä sitte enää kerinnyt ajatella juuri mitään. Suurenmoinen mielihyvän tunne minulla vaan oli, sen muistan, verrattoman turvallisuuden tunne. Ihmiselle vaarallisia petoja ei tarvitse pelätä, niitä kun ei ole saarella; ei yhtään myrkyllisiä käärnelajeja, ei minkään valtakunnan san-

tarmeilla ole tänne asiaa, eivätkä löytäisi minua täältä, missä tuskin koskaan on valkoisen miehen jalka käynyt. Paremmassa turvassa ei ihminen voi olla missään. Ainoa, mikä minua hiukan kaiveloitti, oli harmi pudonneesta puukostani. Muistoksi saatu kalu. Mutta olinhan sen sijaan löytänyt järven.

Sitte nukuin kuin pölkkyy, pehmoisella sammalvuoteellani. Jos hanhia vielä lienee käynyt järvellä, eivät ne ainakaan minua häirinneet.

Herätessäni oli aamuhämärä. Matkan suunnasta olin mielestäni täysin selvillä. Tuolla oli järvi, josta olin tullut — vaikka sitä tietysti ei enää näkynyt — ja tuonnepäin oli mentävä. Pienintäkään epäilystä ei ollut ruumiissani. Mutta varmuuden vuoksi siinä istuessani sentään vielä vilkasin kompassiin. Aivan oikein, niin se näytti sekin. — Vai — maltas nyt, kumpiko kompassineulan pää se osottaakaan pohjoiseen, tuoko teräksen värinen, vai sinertävä? Ihme kumma, etten siitä koskaan ennen ollut joutunut epäilykseen. Se oli aina tuntunut niin luonnolliselta asialta, että en ollut sitä sen paremmin painanut mieleeni.

Ja totta tosiaan, piti sen olla tuttu asia minulle. Kompassin kanssa olin ollut tekemisissä jo niin monta kymmentä vuotta, että koko kysymys oli samanlainen kuin jos olisin joutunut pulaan siitä, kumpiko oli oikea, kumpi vasen käteni. Outoa oli jäädä tuollaista asiaa aprikoimaan. Tietysti harmaa pää osotti pohjoista! Sehän oli yhtä mieltä ruumiissani asuvan suunta-aistin kanssa. Ja olinhan täysin varma siitä, mistäpäin olin tullut. Koetin vielä kirveellä, kumpaako päätä se vetää puoleensa. Harmaata. Sininen pakeni. Sekin minusta todisti — vaikka en kuolemakseni tänäkään päivänä tiedä, millä perusteilla — että harmaa kärki pohjoiseen pyrkii. Vieläkö minä tässä epäilen ja arvelen? Suuri löytöretkeilijä, jonka laskut olivat niin hyvin pitäneet paikkansa! Sai sitä vähän luottaa itseensäkin, eikä aina töllistellä kompassiin.

Niin minä olin voitettu, minä ja kompassi. Jäseneni

olivat liittoutuneet meitä vastaan, päättäneet pettää minut, ja tekivät sen perinpohjaisesti.

Olin kaiketi siksi unen pöppörössä, etten ollenkaan muistanut panneeni merkille puun, jota kohden oli mentävä. Ja vielä ihmeellisempää on, etten hakenut selvintä ratkaisua: pilkkojani, jotka olin tullessani veistänyt. Ei, niitä en ruvennut haikailemaan. Siksi varma olin asiasta jo pystyyn noustessani. Jatkoin vaan pilkotusta edelleen.

Hetken kulettuani aukeaa eteeni suomalaisema, niin sanomattoman kaunis että enpä ollut koskaan nähnyt moista helmeä. Koetin kyllä vointini mukaan taistella tuota vaikutusta vastaan. *Suoko* nyt voisi olla kaunis? Mutta eihän siinä mikään auttanut. Sametin hieno, pehmoinen, vaalean punerva rahkasammal lepäsi siinä niin puhtaana, viehättävänä, etteipä siihen tahtonut hennota astua. Ja tuuhealavaiset, pitkäneulaiset männyt muodostivat niin ihmeen somia ryhmiä. Niitten tumma vihreys esiintyi vallan mainiosti vaalahtavaa pilvitavasta vasten.

Mutta vait! Mikäs tuolla kimaltelee tiheän männikön sisässä? Järvi! Sievä järvi onkin. Parittainpa ne näkyvät olevan tällä saarella, kapea metsäkannas välissä täällä niinkuin itäpäänkin järvien välillä. Ja on niitä Malkosaarella järviä, koska yhdelle linjalle sattui kaksi. Vahinko vaan, ettei tämäkään ollut iso, ei sen suurempi kuin yöllinenkään. Hyvin oli saman muotoinenkin. Melkein kuin pyöreäperäinen ruutisarvi, mutta tämän kaula oli pohjoiseen.

Nythän noita oli järviä, jos oli nimiäkin vaalissa. En kuitenkaan vielä lopullisesti ristinnyt kumpaakaan. Niitten ja koko seudun yhdennäköisyys alkoi minua salaisesti arveluttaa. Päätin tyytyä siihen, että minä annan nimen ainoastaan toiselle, sille pohjoispuoliselle, jonka ensin löysin. Toisen saa ristitä se, joka ensimmäiseksi minun pilkotustani myöten tänne saapuu ja ratkaisee sen kysymyksen, onko järviä todella kaksi, vai olinko kahdesti tullut samalle järvelle.

Kuinkahan se sittenkin on sen kompassin laita? Neulan harmaa pää se yhä vaan osotti pohjoista. Aurinko kun näkyisi, niin saisin siitä varmuuden.

Taivas oli koko aamun ollut ohuessa pilvessä. Yhdellä kohtaa näkyi valoisa täplä, mutta minä en olisi ollut minä, jos noin vaan suoraa päätä olisin uskonut sen auringoksi. Vielä mitä, se ei voinut olla aurinko, sillä se oli aivan väärällä hollilla, lännen puolella — ja nythän oli aamupäivä. Asianlaita täytyi olla sillä tavalla, selitin itselleni, että aurinko ei vielä näy metsän latvain ylitse — on niin aikainen aamu —, vaan että se, tosin vastoin kaikkia tähän asti tunnettuja luonnon lakeja, heijastaa valokimpun tuohon pilvien rakoön. Itse se on vastapäisellä taivaan rannalla. Kellon puutteessa sain itselleni uskotelluksi, että on varhainen aamu, vaikka jo pitkän aikaa oli ollut valoisa päivä. Ainoastaan siinä tapauksessa päätin antaa perään, jos näkisin selvän auringon kehän.

Ja minä sain sen nähdä vihdoinkin viimein. Pilvet hajaantuivat tuolta valopaikalta ja esiin pilkisti auringon kultainen kehrä.

Silloin minä vasta uskoin, — uskoin minkä jo pikku-pojasta olin tiennyt: että sinervä neulanpää kompassissa tähtää pohjoiseen. Veistin viimeisen pilkan ja kirjoitin siihen lyijykynällä: „Tässä on mutka“. Hakekoot muutkin järveä onnensa päälle, niinkuin minäkin. Vielä tässä heille tietä pilkottamaan!

Päivä oli puolessa. Pohjoisranta oli nyt epäilemättä paljoa likempänä kuin eteläranta. Minun olisi ollut verrattomasti helpompi palata sieltä kautta kotiin kuin tunkeutumalla etelärannikolle. Indiaanit, jotka olivat etelärannan puolelta käyneet järvellä, moittivat matkaa „kovin pahaksi“, ja kun indiaani sanoo matkan pahaksi, niin melkeinpä sen saa sillä uskoa. Olin tosin aikonut mennä länsipään poikki, rannasta rantaan, mutta nyt kun jo olin järven löytänyt, ei sillä matkalla enää ollut mitään varsinaista tarkoitusta.

Tällainen kiusaus minulla vielä oli voitettavana.

Mutta nyt olin täysin valveilla ja saatoin nähdä, mistä syystä jäseneni olivat minut noin häpeällisesti pettäneet. Päästäkseen vähemmällä. Vaan sen ei pitänyt onnistuman! Nyt oli minun vuoroni. Jäsenteni täytyi tulla tuntemaan, kenen kanssa he olivat voittosille ruvenneet.

En ollut mitään maistanut vielä tänä päivänä, eikä minulla ollut muuta maistamistaakaan kuin pieni, likainen ja märkä leivän pala irtaallaan taskussa. Mutta senkin päätin säästää parempaan tarpeeseen. Vannoin meneväni etelärannalle niinkuin alkuperäinen aikeeni oli, vaikka saisin viettää metsässä vielä toisen ja kolmannenkin yön. Jos se jäsenistäni tuntui vaikealta, niin oma heidän oli syynsä. Eikö heidän pitänyt jo ennestään tietää, kumpiko on isäntä meillä, hekö vai minä?

Suunnan asetin kuitenkin hieman itävietteeseen etelästä, sillä se vei suoremmin kotiin, arvelin. Siitä syystä en enää tullut kolmatta kertaa järvelle enkä koko suoaukealle. Hurjasti minä mennä huhkin vimmoissani. Mutta kyllä se oli häijyä kulkea paikoin se taival. Teräväpiikkiset lohimarjan (salmon-berry) varret ja sitte tuo ijankaikkinen kiusapensas kun oikein saivat miehen kiedotuksi, niin eipä päässyt muuten eteenpäin kuin pyörimällä. Koulupoikana olin lukenut Stanley'n matkoista Afrikan aarniometsissä ja ihmeteltyt, etteikö aikamies pääse metsässä kulkemaan. Nyt sain koettaa. Tosin minä *pääsin*, mutta monasti oli vähällä tulla viimeinen tenä.

Jos olisi sattunut jalka nyrjähtämään tai katkeamaan tahi jos olisin pahasti pudonnut korkealta puun rungolta ja oksa tunkeutunut kylestä sisään, niin eipä olisi ollut mitään pelastuksen mahdollisuutta. Täytyisi menehtyä sinne nälkään ja tuskiinsa. Täältä ei mitenkään voisi miestä löytää, vaikka koko Sointulan väki olisi etsimässä. Sentähden pitäisi tällaisilla retkillä oikeastaan olla muassa toveri, joka tapaturman sattuessa lähtisi viemään sanaa ja mennessään pilkottaisi tien avun

tuojille. Mutta, kuten sanottu, ei matkalle lähtiessä tule tapaturmia ajatelluksi.

Eikä minulle, onneksi, mitään sattunutkaan. Nälkä toisinaan oli, mutta tupakkamiehelle se ei pysty oikein hätää näyttämään, ja tupakkaa minulla oli kyllä. Joskus riipasin mennessäni marjoja, joita oli runsaasti kaikkialla: kiusamarjoja ynnä mustikoita, kahta lajia — toinen musta, toinen punainen — meheviä ja maukkaita kumpikin. Olin toisinaan vähällä syödä sen leivän palasen ja antaa anteeksi jäsenilleni, ajatellen että olihan siihen minun omaakin syytäni. Mutta en leppynyt vielä. Antaa jäsenten kärsiä, sillä nyt on koston aika. Armotta vaan eteenpäin!

Oli ilta käsissä, kun vielä kamppailin mitä pahimman laatuudessa alangossa. Varmalta näytti, että täytyy jäädä metsään yöksi. Mutta tuon alangon yhä syventyessä alkoi herättää huomiotani se seikka ettei se tavallisuuden mukaan käynyt myös vesiperäisemmäksi. Rupesin ajattelemaan, että meri mahtaa olla likellä, koska vesi on voinut pusertua harjun lävitse ulos. Uudella innolla aloin yhä hurjemmin huutoa vesakossa.

Taas olin laskenut oikein, niin oikein, että itseäni-kin ihmetytti. Kun alangosta pääsin sitä rajoittavalle harjulle ja selvää hongikkoa astuin harjun laelle, näkyi allani meri. Silloin vasta söin sen leivänpalan.

Olin tullut sille paikalle etelärannalle, mihin pitikin. Vesi oli alhaalla, joten oli helppo kävellä Kotilahden ympäritse Sointulaan, noin viiden mailin matka. Väsyksissä olin kohtalaisesti ja vaatteet olivat repaleina. Mutta kerkesin toki saunaan vielä. Sattui lauantai-ilta.

Harhailuistani metsässä ei kukaan kuolevainen olisi saanut tietää hiiskaustakaan, jos en itse olisi kertonut. Minusta tuo erehdykseni oli niin hullunkurinen, etten malttanut olla siitä puhumatta. Mielelläni suon hauskuutta ihmisille, varsinkin hyvälle tovereille, vaikka se toisinaan tapahtuisi minunkin kustannuksellani. Ja ma-

keasti he nauroivat — monikin, jolle samanlaisissa oloissa olisi saattanut käydä yhtä hullusti, jos ei vielä hullummasti.

Mutta siitä nimen antamisesta järvelle ei tullut mitään. En keksinyt sattuvaa.

Kerran aikain kuluttua kyselivät päivällispöydässä, minkä nimen olen järvelle määrännyt.

„Niin, sille Harha-järvelle?“ lisää vierustoverini.

Sinäpä sen sanoit! Se mies osasi äidinkielensä.

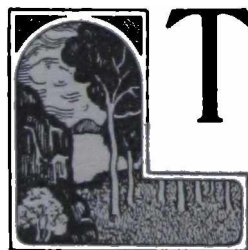
„*Harhajärvi*“ tuli siinä paikassa järven nimeksi, ja luultavasti pysyykin.

Toivoakseni en enää toiste sekoita kompassineulan päitä. Enkä soisi muidenkaan sitä tekevän.

TUPAKAN PUOLESTA.

Toisinaan kun meillä on tiukka rahasta — ja sitä näkyy sattuvan vähä useammastikin kuin „toisinaan“ — loppuu joksikin ajaksi milloin tupakka, milloin kahvi, milloin kumpasetkin. Jos siitä menee varastonhoitajalle juonittelemaan, niin tämä vain harmittavan tyynesti selittää, että „köyhänä aikana on etupäässä ruokaa hankittava.“ Turha vaiva puhua tuollaiselle polttamattomalle miehelle siitä, kuinka paljoa tärkeämpi tupakka on sekä ruumiille että varsinkin sielulle kuin konsaan minkään laatuinen ruoka.

Joskus kun on vara ostaa toista mutta ei molempia, nousee ankara kysymys, kumpiko on välttämättömpi: kahviko vai tupakka. Minä itse asiassa pidän paljo kumpasistakin, mutta kun meidän presidenttimme Matti Kurikka peräti yksipuolisesti kannattaa kahvia, täytyy minun sitä hartaammin taistella tupakan puolesta. Oikeastaan ei tupakka vielä minun aikani koskaan ole ihan tyyten loppunut saarelta, enemmän kuin kahvikaan — aina on jollakulla niitä hiukan ollut pahimpinakin päivinä. Noitten viimeisten säästöjen

nojalla olemme molemmat pysyneet tänne saakka hengissä ja taistelukuntoisina. Kahvipuolue näkyy ottaneen sydämen asiaksi säilyttää Kurikka tuleviin parempiin aikoihin, kun taas tupakkamiehillä on kunnian asiana, että minua ei saa päästää kuolemaan tupakan puutteen. Palohaavoja sairastaessani ¹⁾ esim. kun en itse kyennyt pitämään piippua hampaisani, kävi aina joku uskollinen toveri „imettämässä“. Juuri sen verran oli naamapuolelleni jäänyt tervettä paikkaa, että piipun imuke mahtui suuhun, siteitten välistä. Ja se minut pelasti.

Vaikka minulla — perintönä äidiltä — on hyvänlainen suuvärkki, millä pitää tupakan puolta väitöksissä, en kuitenkaan omassa mielessäni ole oikein varma asiastani. Jonkunmoinen aavistus minulla on, että en voisi elää kolmea päivää ilman tupakatta, mutta sitä en koskaan ole tohtinut koettaa, sillä siinä tapauksessa mahdollisesti jo olisin päättänyt ajallisen vaellukseni. Ainoa selitys, miksi vielä olen elossa, on se että en koskaan ole yrittänytkään olla tupakoimatta kolmea päivää sitte 6-vuotisesta, jossa ijässä tulin tuntemaan tämän kalliin yrtin. Ja nyt olen yli 40 vuoden. Tupakka on minut niin varjellut taudeilta, ettei sairaudenkaan tähden ole tarvinnut siitä luopua. Tulelta se ei voinut suojella, mutta jo kolmantena päivänä palon jälkeen vetelin haikuja yllä kerrotulla tavalla. Se oli kaikkein ahtain pykälä, mitä minun elämässäni on ollut.

Mikä tässä asiassa minua toisinaan ajattelutti, oli se että tämä kaikki sittenkin voi olla pelkkää suukopua ja itseni pettämistä: että tupakka ei todellisuudessa olekaan minulle niin kallis kuin sitä kuvittelen. Olsinko valmis esim. panemaan henkeni alttiiksi tupakan edestä? Siitä minulla ennen ei ollut kokemusta. Harvoin, näet, sattuu sellaiselle paikalle että olisi tilaisuus tuota kokea.

¹⁾ Sointulan ensimmäisen yhteisrakennuksen palossa 11 henkeä kuoli liekkeihin ja moni — m. m. minä — sai vaikeita palohaavoja.

Mutta kerran tuli minulle eteen sekin koettelemus.

Välikappaleekseen sallimus valitsi heittiön hevosen, jota olin viemässä Isolle suolle. Se oli ruunahevonen, nimeltään „Jumbo“ ja kotoisin Dakotan aavikoilta. Silloin kun tänne Pohjois-Dakotasta tuli eräitä farma-reita, toivat he tullessaan puolen tusinaa työhevosta Kalevan Kansalle. Ensimmältä he kaikki vähin oudok-suivat meidän paikkoja. Dakotalaisten lapset kun näki-vät puita metsässä, kyselivät: „Mitäs pylväitä nuo ovat?“ Ja jos hevosten tielle sattui joku risu, niin kaukaa kiersivät sen ympäri. Mutta nyt heidän lap-sensa ovat yhtä hyviä malkosaarelaisia kuin toisetkin — puolittain vesielukoita — ja hevoset myös suoriutu-vat pahanlaisista ryteiköistä.

Isolle suolle kuletaan siten, että Kotilahden perästä mennään saaren poikki ja sitte alavedellä pitkin rantaa kolmisen mailia itäpäähän päin, josta on tie suolle.

Hevosta en sen enempää tuntenut kuin nimen olin kuullut. Sitä tarvittiin nyt vetämään meritse vietyjä rakennustarpeita rannalta lähemmäksi suota, mihin Onnela oli tekeillä. Sentähden pantiin hevoselle val-jaat selkään, sitte loimi ja vihdoin käärittiin sen ympä-rille veto-kettinki — paksunlaista rautakettinkiä noin kolme hevosen ympärystä. Lähteissäni joku kehoitti varomaan ettei „Jumbo“ pääse pyörtämään takaisin kotiin. Kuului olevan viekas tekemään sen tepposen. Mutta sehän oli luonnollista ja anteeksiannettavaa, sillä toiset hevoset jäivät Sointulaan.

Niin läksin taluttamaan „Jumboa“ ohjaksista. Huo-noa oli pääsy ensin Kotilahden perään, kun koko väli oli täynnä tukkimurtoa. Eikä se tiekään siitä eteen-päin ollut kaikin paikoin hyvää; oli alkujaankin jäänyt keskentekoiseksi ja sitte oli puita kaatuillut sen poikki. Mutta verraten vähillä auttamisilla „Jumbo“ vain tulla tömisteli jälessäni. Vihdoin laskeusimme jyrkkää rin-nettä alas pohjoisrannalle.

„Jumbo“ näytti olevan ihmeissään, että tälläkin puolen oli meri vastassa. Silmät, korvat ja sieramet

harallaan se katseli etäisyydessä hohtavia Rannikko-vuoriston lumikukkuloita. Sitte aloimme astua rinna-tuksin tasaista hiekkarantaa. Se ei kertaakaan ollut aikunut pyörtää takaisin. Eikä ollut luultavata, että se enää täältä asti yrittäisi. Sëntähden arvelin olevan paikallansa osottaa „Jumbolle“ hieman suurempaa luottamusta. Niinpä pistin ohjasvyyhdin länkien nok-kaan ja annoin hevosen kävellä vapaasti, jääden itse vähä jälkiviteesen.

Totta puhuen, oli minulla toinenkin — itsekkäämpi — syy tähän menettelyyni kuin halu osottaa „Jumbolle“ luottamusta. Kun minun täytyi kädessäni kantaa juko-puuta ja ohjat olivat toisessa kädessä, en koko mat-kalla ollut saanut yhtään tupakan savua. Nyt, koska ruuna näkyi aivan rauhallisesti astuskelevan edelläni, leikkasin „plokia“ piippuuni ja pysähdyin sitä sytyttele-mään. Siinä pääsi hevonen jonkun verran jättämään minua, mutta siitä en välittänyt: hyvä vaan kun kulki niin mielisuosiolla.

Meidän pohjoisrannan edustalla on ylt'yleensä laa-joja kareja eli matalikkoja, joita tähän aikaan vuotta — loppukesällä — peitti tiuha kelpi-kasvikko. Vesi oli tavattoman alhaalla ja aurinko oli lähellä laskuaan, jotka molemmat seikat osaltaan vaikuttivat, että nuo kymmeniä jalkoja syvällä olevat merikasvien peittämät karit näyttivät mitä suloisimmilta ruohokentiltä. Minä tuolle näköhäiriölle itsekseni hymähdin, mutta „Jumbo“ oli vähällä joutua sen uhriksi.

Siinä oli veden kulettama pitkä puun runko poikit-tain rantahiekalla, latva ulottuen mereen. Kun „Jumbo“ tuli sen luokse, lähti hän seuraamaan sitä aina vesi-rajaaan asti. Olin kiiruhtanut käyntiäni, joten minä samaan aikaan olin menossa puun yli, mutta läheltä tyveä.

„Kas, peijakkaan dakotalaista“, ajattelin mielessäni, „kun nyt kiertää noin hoikkaa puuta, vaikka tullessa astui paljoa paksumpien runkojen yli.“

Piippuni oli sammunut, jonka tähden hevosta odottaissani istuin puun rungolle sitä virittelemään.

Mutta „Jumboa“ ei kuulunutkaan. Kun nostin silmäni piipusta, seisoivat hevonen vatsaansa myöten meressä. Luulin sen vain pistäyneen raajojansa vilvoittelemaan, sillä päivä oli helteinen. Itsekin olin aivan märkänä hiestä, ponnisteltuani hevosen kanssa metsätiellä. Mutta uimaan minun ei tehnyt mieleni. Vaikka olen aikoinani paljokin sitä urheilun lajia harrastanut, en täällä ole kertaakaan ehdoin tahdoin lähtenyt mereen. Minusta tämä merivesi on liian kylmää. Jotkut meidän miehistä kyllä näkyivät uivan joulu- ja uudenvuoden öinäkin, mutta minun uintini oli supistunut siihen, mitä vaate-päällä olin tahtomattani joskus joutunut mereen tukkilautalta.

Hartaasti näytti „Jumbo“ silmäilevän laajaa kelpisaarentoa, jonne oli noin pari sataa jalkaa rannasta.

„Luuletko sitä Dakotan preeriksi?“ olin juuri ilkkumaisillani, kun samassa näen kauhukseni hevosen äkkiä lähtevän ravakasti uimaan suoraan ulos rannasta. Se pötkö tosiaan luulee noita kelpiä ruohokentäksi!

Molemmilla kielillä, joita arvelin sen ymmärtävän, koetin kaikin voimin karjua: „come back! — takaisin!“ Ja vihdoinkin se näkyi olevan aikeissa kääntyä rantaa kohden — joko vaistomaisesti totellen käskyjäni, tai huomattuaan erehtyneensä ruohikon suhteen, tahi tunteen liian hankalaksi uida niin raskaissa tamineissa kuin sillä oli.

Mutta se ei päässytäkään enää pois! Koko laaja kelpialue heilui sen ponnistellessa. Siitä näin sen tarttuneen niihin, ja hyvin tiesin kuinka hirveän sitkeitä kelpit ovat.

Mikä neuvoksi? Hevonen pakkasi kääntymään kylelleen, josta päättäen hukkumisen vaara oli lähellä.

Ja tämä kaikki yhden tupakkapiipun tähden! Jos minä nyt menetän „Jumbon“, en moneen vuoteen uskalla puhua sanaakaan tupakasta tällä saarella. Vahinkoa hevosesta en ollenkaan ajatellut, vaan yksin-

omaan tupakkaa; että olin tupakan takia ollut varomaton ja laiminlyönyt velvollisuuteni.

Pitkään sitä en mietiskellyt. Kerralla se välähti läpi aivojen, ja samalla olin jo riisunut vaatteeni. Vesi tuntui todella kauhean kylmältä hikiseen selkään. Vasta uudessa muistin jolloinkin kuulleen, että on sangen vaarallista koettaa uiden pelastaa hukkuvaa hevosta, se kun potkii ja riuhtoo kovin hurjasti. Mutta — yrittää täytyi, tupakan tähden!

Osaksi varovaisuudesta, mutta pääasiassa sentähden että luulin ohjaksien päässeen irti ja tarttuneen kelpeihin, uin ensin pääpuolelle ja — käytännöllistä kun kaikki on tässä maassa — sain helposti suitset irroteksi suupielistä. Lapoin ohjokset käteeni; ne eivät olleet mihinkään tarttuneet, eikä hevonen sen paremmin päässyt irti. Nähtävästi se oli kiini takajaloistaan. Koetin vetää niihin sekaantuneita kelpiä poikki, mutta uimasillani en niille voinut mitään paljain käsin, ja hevonen potki niin ettei siinä ollut hyvä kauan kuhustella.

Kahta pahetta olen kaiken ikäni kokenut torjua luotani, nimittäin pelkoa ja kiirettä. Edellisen suhteen olen siksi hyvin onnistunut pyrinnöissäni, ettei se aivan usein ole minulle haittaa tehnyt, mutta jälkimäinen minut silloin tällöin vieläkin yllättää. Nytkin olin pitänyt turhaa kiirettä veteen lähtiessäni, joten unhotin ottaa mukaani kääntöveitsen liivin taskusta. Oliko nyt parempi tehdä eri matka sitä noutamaan?

Mutta muu ei auttanut. Ohjokset vein mennessäni rannalle, aluksi. Sitte uin, veitsi kädessä, uudestaan hevosen takapuolelle. „Jumbo“ raiska alkoi jo olla kovin väsyksissä. Toisella kylellään kellui, mutta turpaansa koetti vielä pitää veden päällä, hurjasti pärskytäten sieramillaan.

Viilsin veitsellä poikki muutamia kelpi-säikeitä — ja sillä kertaa lähti hevonen uimaan. Oli rannassa ennen minua. Mutta nyt se ei mihinkään mennyt, vaikka ei ollut suitsiakaan suussa. Värisi vaan.

Housuja jalkaan pannessani näin että molemmat henkselit olivat katkenneet riisuutuessani. Sitä se joutava kiire teettää!

Nyt panin tupakan oikein rauhallisesti, mielissäni siitä, ettei yhtään kapinetta ollut joutunut hukkaan.

„Jumbo“ odotti ääressä, kunnes olin valmis lähtemään. Loppumatkan se koetti pysyä niin lähellä minua kuin suinkin oli mahdollista.

*

Nyt mulla on varmuus siitä, että olen valmis panemaan alttiiksi tupakan puolesta sangen paljo — melkeinpä vaikka mitä.

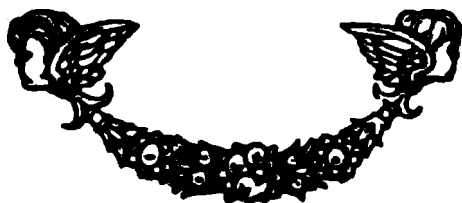
On kyllä totta, että ilman tupakkaa hevonen ehkä ei ensinkään olisi joutunut mereen.

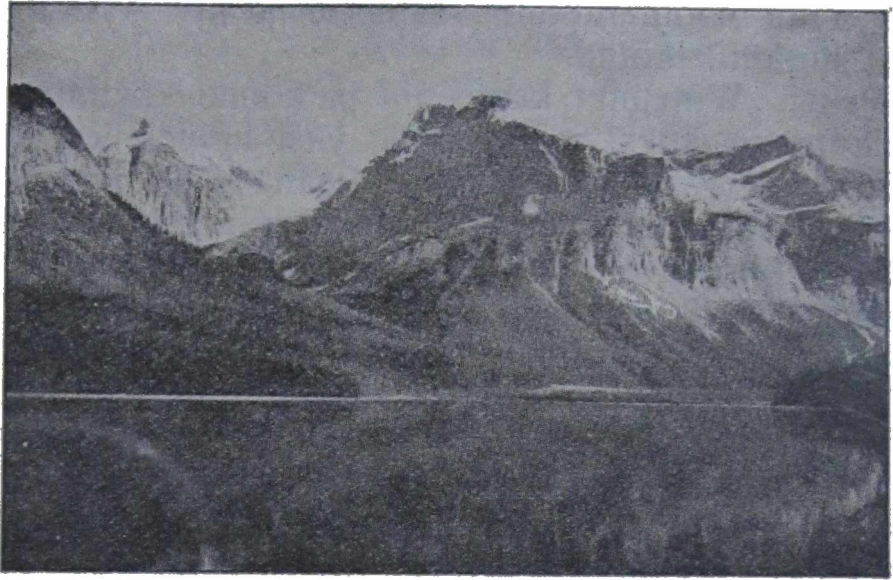
Mutta aivan varma on, että jos minä en olisi tupakkaa ajatellut, ei se olisi hengissä tullut merestä pois. En ainakaan minä olisi rientänyt avuksi.

Tällainen tosiasia on minulla sitte viime kesän ollut pantavana vaakaan tupakan puolesta.

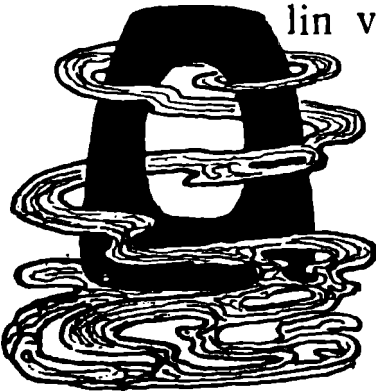
Uteliaisuudella me tupakoitsijat odottelemme, milloin kahvimiehille tulee yhtä hyvä tilaisuus osottaa uhrautuvaisuuttaan, jos heidän lemmittynsä jolloinkin joutuisi tuollaiseen vaaraan — —.

Ja sitä odotellessa me väitämme, että he eivät ollenkaan kykene sellaisiin uhrauksiin; että heidän rakkautensa ei ole niin väkevä kuin tupakkamiesten.

ENSI KERTAA INLETISSÄ.

lin vasta äskettäin tullut saarelle, kun kuulin „Winetan“ lähtevän Kingcomb („Kuningas-harju“) inlettiin, tarkemmin tutkimaan joitakin sielläpäin löydettyjä heinäalueita. Tietysti minun piti päästä mukaan, ja pääsinkin.

Inletit ovat vuoristojen väliin tunkeutuvia pitkiä, soukkia lahtia eli vuonoja. Kartasta tiesin, että nyt kysymyksessä oleva lahti alkoi jonkun veran toista kymmentä mailia Malkosaaren pohjoispuolelta ja ulottui sitte jyrkkiä mutkia tehden, puolen sataa mailia koilliseen. Siis oli Kingcomb inletin perään yhteensä yli 60 mailin matka Sointulasta. Nykyisin se ei ole mikään erinomainen matka meikäläisissä oloissa, kun sellaisiin on totuttu, mutta silloin se oli tuntuviinaan koko „yritykseltä“. Aika oli tällaiseen tarkoituk-

seen mitä sopimattomin: sateiset ja myrskyiset talvi-ilmat joulun aikoina.

Paitsi „Winetan“ kapteenia ja koneenkäyttäjää, tuli retkikuntaan kaksi metsästäjää, yksi heinälajien tuntija ja minä yleisenä havaintojen tekijänä sekä matkakertomuksen laatijana. Sen kertomuksen matkamme asiallisista tuloksista annoin Kalevan Kansan johtokunnalle suullisesti heti palattuamme, eikä se kuulu tähän. Nyt teen vaan selkoa matkan ulkonaisista vaiheista.

Menomatalla oli sangen kaunis ilma — eihän sitä taposen tahallaan lähdetäkään aivan kiljuvaan myrskyyn, niihin kun tarpeeksi usein joutuu tahtomattakin. Aukealla selällä saaremmepohjoispuolella kävi kuitenkin koko navakka laitatuuli, joka hyväsesti heilutti pientä laivaamme. Se saattoi heti alun pitäin huonolle humöörille meidän heinän arvostelijamme. Hän ei muutenkaan usein tapaa olla hyvällä päällä, sillä hän kuuluu siihen perin suomalaiseseen rotuun, joka nurisemalla ja narisemalla ilmaisee syvimmän tyytyväisyytensä oleviin oloihin. Niitä hän ei mistään hinnasta tahtoisi *muutettavan* mitenkään puolin, jos siitä milloin tulisi kysymys, vaan *moittimaan* kaikkea — kas, siihen hän on miestä. Nimitän häntä sentähden lyhykäisyyden vuoksi „Nariseksi“, kun häntä edempänä matkan varrella tulen mainitsemaan.

Suupuolelta rajottavat tätä inlettä saaret — suuremmat ja pienemmät — sittemmin mantereen monimutkaiset niemet, ensin toisella puolella ja vihdoin, noin keskipaikoilta alkaen inletin perään asti, molemmilla sivuilla. Alkupäähän on ensikertalaisen mahdoton osata ilman hyvää merikarttaa. Siksi sakea on saaristo ja niin eksyttävän paljo on ottavia salmen suita. Eipä ole kartta liikaa vielä toisella ja kolmannellakaan matkalla.

Ne ovat ihmeen kauniita nuo kalliorantaiset saaret, umpimetsän peittämät. Tuontuostakin näkee mitä viehättävimpiä lahden poukamia. Ollapa niissä vain punaiseksi maalatut kalastajain töllit, vesirajassa paatti-

huone, hiukan ylempänä verkkotelineet ja joku ruuhen purtelo rannassa, niin totisesti näkisit kappaleen Suomen saaristoa — eikä ollenkaan tuollaisen puolikuntoisen kappaleen, vaan aivan parhaita palasia, iki ihanimpia. Sellaisia kuin tuo tuhansin kerroin kuvattu Barösund — ei mitään vähempää.

Mutta ei yhtään ihmisasuntoa näy, ei ainoatakaan koko tällä pitkällä taipaleella. Ja jos silmäsi nostat, niin kaiken yli kajastavat kaukaiset lumivuoret, näitten seutujen ikuiset vartijat. Ne sun palauttavat takaisin todellisuuteen, muistuttaen missä ollaan. Meillä on täällä „uudet maat ja uudet taivaat“ eikä niitä todellakaan kannattaisi vaihtaa entisiin.

Loppumatkalla eroaa Kingcomb inletistä haara suoraan pohjoiseen. Tämän haaran nimi on Wakeman sound (lue: Ueekman saund, „Valvojasalmi“). Meidän oli ensin käytävä siellä. Alkoi jo tulla pimeä. Ei näkynyt muuta kuin jyrkät vuoriseinät kahta puolta. Silloin tällöin kuulti niitä vastaan hopean hohtava puro. Ihan hurjia nuo vuoripurot, minulle ennen aavistamattomia, kokonaan outoja ilmiöitä. Vesi putoaa ylhäältä tunturin laelta tuhansia jalkoja yhtenä ainoana koskena — taikka, ei koskena, vaan yhtenä valkoisena vaahtona. Näytti kuin olisi hopeanauhoja riippunut pitkin tumman vuoren seinää. Melkein odotti, että tuuli niitä puhaltaisi ulommaksi liehumaan . . .

Yöllä laskimme ankkurin Wakeman soundin perään. Siellä oli vallan tyven, ja minä olin jo vähällä luulla, että niin se on aina täällä vuorten raossa.

Mutta pian pääsin siitä harhaluulosta. Makasin „Winetan“ perässä olevan keittiön pöydällä, kunnes puoliyön tienoissa heräsin siitä, että olin pudota lattialle. Laiva keinui kovin ja laivavene kolhi sen kylkeen. Viimemainittua asiaa auttaakseni nousin ylös kannelle. Oli ankara rajuilma, pahanpäiväinen lumi-myrsky. Täällä se vasta puhalsikin kuin torvesta. Täytyi tunnustella, tokko ankkuri piti, ettei vaan laiva pais-

kautuisi vuoren rintaan. Muusta ei väliä. Ja pitihän se, pitävän tuntui.

Jo kompuroi siellä Narinenkin valveilla, jostain koloista kurkisteli. Päivitteli, että oli lähtenyt koko tämmöiselle retkelle, — henkensä menettää vielä. — Kuka hänen oli käsenyt lähteä? En suinkaan minä ollut houkutellut. Itse oli pyrkinyt mukaan niinkun minäkin. Ja mitä sellaisella „hengellä“ sitte tekee, jota aina täytyy varoa ja pelätä? Parempi, jos hänestä kerrankin pääsee. — Harvalle miehelle onnistuu niin äkkiä saada minua tulistumaan kuin Nariselle. Harvasta kuitenkin pidän enemmän. Hän on välttämätön ärsytys hermoilleni. Ne eivät pysy oikeassa vireessään, jos en aikavälistä saa hänen kanssaan otella. Nytkin tämä pikainen kohtauksemme vaikutti minuun niin miellyttävästi, että entiselle yösijalle palattuani paikalla nukuin, huolimatta kaikista maailman myrskyistä. Viimeinen ajatukseni oli, että jos laiva ajautuu kallioon ja menee pohjaan, niin menköön, — sitä pitempään saan maata.

Aamuksi oli myrsky asettunut. Satoi rankasti. „Täällä sataa aina“, vakuutti Narinen tietävänsä. Ja melkeinpä se siltä näytti.

Menimme kuitenkin maihin.

„Maihin meno“ näissä inletin perukoissa on kokonaan eri asia nousu- ja laskuvedellä. Nousuvedellä olisi vielä ollut maili pari mertä kuljettavana, mutta nyt kun oli laskuvesi, levisi heti edessämme laaja, tasainen heinäniitty, jota ristiin rastiin uursivat leveänlaiset jokisuut kuin mitkäkin kanavat. Vuorilta nekin joet tulla porottivat, sillä vuoret sulkiivat täällä laakson samoin kuin olivat sulkeneet lahdenkin. Kaukana perällä, ehkä kymmenkunnan mailin päässä, nuo vuoriseinät vasta näyttivät yhtyvän.

Läksimme soutamaan leveintä jokisuuta ylöspäin. Se oli sangen virtava, niin että oli täysi työ päästessä nousemaan meidän raskaalla ja kömpelötekoisella laiva-veneellä. Olisi tarvinnut olla indiaani-kanu.

Mailin verran soudettua näimme joen mutkassa in-

diaanihökkeleitä, asukkaat sisällä. Poikkesimme rantaan, lainataksemme kanun, sillä ylempänä näkyi joki käyvän yhä vuolaammaksi. Vasta saatuja lohia oli rantatörmällä. Niitten takia ne indiaanit tietenkin olivat täällä. Onhan näillä vesillä kahdeksaa eri lohilajia, jotka eri aikoina nousevat eri paikkoihin, niin että vuoden ympäri saa kuleksia heidän jälessään, ketä haluttaa. Ja indiaaneille arvatenkin nälkä antaa halua, heillä kun ei ole muita peltoja kuin meri ja metsä, eikä muita karjoja kuin niiden kummankin arat asujamet.

Alert Bayn indiaaneja sanoivat olevansa, siis puollittain tuttavია. Mutta muita eivät kätelleet kuin metsästäjiämme. Pyssytöntä miestä indiaani ei pidä sen arvoisena, että löisi kättä. Varmaankin hänellä on pätevät syynsä siihen mielipiteesen.

Kanun saatua hajaannuimme eri suunnille: toiset päävirtaa ylöspäin kanulla, toiset laivaveneellä kiertelemään muita tasaisempia jokisuita, toiset jalkaisin tarkastelemaan niittyjä ja metsiköitä.

Päivemmällä sade helpotti, joten voimme laajemmallakin arvostella näitä omituisia maisemia. Jylhiä, mutta miellyttäviä. Niin vieraita, peräti vieraita meikäläisille. Ensi päivän minä ihan pelkäsin niitä. Ja vaikka sittemmin pakosta täytyi myöntää niiden ihmeellinen ja suurenmoinen ihanuus, en tahtoisi jäädä sinne asumaan. Hirvittävät nuo äkkijyrkät vuoriseinät ja hui maavan korkeat lumipeitteiset kukkulat. Päivät supistuvat kovin lyhyiksi, kun auringon ensin täytyy kiivetä tunturin laelle — kohta taas laskeakseen toisen tunturin taakse. Ainoastaan keskipäivän se voi pysyttäytyä niiden yläpuolella. Aamu- ja iltahämy tosin ovat sitä pitemmät. Mutta silloin laskeutuvat lahdelle ja laaksoon vuorten synkeät varjot. En tosiaan tahtoisi asua siellä.

Ja sitte se ainainen sade. Kukkulat vetävät luokseen ja pidättävät ympärillään suunnattomat pilviröykkiöt, jotka yötä päivää valavat märkää sisältöänsä tä-

hän merenkin huuhtelemaan seutuun. Lie se puhdas tautibasilleista, se laakso!

Metsästäjälle tällainen paikka on oikea ihannemaa. Peurat ja vuorivuohet kokoontuvat tälle ruohoiselle laiturille sekä niitä seurailleen karhut, jotka samalla halukkaasti kalastelevat jokisuista. Villi-omenapuu-lehdot ja hemlokki-metsiköt jokivarsilla muodostavat sopivia väijymäpaikkoja. Eräs indiaani kertoi edellisen talven kuluessa ampumainsa otuksien nahkoilla saaneensa 420 dollaria. Se on jo sievä raha hänen oloissaan.

Muutamissa kohdin oli ruohokenttä tongittu mustalle mullalle. Ei yhtään kortta ollut jätetty kokonaiselle alueelle. Turhaan vaivasimme päätämme keksikäsemme selitystä tälle ilmiölle. Indiaanit näillä tienoin eivät pidä sikoja, enemmän kuin muitakaan elukoita, paitse koiria. Ei myöskään ollut tiedossamme mitään metsäeläintä, jonka työksi tuota olisi voinut otaksua. Jos ei tänne olisi sattunut indiaaneja tällä kertaa, olisi asia edelleen jäänyt meille arvoitukseksi. Mutta jonkun aikaa kuleksittuamme saimme omin silmin nähdä selityksen. Indiaanivaimoja istua kyyrötti kaivamassa heinän juuria. Toisia ottivat, toisia heittivät pois. Ainoastaan sellaiset juuret näyttivät kelpaavan, joissa ei vielä ollenkaan ollut ruohon alkua. Luultavasti he valitsivat jonkun erityisen heinälajin, koska noita pälvipaikkoja oli vain siellä täällä, kaukanakin heidän asunnoistaan. Kysyimme, mitä varten he noita juuria keräsivät. Kehuivat niitä hyväksi syödä. Mais-toimme niitä, ja maku oli jotenkin sama kuin raa'an perunan. Indiaaneilla siis sittenkin oli peltonsa, vaikka he eivät vaivaa itseään niiden muokkaamisella. Tyhmyyttään täällä ihminen elantonsa eteen työtä tekee.

Vähässä ajassa oli metsästäjillämme sellainen kimppu hanhia, että niitä riitti keittää koko matkaksi. Pahinta vaan oli saada niitä keitettyksi. Kukaan ei olisi tahtonut olla kokkina. Siitä on ainainen kiusa meidän matkoilla. Lähteissä oli sovittu, että vuoropäivänsä täytyy itsekunkin olla kokkina, ja jos joku moittii kokkia, as-

tukoon oitis sijalle, vuoroon katsomatta. Tällainen oli laki. Mutta useammassa kuin yhdessä meistä näkyi ilmeistä haluttomuutta sitä noudattamaan. Minäkin kuuluin niihin, sillä tuskin millään alalla olen niin peräti saamaton kuin keittohommassa. Omasta puolestani syön ennemmin raakana kaikki, mihin vaan hampaani pystyvät. En kuitenkaan noussut selvään vastarintaan yleistä mielipidettä vastaan, koska lohduttelin itseäni sillä toivolla, että heti ensi yrityksellä saan ainakin Narisen sijaani. Hän ei suinkaan malta olla moittimatta minun keitoksiani.

Siltä varalta uskalsin nyt, kun oli minun keittovuoroni, ryhtyä rohkeampiin kokeiluihin hanhisopan laitossa. Eväsvarastossamme oli monenlaisia ryynejä, jauhoja, perunoita, sipulia, rusinoita, veskunia sekä suolakalaa. Minä panin vahvasti joka lajia samaan kattilaan kuin hanhen lihankin, ajatellen että sitä monipuolisempi siitä tulee liemi. Ainoastaan kahvin ja teen keitin erikseen, sillä pelkäsin saavani selkääni, jos ne vielä olisin yhdistänyt hanhisoppaan.

Voiman soppa siitä syntyi. Kun miehet nälissään kävivät sen kimppuun, niin kohta veti suun väärään, sillä niin erilaisista aineksista kuin sipulista ja veskunoista muodostui aivan sietämätön kokonaismaku. Syleksivät, kiroilivat ja söivät. Minä olin yhtenä korvana. Mutta ei kukaan — ei Narinenkaan — erehtynyt moittimaan *minua*. Niin suuri oli kaikilla kammo kokin ammattia kohtaan. En kuitenkaan tarvinnut tällä matkalla enää olla toista vuoroa kokkina. Äänettömyydellä minut toiste sivuutettiin. Saivat ehkä yhdestä kerrasta kylläkseen.

Matkamme ei muutenkaan ollut aivan huviretken luontoinen. Sointulasta olimme ottaneet polttopuita laivaan ainoastaan sen verran, että juuri pääsimme Wakeman soundiin. Ajattelimme, että siellä ja missä tahansa muuallakin voi kuivista merenajopuista tehdä halkoja yhtä hyvin kuin Malkosaarella. Mutta eipä niitä täällä ollutkaan sellaisia rantapuu-varastoja kuin

oman saaremme mataloilla rantamilla. Jälkeenpäin olemme tulleet näkemään, että Malkosaari siinä suhteessa on milt'ei yksinäisenä poikkeuksena koko tienoolla. Mutta nyt puheena olevalle matkalle lähdetäissä ei vielä oltu selvillä siitäkään asiasta. Ja „Winetan“ koneisto oli vielä silloin kovin huonossa reilassa, josta syystä se kulutti suhteettoman paljo vettä ja puita. Vettä oli helppo saada edellämäinituista vuoripuroista, kun ajoimme laivan vuoren kylkeen.

Mutta puista oli pula. Petäjää ei ollut ollenkaan, ja muista puulajeista tuskin maksoi vaivan tehdä halkoja, niillä kun ei saanut riittävästi kuumuutta. Hemlockki kuivana tosin lienee petäjän arvoinen lämmittämään, mutta mistäpäns tällaisessa vesiallikossa otti kuivaa! Tuoreena se taas ei pala ensinkään. Ainoa mahdollisuus oli koettaa tulla toimeen puolikuivalla kuusella ja siiderillä, jotka edes paloivat jotenkuten, vaikka niistä ei suurin lähtenytkään lämmintä. Toivoimme Kingcomb inletin perässä olevan paremman puunsaannin.

Metsästäjämme jäivät Wakeman soundiin siksi ajaksi kuin me kävimme inletin perillä asti. Lahti ja laakso siellä olivat yleensä samanlaiset kuin Wakeman soundissakin.

Kingcomb inletin perässä oli englantilaisia uudisasukkaita, kuusi sievänlaista farmia eli maatilaa. Indiaaneja oli ylempänä jokivarsilla. Farmarit olivat erittäin ystävällisiä meille ja näyttivät yleensä olevan hyvissä varoissa. Mutta siitä vähästä, minkä olimme heidän kanssaan tekemisissä, tulimme huomaamaan, että heillä vallitsi keskinäinen kateus ja syvä epäsope, vaikka he sitä koettivat peitellä ulkonaisella kohteliaisuudella. Tämöinen hiljaisuudessa kytevä salaviha tietenkin myrkyttää ilmanalan yhtä pahasti kuin mitkä hyvänsä muut ruttobasillit. Ilmankos tarjoilivatkin meille tiluksiaan joka mies joko ostoi tai vuokrakaupalla, niin että oikein tuntui ikävältä tuollainen elämänsä kyläntymisen. Voipihan siihen selittää syyksi paikan

yksinäisyyttä niin kaukana kulkuväylistä. Mutta kuusi perhettä pystyisi jo muodostamaan sangen hauskan yhdyskunnan tuolla erämaan helmassa, jos vain ystävyys ja sopusointu heidän keskuudessaan vallitseisi.

Kaikki he kuitenkin näkyivät olevan kovin jumalisia, arvattavasti toistensa uhalla ja kiusalla. Päivällisillä erään farmarin luona, mihin meitä oli kutsuttu, täytyi meidän katsella heidän pöytäseremonioitaan ja minunkin — pitkästä ajasta — ottaa hattu pois päästäni syödessä. Muuten oli koko syönti vain sellaista nälän härnyytä, että jos sointulaista ruokahalua ryhdyttäisiin sillä tavalla tyydyttämään, ei jäisikään aikaa muuhun. Helposti meillä mies syö yksin kaikki, mitä siinä oli ruokia varattu kymmenelle hengelle. Kun isäntä ja emäntä niitä vähin erin jakelivat kullekin, sai suuhunsa sen verran suuruksen makua, että juuri tosi oli. „Winettaan“ päästyä meidän ensi työksemme täytyi laittaa oikea päivällinen.

Laivapuita ei saatu täältäkään. Mutta eräs nuori indiaani, joka pyrki kerallamme Wakeman soundiin, sanoi välillä tietävänsä paikan, missä on joitakin tuulen kaatamia petäjiä. Se oli kotvan matkaa Kingcomb inletin perästä. Petäjät olivat korkealla äkkijyrkän kalliuseinän kupeessa. Mutta aivan ääressä oli vuoripuro kovertanut kalliota hieman ryhmyiseksi, niin että siitä töin tuskin pääsi kiipeämään ylös. Pitkillä riu'uilla saatiin sinne ongituksi myös työkalut laivasta. Koneenkäyttäjä ja indiaani jäivät purosta täyttämään laivan vesisäiliöitä. Kapteeni, Narinen ja minä kävimme petäjäin kimppuun. Halkoja alkoi tulemaan, vaikka puut olivat oksaisia ja huonoja halkeamaan.

Kapteeni sahasi ja me Narisen kanssa pienentelimme pölkkyyä. Meidän, halkojien, ainoana varsinaisena tukenamme oli eräs siiderin runko, jonka latva riippui alhaalla ulkona kalliosta, ja johon latvaan „Winetan“ kiinnitysköysi oli sidottu. Juurakko oli vähä ylempänä meitä ja näytti olevan koko lujasti kalliossa kiini. Kerran Narisen pudotellessa halkoja alas laivaan minä sa-

laa koettelin, kuinka lujassa se juurakko oikeastaan oli. Se oli ihan irti! Olisin helposti voinut työntää me-reen koko rungon. Ainoastaan tyvipuolen suurempi paino ja muutamat vastasukaa olevat oksat estivät sen itsestään putoamasta. En kuitenkaan puhunut siitä toisille mitään, sillä tällaisissa tapauksissa on arkaileminen ja epävarmuus kaikkein pahinta. Jos Narinen olisi saanut tietää asemamme todellisen heikkouden ja ruvennut pelkäämään, olisimme menettäneet parhaan särkyvoimamme puun teossa. Aina kun hän rungon varassa laskeutui heittämään halkoja laivaan, minä epätoivon ponnistuksella painoin juurakkoa kallioon, ettei vaan siideri pääsisi luistamaan ja pudotessaan vielä upottaisi „Winetta“. Näin se kesti, kun vivun toisessakin päässä oli paino. Narinen vain kehuskeli, ettei hän tällaisissa oloissa pelkää eikä marise — vaikka satoi taivaan täydeltä —, kun on „vankka maa“ alla ja selvä pakko edessä.

Alkoi tulla pimeää ja vesi laski hirveää vauhtia. „Winetta“ oli jo aikaa ollut meiltä näkymättömissä alhaalla vuoren juurella. Kapteeni kyllä tiesi, että laiva oli vaarallisessa asemassa, kun oli laskuvesi. Sentähden hän tuontuostakin käski keksillä tunnustelemaan laivan alustaa. Siellä olisi saattanut olla lumivyöryjen mukana tulleita kalliolohkareita tai pystyssä törröttäviä puunrunkoja. Jyrkältä vuorelta, näet, kun kaatuu puita, niin ne putoavat pystyyn vuoren juurelle, tunkeutuen syvälle meren pohjaan. Veden laskiessa laiva voisi jäädä kalliolohkareitten tai tuollaisten puitten varaan ja kaatua tai särkyä — taikka parhaimmassa tapauksessa kumminkin jouduttaisiin odottamaan monta pitkää tuntia, kunnes nousuvesi sen jälleen irrottaisi. Ja sillä välin näin talvisaikana kyllä ennättäisi nousta myrsky, jolloin olisi melkein mahdoton varjella laivaa pirstautumasta kalliota vastaan.

Mutta laivassa olijat vakuuttivat alla olevan selvää vettä vaikka kuinka syvälti. Minä puolestani pidin huolta siitä, että veden laskiessa löysättiin „Winetan“

köyttä, sillä muuten olisi laiva nykässyt mukaansa koko meidän turvapuomme. Onneksi oli tällä kertaa meri ihan tyven.

Halkoja ei enää voitu pudottaa laivaan, sillä ne olisivat piankin puhkasseet täkin, vaan Narinen laski ne laivasta ylös vuorta vastaan pystytettyä lautaa myöten. Sattumalta oli „Winetassa“ joukko yli 30 jalan pituisia lautoja. Lopulta painui laudan pääkin liian alas ja tuli pilkko pimeä, niin että halkotyö täytyi jättää sikseen. Työkalut laskettiin onnellisesti lautaa myöten alas.

Sitte tuli miesten vuoro. Ensiksi ryhtyi Narinen laskemaan kapteenia. Minä hammasta purren painoin siiderin tyveä. Se kävi onnellisesti. Samoin meni Narinen onnekseen. Minä yksin vielä olin siellä taivaan ja meren välillä, eikä ketään siiderin tyveä painamassa. Mennessäni oli minun irrotettava laivan köysi tuon horjuvilla perustuksilla olevan puun latvasta. Jos pelko jossakin asiassa olisi miksikään avuksi, olisin kernaasti raskinnut pelätä. Mutta nyt oli meneminen. Kun solmua avatessani, latvan varassa riippuen, tulin köyttä vähä kovemmin nyhjässeeksi, heilahti puu niin pahasti, että menetin tasapainoni ja olisin pudonnut mereen, mutta sain ajoissa laudan yläpäähän kiini. Onneksi oli laivassa lautaa pitelemässä jo niin monta lujaa kouraa, ettei se päässyt kaatumaan, vaikka koko putoava painoni hetkautti sivulle. Siideri jäi kuin jäikin meistä sinne paikalleen kallion syrjään. Miehet vain nauroivat vaaralliselle kuperkeikalleni. Nauroin minäkin nyt, mutta samalla päätin mielessäni, että vast'edes on mikäli mahdollista vältettävä mokomia halontekopaikkoja.

Liikkeelle lähdettyä vasta huomasimme, kuinka pimeä nyt oli. Oikein täysi pimeä, niinkuin ainoastaan täällä voi olla, tummain vuorten välissä, sakealla saateella. Ei mikään taivaankappale valostanut vähääkään. Vaikka ei ollut muuta varottavana koko Wakeman soundin välillä kuin selvät vuoriseinät kahta puolta, ei meillä ollut kellään sen vertaa silmistä apua, että olisi pys-

tytty laivaa ohjaamaan. Silloin juolahti mieleemme kysyä indiaanilta, näkikö hän mitään tässä pimeässä. Hyvin sanoi näkevänsä. Osasiko hoitaa laivan ruoria? Täydellisesti, sillä hän oli monasti ollut peränpitäjänä Alert Bayn laivassa.

Indiaani siis sai astua peräsimeen, ja täydellä varmuudella tuo luonnon lapsi suoritti tehtävänsä — näkönsäkö vai haistonsa avulla, oli meille yhdentekevä. Aamuyöstä tultiin Wakeman soundiin.

Kun aamusella aikasin menimme maihin, oli siellä täysi talvi. Sinne oli satanut lumena kaiken sen, minkä meille vetenä. Metsästäjämme olivat kyhänneet suojakseen havumajan, jossa kehuivat hyvin tulleet toimeen. Joitakuita peuroja olivat saaneet ammutuksi, m. m. yhden niin ison, että indiaanitkin ihmettelivät. (Yleensä on peura täällä tuntuvasti pienempi kuin Suomessa.)

Me puolestamme ihmettelimme, kuinka karaistu iho indiaaneilla on kylmää vastaan. Me tarvitsimme kaikki vaatteet yllämme, mitä suinkin muassa oli, mutta puolikasvuiset indiaanipoikaset kävelivät paitahihasillaan, paljain päin ja paljain jaloin mailittaisin tässä kylmässä talvi-ilmassa ja lumisohjussa.

Saatuamme metsästäjät saaliineen ja muine tavaroineen laivaan, läksimme puolen päivän tienoissa kotimatkalle, aikeissa lisätä halkovarastoamme, kun vaan sopiva tilaisuus siihen tulisi.

Vasta iltapäivällä näimme eräällä rannalla kaatuneen kuivan petäjän, jonka kimppuun maksoi vaivan käydä. Kalliolla sekin oli, mutta ei toki läheskään sellaisella jyrkän teellä kuin missä viimeksi halkoja hakkasimme. Taas oli laskuvesi, jonka tähden laiva ankkuroitiin ulommaksi rannasta. Minun tehtäväkseni jäi soutaa halot veneellä laivaan. Toiset ryhtyivät halkotyöhön, paitsi koneenkäyttäjä jäi „Winettaan“.

Nyt jälkeinpäin vasta olen saanut selville syyn, miksi halot tällä matkalla eivät ollenkaan ottaneet piisatakseen ja minkätähden kuusi ja siideri eivät vähää-

kään tehonneet. Tuo vuoripuroista otettu vesi — suoraan ikuisesta jäästä putoava — oli niin hirveän kylmää, että sen muuttaminen höyryksi vaati kovasti lämmintä. Puut sitäpaitsi olivat tuoreen puoleisia, joten niitä meni sitäkin enemmän.

Matkan jatkamisen suhteen oli kaksi vastakkaista mielipidettä. Laivamiehet ja minä tahdoimme mentäväksi yötä myöten kotiin, sillä joistakin merkeistä päätäten oli seuraavana päivänä myrsky odotettavissa. Narinen taas ei olisi suostunut yötä vastaan lähtemään, varsinkin kun läheisyydessä oli erittäin hyvin suojattu ankkuripaikka. Metsästäjät sanoivat olevansa puolueettomia, mutta luulen heidän kuitenkin hiljaisuudessa kallistuneen Narisen puolelle. Olisivat halunneet koettaa metsästysonneaan vielä yhden yön tienoon. Ainahan metsästäjät ovat täytymättömiä. Esim. kerran toinen heistä, kun yhtenä yönä yksinään oli saanut ammuksi kolme karhua, tuli kotiin kovin pahalla päällä — siitä että neljäs oli päässyt pakoon! Epäilin heitä sen nojalla, ettei heilläkään halkotyössä mielestäni ollut oikein täyttä innostusta. Tosin oli ilkeän kylmä räntäsade omiaan jäähdyttämään vilpitöntäkin harrastusta.

Kaikissa tapauksissa, jos he Narista kannattivatkin, tekivät he sen niin laimeasti, että hänen mielipiteensä jäi auttamattomasti tappiolle. Sen nähtyään Narinen ei muuta tainnut kuin koetti rukoilla jumalaa kääntämään miesten mielen, ettei lähdettäisi yön selkään eikä tarvitseisi tehdä halkoja tässä kylmässä ja pimeässä —

Tuolle naureskellessani huutaa koneenkäyttäjä minua kiireesti avukseen laivaan. Onneksi sattui vene olemaan tyhjänä haloista, että sain sen äkkiä vesille. Suuremmasta varovaisuudesta huolimatta oli nyt tapahtumaisillaan se, minkä edellisessä halkopaikassa onnellisesti vältimme. „Winetta“ oli veden laskiessa tarttunut salakarille, mutta nopealla toiminnalla oli vielä mahdollista saada se irtautumaan. Kone oli valmiina käyntiin, mutta koneenkäyttäjä ei mitenkään voinut saada ankkuria ylös, kun hänen kaikin voimin täytyi

keksillä lykätä laivan perää pois kalliolta. Minä en koskaan ennen enkä jälkeen ole jaksanut yksin nostaa „Winetan“ ankkuria, mutta nyt en joutanut sitä ajattelemaan. Vilauksessa se oli täkillä, kone käynnissä ja laiva selvillä vesillä. Nykyisin olemme toki jo niin viisaita, ettemme missään tapauksessa laskuvedellä ankuroi tuntemattomille rannoille. Mutta siihen aikaan pidimme nousu- ja laskuveden vaihtelua jotensakin vähäpätöisenä sivuasiana.

Vihdoin arveltiin halkoja olevan laivassa niin paljo, että niillä varmasti päästäisiin kotiin. Ja silloin alettiin tehdä lähtöä. Mutta sitä „tehdessä“ laiva huomauttamme oli uudestaan ajautunut samalle karille, josta sen äsken olimme saaneet irti. Yhdistetyillä kone- ja miesvoimilla „Winetta“ hädin tuskin saatiin pelastetuksi vielä tälläkin kerralla. Näytti siis tosiaan siltä, kuin olisi „jumala“ tahtonut kuulla Narisen rukousta ja väen väkeen pidättää meidät täällä. Mutta hänen keinoinsa eivät riittäneet.

Sade oli harvempaa, rannat matalammat ja lahti suupuoleltaan leveämpää, joten alkumatkasta näimme paremmin kuin viime yönä. Kaikella kunnialla päästiin ulos inletistä. Mutta sitte oli edessämme tuo toistakymmentä mailia leveä selkä Malkosaaren pohjoispuolella. Siinä ei ollut muuta varomista kuin ryhmä pieniä saaria keskipaikoilla, niitten seutuvilla kun merikartan mukaan oli kovin paljo vaarallisia kareja. Kartan ja kompassin nojalla asetimme suunnan, ottaen mielestämme riittävästi tuulen ja virran varaa. Molemmat painoivat samalta puolelta. Tuuli ei ollut varsin kova — meikäläisen asteikon mukaan, sillä me emme sano tuulta „kovaksi“, ennenkuin savutorven suusta alkaa vettä paasata liiemmäksi konehuoneeseen, jolloin se sammuttaa tulen pesästä. Muutoin saavat aallot yhtä vapaasti huuhdella laivaa päältä kuin altakin. Ainoastaan Narisella on toinen käsitys asiasta. Hänen mielestään on tuuli „kova“ jo silloin, kun laiva hurjem-

masti heilahtelee ja kannella vesi kohisee. Hän ei usko „Winetan“ voivan kulkea veden alitse, hätätilassa.

Näin sitä laskettiin täyttä vauhtia. Pimeä oli kuin terva. Minun tuli keulassa vahdata merenajopuita, ettei niihin törmättäisi. Mutta en minä voinut nähdä mitään, en kättänikään. Vaikea siinä oli pysyäkin toisinaan, kun raskaat hyökyaallot löivät niskaan.

Yht'äkkiä keskeytyy sade, ja ympäristö hieman valostuu. Vaikka tuo vain oli hetkellistä kuin salaman leimaus, kerkesimme nähdä että olimme — keskellä sakeaa saaristoa! Paikalla pyörrettiin ympäri, sillä se puoli ainakin täytyi olla auki, mistä olimme tulleet.

Ennenkuin Narinen edes ennätti säikähtää, olimme kapteenin kanssa, nenä kartassa, väittämässä siitä, missä paikassa oltiin. Minusta oli selvä, että tuuli ja virta olivat painaneet meitä alemmaksi kuin oli laskettu, ja että siis olimme joutuneet juuri siihen keskiselän karikkoon, jota olimme aikoneet väistää. Kapteenin mielestä taas saaristo oli liian laaja siksi, jonka tähden hän sitä otaksui toiseksi, idempänä olevaksi saariryhmäksi. Väittelyn ratkaisi uusi valoisampi väläys, jolloin etäisyydessä nähtiin häämöttävän pitkä matala maa. Sen suhteen ei voinut erehtyä. Malkosaari on niin yksin erilainen kaikista muista saarista näillä seu-
duin, että sen varmasti tuntee niin kauas kuin se näkyy.

Ilman enempiä seikkailuja tultiin kotiin aamupuolella yötä. Loppumatkalla tuuli yhä yltyi, niin että jo alkoi pärskyttää vettä savutorveenkin. Seuraavana päivänä oli „maata kääntävä“ myrsky, jota kesti parisen viikkoa. Jos emme tällöin olisi yötä myöten kiiruh-
taneet, olisi tullut aika pitkäksi maata niin kauan ankurissa siellä selän toisella puolella ja odotella ylipääsyn tilaisuutta. Sen kyllä Narineakin nyt myönsi jällestäpäin.

Kuutamo Tyynellämerellä.

MEREMME.

*Oot yksinvaltijas tän maan,
Tyyn' meri maineeltas.
Suur' ain' on tyynein luonnostaan.
Ei maita näy: sees taivas vaan
Tai pilviseinät laineillas
On äärilinjoinas.*

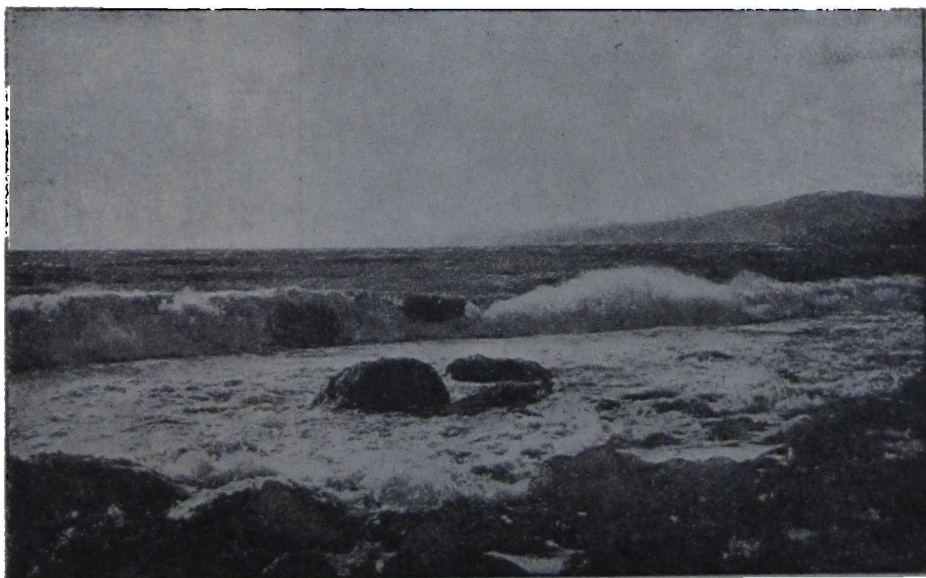
*Suur' oot sa merten ruhtinas
Tyyn' meri vihreä,
Muut lammikoit' on rinnallas.
Saaristot kelluu pinnallas
Kuin kuplat aaltois seljässä —
Oot meidän meri sä!*

*Mun kunnian on koetella
Sun kanssa kuntoain.
En voimilla, vaan taidolla,
Purjeitten, ruorin hoidolla*

*Mä sulla teetän tahtoain.
— Siit' ethän suutu vain!*

*Niin keinutat kuin kehtoa
Mun purttan' pirteää.
Tok' yhtä muista ehtoa:
Et liemmäks saa riuhtoa,
Mun silloin sieppaat vihreään
Sylisi hirveään.*

*Sun raivos ruhjoo laivaston;
Mont' autat aarteillas.
— Jos tietäisit, kuink' arvoton
Sun suuruudelles raivo on,
Tyynemmin mielin harteillas
Kantaisit kuormias.*

Valtameren kuohuja.

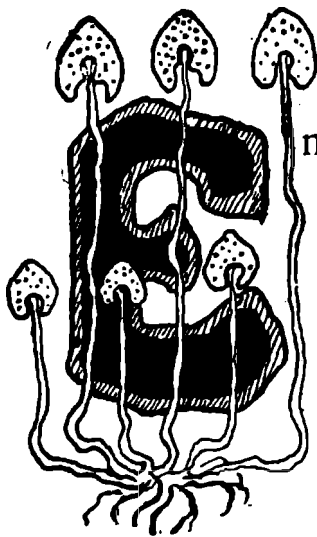
C. Aho. A. Oberg. J. Myntti. H. Hantala. M. Kurikka. A. Järvinen. V. Vesa. J. N. Hintsa. F. O. Illberg.
A. Kärme. A. McKela,
J. Parkkoo. T. Tanner.

(= Kaapro Jääskeläinen.)

„Kalevan Kansan“ johtokunta niitten avioliitto- y. m. keskinäisten riitojen alkaessa, jotka vihdoin hajottivat Sointulan yhteiselannon. Osa perusti Vancouverin lähelle „Sammon Takojain“ yhteistalouden, jossa nykyään lienee jällellä kymmenkunta jäsentä.

KERRAN KULTAKUUMEESSA.

nsin se syvimpänä salaisuutena saapui saarelle se tieto että kaksi suomalaista oli metsästysretkillään löytänyt kuparikiviä, jotka nähtävästi olivat lohonneet lähellä olevasta vuoren seinämästä. Melkein puhdasta kuparia se oli ollut. Sen enempää miehet eivät olleet asiasta perustaneet, ei edes ottaneet kivinäytettä mukaansa. Mutta sille paikalle he kyllä osaisivat takaisin, tottuneita metsämiehiä kun olivat. Niin kerrottiin.

„Ne miehet täytyy saada Kalevan Kansan jäseniksi“, sen päättivät saarelaiset heti seisovalla jalalla. Ja luovuttamaan löytönsä yhtiölle. Tietysti joillakin ehdoilla. Itse saakoot löytäjät runsaan osan päältä, vaikkapa ensimmäisen miljoonan kokonaan. Mutta omistusoikeus, itse se kuparikallio, se heidän oli uhrattava yhteishyvän alttarille.

Muualla maailmassa tällaiset miljoonatuulahdukset tavallisesti saavat mennä samaa tietä kuin ovat tulleet-

kin, ja kätkeyt aarteet pysyvät piilossansa tuleviin aikoihin. Mutta Kalevan Kansan päivinä ei sellaisia asioita toki jätetty niin leväperään. Muut työt ja hommat jos olivatkin miten tahansa, sillä ei pidetty väliä. Tämän laatuiset jutut vaan eivät saaneet jäädä sikseen. Ne olivat vihjauksia joltakin „ylemmältä tasanteelta“, jossa meidän yhtiön asioita kuuluttiin innolla harrastettavan ja meidän taisteluita taisteltavan vielä katkerammin kuin me täällä alhaalla.

Totisesti, me ajoimme takaa joka tuulta, ja perille asti niinkuin miehet. Vielä sittenkin kun jo oltiin perillä, toinen puoli ei ottanut uskoakseen, että siinä nyt on seinä edessä, josta ei pääse yli eikä ympäri. Eivät tunnusta sitä nytkään. He yhä vaan opettelevat ja yrittelevät lentämään, missä lienevätkin, siellä täällä ympäri Amerikkaa.

Rahaa me tarvitsimme, siitä ei ollut muuta kuin yksi ajatus. Eikä keinoistakaan oltu erimielisiä, jos ne vaan eivät olleet tavallisia, jokapäiväisiä, järjellisiä ja luonnollisia. Me olimme kerran kaikkiaan „kääntäneet takkimme napittoman puolen“ terveelle järjelle ja muulle semmoiselle roskalle. Jos joku yritti jotain järjellistä puhua, niin sen me leimasimme „korvia särkeväksi, vihlovaksi soraääneksi“, joka häiritsi sopu-sointua. Sellaiset me ennen pitkää seuloimme pois ihanne-yhteiskunnastamme.

Kalevan Kansalla oli siihen aikaan isännöitsijä, joka osasi liikkua asian kohdalla. Vilauksessa hän löysi nuo kuparimetsästäjät Vancouverista, sai heidät Kalevan Kansan jäseniksi ja laati välikirjat, joilla miesten löytämä kuparialue luovutettiin yhtiömme omaksi ikuisiin aikoihin.

Saarella huokastiin helpotuksen huokaus, kun sinne tuli tästä tieto. Nyt ei enää ollut pelkoa siitä, että nuo yksinkertaiset metsämiehet menettäisivät salaisuutensa jonkun tunnottoman keinottelijan käsiin.

Eihän sitä tähän aikaan olisi tarvittu muuta kuin noin 25 tuhatta dollaria, millä Kalevan Kansan raha-

asiat olisi saatu reilaan. Sen vertaista summaa nyt ei ollut mikään vaikeus ottaa niin erinomaisesta kuparivuoresta, jonka piti vielä olla perin edullisella paikalla, aivan Vancouverin läheisyydessä, eikä kaukana meren rannasta.

Muutamit tuhlarisielut jo olisivat suostuneet myymään koko jutun tuosta 25,000 dollarista kelle tahansa, joka vaan olisi lyönyt rahat lautaan — vaikka ihan kiljuvalle kapitalistille. Toiset sentään olivat varovaisempia: suunnittelivat kaivantoyhtiötä, johon kapitalistit panisivat rahan ja Kalevan Kansa työn, ja tulokset jaettaisiin ansion mukaan. Tuollainen voimakas raha-yhtiö kyllä helposti, sivutoinään, selvittäisi Kalevan Kansan pikkuiset rahapulat. Taikka sitte vuokrattaisiin kaivanto joksikin aikaa rahamiesten käytettäväksi ja kiskottaisiin siitä sekä vuokrana että työpalkkoina suuret rahat. Kun sillä tavoin olisi päästy alkuun, niin sitte otettaisiin koko liike omiin käsiimme.

Selvähän se oli, että rahaa sillä tehdään, tehtiinpä miten puolin hyvänsä. Asia ei ollut muuta vailla kuin sitä kuparikalliota. Se oli ensinnäkin löydettävä ja yhtiön haltuun otettava, maan lakien mukaisesti paalutettava ja viranomaisten kirjoihin vietävä. Mutta siinä tuli noudattaa suurinta varovaisuutta ja sala-peräisyyttä.

Yhtiöllä semmoisenaan ei ole lupa tehdä valtauksia — ei niinkään ihanteellisella ja epäitsekkäällä yhtiöllä kuin Kalevan Kansa oli. Ainoastaan yksityisillä henkilöillä on siihen oikeus. Sentähden täytyi valtaukset tehdä luotettavain miesten nimiin. Mistä ottaa niin varmoja miehiä, jotka voisivat seista kaikkia mahdollisia kiusauksia vastaan? Kokemusta oli jo sen verran, ettei aivan umpimähkään luotettu „aatteen miehiin“ näissä maallisissa asioissa. Oikeastaan oli tultu näkemään, vaikka sitä ei tohdittu sanoa julki, että kuta kiehuvasampi mies oli pinnalta, kuta herkempi pärskymään kuohua ympärilleen, sitä vaarallisempi päästää

rahojen läheisyyteen, ja ylimalkaan sitä kelvottomampi kaikkeen tosi-koetukseen.

Joukossamme oli paljon kulkeneita miehiä, jotka olivat vuosia menettäneet kallionkylkiä koputellen, jalojen metallien löytämisen toivossa, ja jotka sentähden näitä asioita vähin ymmärsivät. Mutta heihin ei luotettu yhtään. He olivat kerran olleet sen himon vallassa, ja tauti saattoi uusia milloin tahansa.

Minulle se luottamustoimi vihdoin uskottiin, tarkan valvonnan alaisena. Olin kauan ollut yhtiön sihteerinä, töitten johtajana y. m., enkä ollut joutunut kiini pahoista kälmeyksistä; aatteen miehenä tuskin puolikuntoinen, kaikkea innostusta vailla, eikä minulla ollut pienintäkään kokemusta metallien etsimisessä. Siis kaikin puolin sopiva henkilö ottamaan nimiini tuon Kalevan Kansalle vallattavan aatteen.

Sangen lievästi minä tähänkin asiaan ensin innostuin. Se oli minulle vieras ala ja jo ennakolta vastenmielinen. Mutta kun sitä vaadittiin velvollisuuden kannalta, en vastustellut. Sellaisissa tapauksissa olen aina lohduttanut itseäni sillä, että „kun jumala antaa viran, niin se antaa taidonkin“, ja „joka on hyvä yhteen, se on myös toiseen hyvä“.

Olin silloin Vancouverissa muilla asioilla. Hankin „vapaan mainarin“ lupakirjan sekä tarpeelliset tiedot mineraali-alueitten paalutuksesta, rekisteröimisestä y. m. Sitte hain käsiini toisen niistä metsämiehistä (toinen oli jo saatettu saarelle, varmaan talteen). Koetin häneltä saada tarkempia tietoja paikasta, niitten kuparikivien väristä, painosta j. n. e., mutta mies oli vähäpuheinen ja jotensakin välinpitämätön koko komeudesta. Vakuutti kuitenkin osaavansa sinne ja lupasi lähteä mukaan. Sittepähän saan itse nähdä, mitä siellä on.

Kerran alkuun päästyä en minäkään enää vitkastellut. Ostin tarpeellisimmat työkalut ja eväät sekä vuokrasin venheen, ja niin sitä lähdettiin vielä samana päivänä soutamaan ulos Vancouverin satamasta.

Olimme soutaneet puoliväliin toistakymmentä mailia,

kun alkoi ilta hämärtyä. Silloin, ilman viilentyessä, vasta juotui mieleeni, että vaatetuksen puolesta olin kovin huonosti varustautunut lähtemään vuoristoon. Nyt oli sydänkesä, ja Vancouverin kaduilla vallitsi hiottava kuumuus. Siellä tarkeni vähillä vaatteilla. Ja sellaisissa ohuissa tamineissa olin hypännyt veneesen, hienot kesäkengät jalassa, eikä minulla ollut liiviäkään mukana. Tiesin kyllä, ja niin oppaanikin luuli, että vuorilta ei lumi vielä ole sulanut, ja että varsinkin yöt siellä ovat hirveän kylmät. Nyt vasta huomasin, että toverini oli ottanut vaatteita siltä varalta, mutta minä en ollut muistanut koko asiaa.

„Arvelin minä siitä sanoa lähteissä“, virkkoi toverini rauhallisesti.

„Miks’et sitte sanonut?“

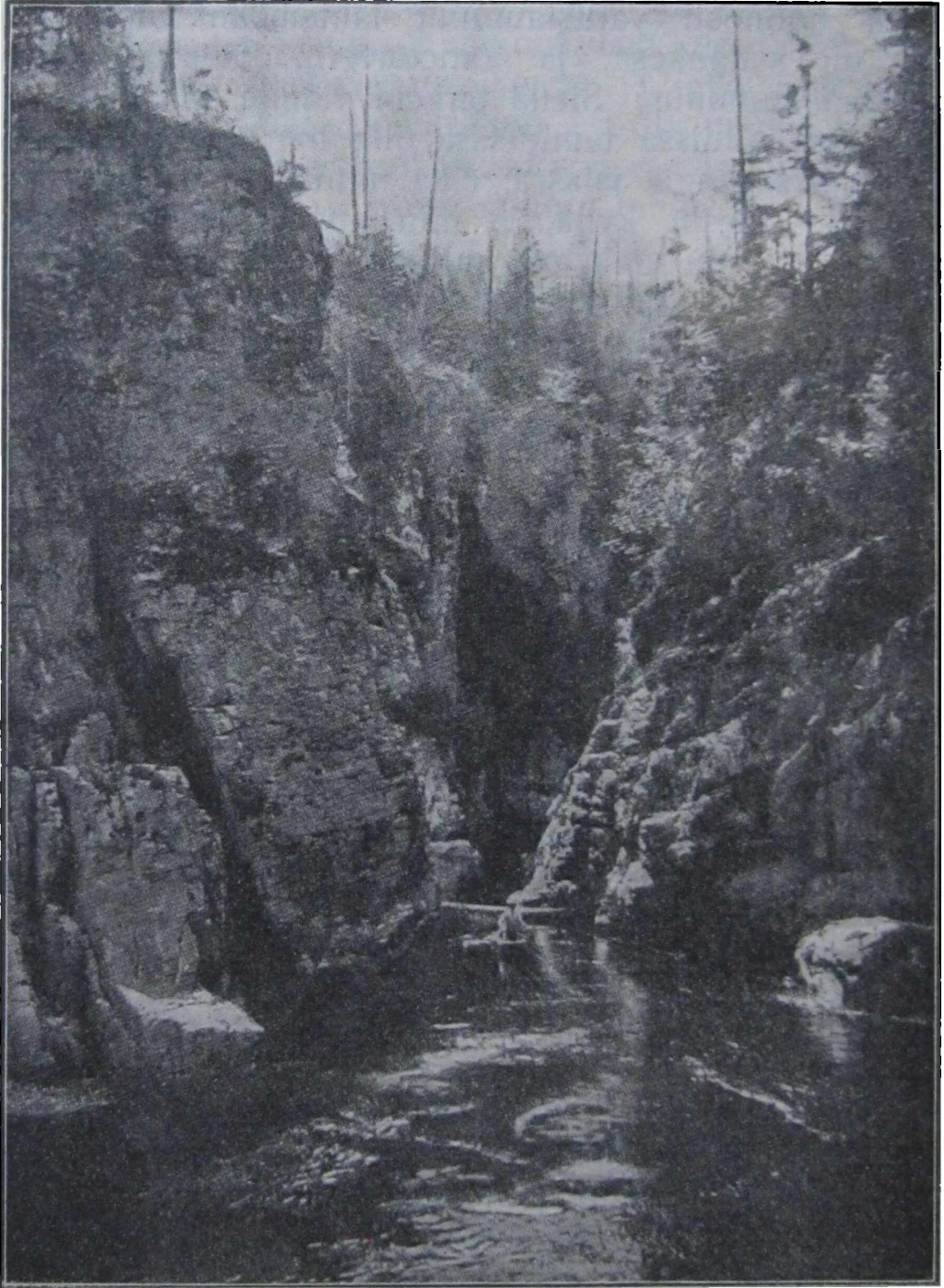
„Tuntui olevan niin kiire.“

Niin se oli ollutkin. Kultakuume tietenkin oli jo alkanut vaikuttamaan.

Meillä ei enää olisi ollut venematkaa pitkältä. Parin mailin päässä oli jokisuus, johon aioimme jättää veneemme, ja sitte lähteä taivaltamaan jokivartta ylöspäin. Mutta tällä puolen jokisuun oli asukas, jolla oli mineraalivaltauksia kaikkialla ympäristöllä, ja hän mahdollisesti nuuskisi jälkiämme, jos ollenkaan saisi tietää meidän siitä kautta kulkeneen. Sentähden päätimme poiketa yöksi lähimpään tyhjään tukkilaismajaan, joita täällä on rannikot täynnä, ja aikaseen aamuhämärässä soutaa tuon kierrettävän miehen ohi, hänen vielä nukkuessaan.

Sen me teimme. Aamusella oli merellä hieno usva, niin että helposti pääsimme kenenkään huomaamatta jokisuuhun. Veneen peitimme vesakkoon niin huolellisesti, että varmasti se äijä ei tänäkään päivänä tiedä meistä mitään.

Sitte ei muuta kuin kapineet selkään ja vuoristoa kiipeämään. Alkumatkalla ei maa vielä noussut niin jyrkästi, että se olisi suuresti vaikeuttanut kulkua. Pahin vastus oli tiheä pensaikko, josta ei päässyt läpi

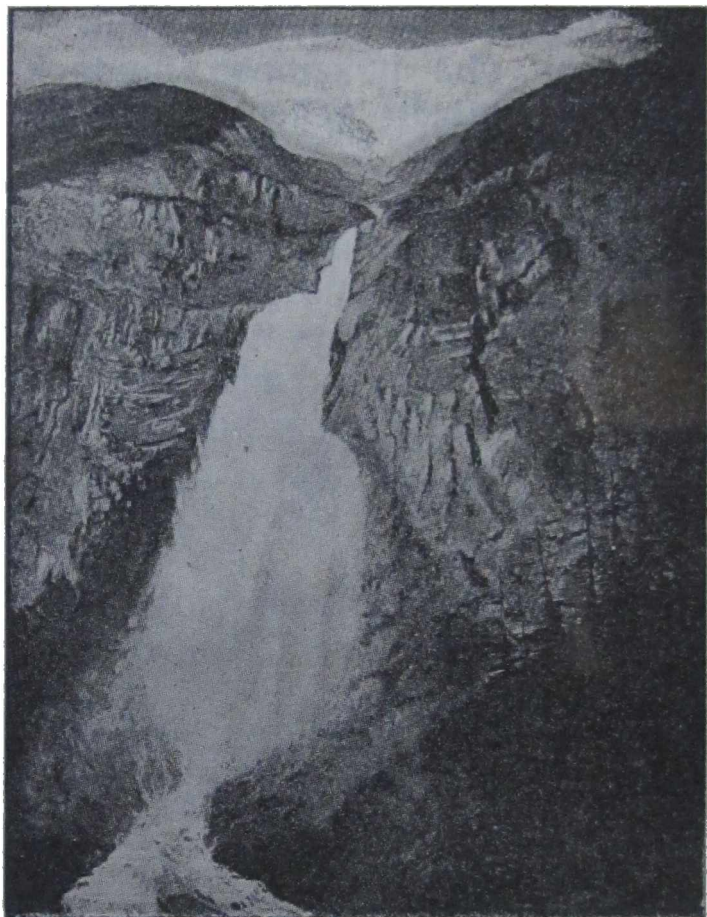
Virran uoma vuoristossa.

muuten kuin rynnistämällä täysin voimin. Ylemmäksi tullessa nousu oli yhä jyrkempää, mutta kasvullisuus sensijaan oli vähemmän rehevää, harveni harvenemistaan.

Jokea me seurasimme loitompaa, sillä aivan jokivarsilla on vesakko liian tiheää. Muuten olisi matka edistynyt koko hyvin, mutta tuontuostakin keskeytti nousuamme satoja jalkoja syvät notkelmat, joita pääjokeen laskevat purot olivat uurtaneet. Ei auttanut muu kuin käydä joka notkon pohjassa ja sieltä taas kiivetä ylös entiseen korkeuteen. Mutta kunhan täällä kaivostyöt tulevat käyntiin, kyllä lyödään sillat rotkojen poikki!

Iltapäivällä saavuimme paikalle, jossa metsästäjämme olivat majailleet täällä oleskellessaan. Se oli sangen korkealla, mutta hiukan alapuolella sydänkesän lumirajaa. Mahtavimpia paikkoja mitä syntiselle ihmiselle elämässään näytetään. Vaikka koko päivän olimme ponnistelleet merestä pois päin, näytti se nyt olevan niin lähellä jalkaimme alla, että melkein olisi voinut hypätä sen sinertävään syliin. Yllämme riippuivat kukkulat hohtavassa lumivaipassaan. Jäätiköiltä tulevia hurjia vuorivirtoja yhtyi tässä kolme: se joki, jota kaiken matkaa olimme seuranneet, ja kaksi siihen laskevaa, melkein pääjoen vertaista, haarajokea. Itsekussakin oli tällä kohtaa kosket, mitä tulisimmat olla taitaa. Huumaava pauhu keskellä villin luonnon autiutta ja rauhaa. Ympärillämme vallitsi juuri puhkeava kevät. Tällä penkerellä koivu ja leppä jo olivat lehdessä, pihlaja juuri auennut kukkaan, kun tuossa hiukan ylemmällä harjanteella pihlaja vasta valmisteli nappuja, viluisen harmaita vielä, ja koivun lehdet tuskin olivat rehellisesti hiirenkorvalla. Koivu ja pihlaja! Olipa siitä aikaa, kun olin noita tuttujani tavannut.

Mutta me emme olleet luonnon ihailua varten liikkeellä, emmekä siinä tarkoituksessa tähän yöpyneet, vaan aivan käytännöllisistä syistä. Tätä ylempänä ei enää kasvanut paksurunkoisia leppiä. Ja tuores leppä

„Hurja vuorivirta.“

on näillä tienoin paras nuotiopuu: palaa hitaasti, mutta varmasti, kuumasti ja säkeniä heittelemättä. / Olimme kylliksi ponnistelleet yhden päivän osalle, ja illallinen pyrkii juohtumaan mieleen tällaisilla retkillä, kun se on päivän ainoa ateria. Matkamme pää, se kuparikallio, ei enää ollut kaukana tästä, selitti toverini, mutta siksi vaikean matkan takana, ettemme enää sinne ehtisi ennen pimeää. Ja siellä olisi liian kolkko viettää yötä.

Koko matkalla emme purojen äyräissä tai muualla missä kalliot ovat paljastuneet, olleet nähneet pienintäkään merkkiä seudun metallipitoisuudesta. Se oli meidän onnemme, niin nyt siinä päätelimme. Kullantetsijät olivat seuranneet päävirtaa yhä edelleen ja vasta

sen latvoilta löytäneet laajan kuparialueen, jonka tiesimme kartasta. Eivät olleet poikenneet köyhiltä näyttävään sivuvirtoihin. Se meidän kuparipaikka oli toisen tässä yhtyvän haarajoen alkujouksulla. Jo tällä kohden voi sen joen pohjakalliossa ja siihen pudonneissa irtonaisissa kivissä huomata keltaisia täpliä. Sellaisia kiviä siinä nuotiota viritellessä tarkastelimme. Keltaista niissä oli aikalailta. Eikä se ollut mitään katinkullan tapaista. Ensi silmäyksellä minusta tuntui, kuin olisi se ollut hieman vaaleampaa kuin ne kuparimalmin näytteet mitä olin nähnyt kokoelmissa ja asioitsijain ikkunoilla. Mutta kun noita nyt ei ollut paikalla, että olisi voinut verrata, en kyennyt sanomaan mitään varmaa.

Sitäpaitsi, onhan tuota olemassa toisenkin nimistä keltaista metallia kuin kuparia. Eikä se olisi mikään vahinko, jos tämä sattuisi olemaan sitä!

Sille tielle kun mielikuvitukseni kerran lähti, aloin tuntea selviä kultakuumeen oireita.

Pimeään tullen laskeutui kukkuloilta ilkeän kostea, hyytävä usva. Päivän retkeilystä hiestyneeseen ruumiiseen se puri kuin vihassa. Eikä läpikastuneista vaateistani ollut mitään suojaa. Mutta tuollaisista pikku asioista en nyt välittänyt vähääkään. Jos tässä hyvinkin oltanee kulta-aarteitten ovella, niin vien minä sinne valtauspaalun, vaikka tönköksi jäätyisin sen viereen. Saapihan kumminkin Kalevan Kansa kelpo perinnön. Nukkumisesta sellaisissa oloissa ja sellaisissa mietteissä ei tullut mitään.

Varhain aamulla läksimme seuraamaan sitä sivujokea, joka tuli tuolta toivonkalliosta. Pitkin matkaa siinä oli keltatäpläisiä kiviä, mutta oppaani vakuutti, että ne eivät vielä ole mitään. Vasta joen lähtöpaikeilla saan nähdä jotain. Siellä kivjet ovat yltään keltaiset, kuin kullalla silatut. Eikä sillä hyvä, vaan ne ovat läpeensä sitä keltaista.

Oppaani oli alkanut vähitellen tulla puheliaammaksi. Sekö sen lie vaikuttanut, että olimme paremmin tutustu-

neet, vai olisiko hänessäkin ruvennut kuume nousemaan. Oli miten tahansa, hän puhui totta. Kuta ylemmäksi nousimme, sitä keltaisempia kiviä löydettiin, myös noita yltään ja läpeensä keltaisia.

Mutta minun ei sopinut tyytyä *kiviin*. Kalliota oli tarvis. Kalevan Kansan velkojille ei enää riittäneet pienet kivet; niille piti olla koko kallio heittää suuhun. Eikä malmialueita vallatessa muu ole mistään arvosta kuin kiinteä kallio.

Vihdoin rupesimme löytämään kiiltäviä keltasuonia kallioissa joen kahden puolen. Mutta samalla myös saavuimme lumirajaan. Silloin metsästysmatkalla he olivat tässä olleet myöhään syksyllä, ja silloin oli lunta ollut vähemmän. Se sulaa hitaasti näin korkealla. Olimme tulleet paikalle liian aikaseen.

Keskipäivällä aurinko sen verran pehmitti paatuneitten hankien pintaa, että se vähän upotti. Mitä vielä oli jälellä kesäkengistäni, meni nyt liemeksi.

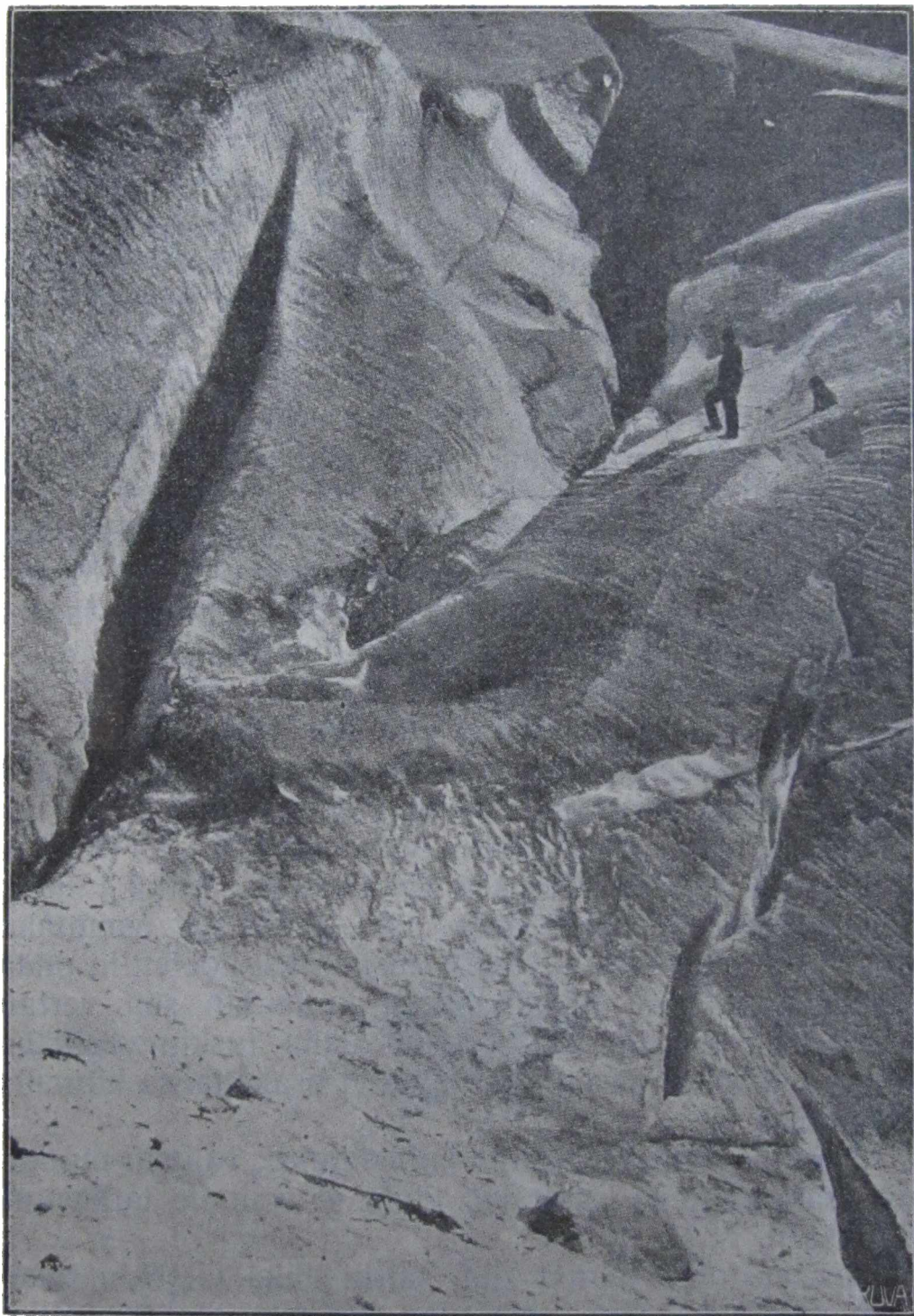
Valtauspaalut asetettiin, kaikista vaikeuksista huolimatta, lailliseen järjestykseen ja alue mitattiin, vaikka se suureksi osaksi oli lumen peitossa. Se meidän vuoremme oli keilan muotoinen kukkula, johon oli nähtävästi paras mahdollisuus tunkeutua sitä jokea myöten, mitä olimme tulleet. Kun joen niskan valtasimme, oli aarteen pääoven avain hallussamme. Vast'edes saattoi ottaa alueita eli „kleimejä“ lisää, jos nähtäisiin tarpeelliseksi.

Saman kukkulan toiselta sivulta, vaikka paljoa alemmalla, tiesimme löydetyin hopeasuonia. Kartasta näimme vuoremme myös olevan ihan samalla linjalla kuin tunnetut kuparikaivannot kahden puolen. Kaikki nämä seikat vahvistivat käsitystämme, että suurenmoisen löytö tässä oli tekeillä.

Täysi pimeä oli jo, ennenkuin sieltä jouduimme yöpaikalle.

Seuraavan päivän hakkasimme kalliosta näytepaloja, säkillisen kummallekin miehelle kannettavaksi.

Kun sen jälkeen vielä yön olimme valvoneet ja

„Aarteitten ovella“.

värisseet, aloin aavistaa mistä syystä luonto on asettanut niin viisaasti, että parhaat kulta-aarteet aina ovat kylmissä paikoissa, joko Jäämeren rantamilla tai vuoristojäätikköjen liepeillä. Sentähden, että kultakuume siellä vilpoisessa edes hiukan jäähtyisi.

Nyt poislähtöä valmistellessani minä toverilleni ilmaisin, etten oikein luottanut tuohon keltaväriin, en kultana enkä kuparina. Jos messinkiä olisi luonnosta saatavana, niin siksi sen uskoisin. Mutta messinki on ihmisten sekottamaa toisista metalleista. Niinpä en tiedä, mitä tästä ajattelisin. Jos siitä kellekään puhumme, niin viisainta kaikissa tapauksissa on, ettemme puhu ainakaan *kullasta* mitään, vaan kaikkein korkeintaan *kuparista*.

Siitä kun oli sovittu, nostimme kivisäkit selkäämme ja läksimme painaltamaan meren rantaan kohden. Monta kuperkeikkaa siinä heitettiin, ja raskailta alkoivat taakat tuntua loppumatkalla, mutta eipä noita raskinnut vähentää. Isännöitsijä oli pyytänyt tuomaan näytteitä niin paljo kuin suinkin saamme, että hän voisi niillä jotain tehdä. Veneesen päästyä niistä ei enää ollut mitään vaivaa. Siinä niitä olisi mennyt enemmänkin.

Iltamyöhällä saavuimme Vancouveriin ja veimme aarteemme Kalevan Kansan toimistoon. Minä luulen, että isännöitsijä sinä yönä näki tavallista enemmän unia. Vaikka noita näytteitä toistaiseksi koetettiin pitää syrjäisiltä salassa, levisi asiasta kuitenkin sen verran tietoa, että muutamien päivien ajalla tuskin yksikään Kalevan Kansan jäsen olisi myynyt osakettansa hinnalla millään.

Toimitettuani „kleimin“ laillistetuksi, valitsin muutamia parhaimmista näyttäviä kiviä ja vein ne tarkastuslaitokseen.

Jos en olisi tehnyt sitä, saisin ehkä vieläkin toisinaan nähdä kauniita unia tuon keilanmuotoisen valkopään kukkulan sisäisistä rikkauksista.

Tarkastuslaitoksen mies heti sanoi, mitä ainetta ne näytteet olivat. Huusi jo kaukaa:

„Rikinsekaista rautaa. Aivan arvotonta.“

„Eikö siinä ole kuparia?“

„Ei yhtään. Mutta kultaa siinä voi hiukan olla. Tahdotteko, että otan siitä selvän?“

„Mitä se tulisi maksamaan?“

„Puolitoista dollaria joka näytteestä.“

Jätin kolme kappaletta tutkittavaksi. En niistä enää toivonut mitään, mutta olihan asiasta saatava varmuus, kun kerran niin paljon oli nähty vaivaa.

Toisena päivänä sain tarkastuslaitoksesta kirjallisen todistuksen, että kaksi noista näytteistä sisälsi kultaa 40 sentin ja yksi 50 sentin arvosta tonnia kohden. Ja minä tunsin luissani, että helpompi minun oli vaikka halonhakkuulla ansaita 50 dollaria kuin kiskoa siitä vuoresta tonni niinkään hyvää kiveä kuin se näyte oli.

Silloin minusta kultakuume lähti.

Ja saarella sanottiin, että:

„Varmaankin se vain oli meille asetettu viettelys — vihamielisten henkien virittämä ansa, johon onneksi kuitenkin emme langenneet.“

Majakka Malkosaarella.

„JUMALALLINEN JOHDATUS“

ELI

KUINKA ESA HUTTUNEN SAI EUKKONSA TAKAISIN
SYNNILLISESTÄ MAAILMASTA.

Vanhat tuttavani hyvin muistavat Esa Huttusen, jolla niitä lapsia oli niin jumalattomasti. Tarkkaa lukumäärää minä en enää muista, eikä taida tietää Esa itsäkään. Sillä ne ovat jo maailmalla, vanhimmasta nuorimpaan.

On jo aikakin. Johan siitä on toistakymmentä vuotta, kun Huttusen asuivat Kolikkoin-mäellä Viipurissa, ja silloin ne jo kaikki liehuivat yhdistyksissä. Niissä oli jotakin: „armeijalaisista“ alkaen tulipunaisiin sosialisteihin saakka.

Epäilemättä ne olivat isältään perineet innostuksensa kaikkiin uusiin aatteihin. Sillä Esa on aina ollut aatteen mies ja ihanteellinen luonne kaikissa vaiheissa.

Kaisa, Esan emäntä, oli hyvin jäänyt koskemattomaksi kaikesta aatteesta. Kuorinut perunoita ja pesekellyt lasten riepua koko kahdeksan neljättä vuotta kestäneen avioliittonsa ajan.

Mutta sitte se katkesi, se avioliitto.

Kohta tähän Uuteen Maailmaan tultua alkoivat vapauden hengettäret kuiskutella Kaisan korvaan. Ja sitte se kerran iski kuin salama Kaisan sydämeen, se aate, että hän oli erehtynyt mennessään Esan kanssa naimisiin. Mitä siitä oli ollut iloa koko hommasta? Semmoinen joukko lapsia! Ei, he eivät ikinä olleet sopineet yhteen, vaikka eihän tuota nyt oltu kehdattu riidelläkään, aikuiset ihmiset.

Heidän avioliittonsa ei ollut rakennettu ihanteelliselle pohjalle, vaan „eläinrakkaudelle“.

Kaisa ymmärsi vielä kelpaavansa johonkin maailmassa. Kas, täällä on puutos vaimoväestä, täällä Lännellä. Tyttöjä ei uskalla ajatellakaan muut kuin uhkarohkeimmat. Tavalliset miehet tyytyvät kun saavat likeltä nähdä edes vanhoja akkoja.

Niin Kaisa yhtyi „Sängyn Tasaajiin“ Vancouverissa. Ilmoitti lehdissä, että nimensä, joka „jonkun aikaa“ oli ollut Kaisa Huttunen, on täst'edes taas entisellään: Katri Kaalinpää.

Hän oli neitinä jälleen, monesta aikaa, neitinä viety jäsenkirjaan, ja neidin nimellä sai kirjeitä veljiltä. Vähä se oudolta tuntui ensimältä, mutta tottuihan siihen. Ollessaan „sisarena“ kuudennella veljellä, oli hän yhtä hyvä neiti kuin kaikki toisetkin.

Esa oli ylpeä hänestä.

„Se olisi jo kymmenennellä“, hän kehahteli, „mutta niitä ei ole siellä Tasaajissa kuin kuusi. Se on arvossa sellainen muori täällä Amerikassa.“

Ja minun täytyi myöntää, että tarkkaan se kyllä näkyi nautittavan.

Olisihan se meilläkin joku sisar tarpeina mennyt täällä Majakalla.¹⁾ Muussa se ei niin tehnyt kiusaa kuin keittämisessä ja astiain pesussa. Ne työt eivät

¹⁾ Olin „Kalevan Kansan“ hajottua Pulteney Point nimisen majakan hoitajana, Malkosaaren läntisimmässä niemekkeessä. Liena jäi pitämään taloa Sointulassa.

oikein tahtoneet sattua kumpasenkään vuorolle. Keitto-puuhaan sentään paremminkin tuli ryhdytyksi, siinä kun oli molemmilla oma muistuttajansa, mutta jos mitä lajia kerran ruvettiin keittämään, täytyi siinä pysyä viikkokausia, sillä astioita ei millään saatu puh-
taaksi.

Minusta tuntui, että Esa aina salaisesti odotteli Kaisaa tulevaksi takaisin, ja kenties tarkoitti siihen asti lykätä kaikki pesutouhut. Minä puolestani — niin, minähän olin esimies, ja Esa vaan minun apulaiseni. Se oli eri aikaa kun paimenessa käytiin ja varastettuja nauriita paistettiin Jääsken saloilla. Kukapa sitä olisi arvannut silloin, että Kaapro Englannin kuninkaan rauhantuomarina istuttaa lainkuuliaisuutta Tyynenmeren rannikolle, ja kanadalaisena majakkamestarina laiskottelee kesken ikiään. Pitihän Esan vähä tietää huutia, kumminkin.

Mutta hänpä oli viime aikoina alkanut luulemaan itseänsä jonkunlaiseksi yli-ihmiseksi, niin apulainen kuin olikin.

Kaisa oli hänelle läheteltyt — ja sepä Esassa sitä toivoa idättikin hänen palaamisestaan — teosoofista kirjallisuutta, jota näköjään siellä Sängyn Tasaajissa ahkerasti viljeltiin. Kaisa oli, neitinäkin, siksi älykäs, että piti takaportin, auki, ei kokonaan vieraantunut Esastakaan. Eihän sitä näet tiedä, vieraassa maassa, jos hyvinkin sattuisi vielä tarvitsemaan.

Esa oli aina ollut kova lukemaan ja hyvä uskomaan. Ei siihen paljoakaan tarvittu, ennenkuin hän oli täysi teosoofi.

Ensin hän, noin vaan muina miehinään, veti naamansa hyvin totiseksi, kun minä milloin kirotta täräytin oikein täydeltä terältä. Alkoi hienosesti moitiskелеmaan koko „Lännen litanioita“. Ei ne kyllä kovin kauniilta kuulukaan, mutta häjyissä ilmassa ja paattikomannossa on paikkoja, joista minä en selviä muuten.

Sitte hän teki tenän metsästyksestä ja kalastuksesta.

Ei sanonut saattavansa tappaa eläviä olentoja. Itsekuolleita minä taas en suostunut syömään. Mutta en päässyt pyydystelemäänkään muuta kuin aivan Majakan lähetyviltä. Reklementti kieltää.

Sellaista hiljaista sormikoukun vetoa se oli jonkun aikaa, ennenkuin Esa oikein rehellisesti ja miehen tavalla ryhtyi minua käännättämään. Täydellä todella hän sen sitte teki.

Tuskin kerkesin mainita että tämä oli jo seitsemästoista usko mitä hän minulle oli tarjonnut aikojen kuluessa — kun hänellä oli valmiina laaja esitelmä niitten kaikkien entisten puuttuvaisuuksista. Tämä vasta oli alkuperäinen ja täydellinen.

Eikä se ollut mikään „usko“, se oli „tietoa“. Kaikki minun vastaväitteeni kilpistyivät siihen että Esa tunnossaan tiesi teosofien olevan oikeassa, aina ja joka paikassa. Heidän kirjansa sisälsivät vain sitä samaa mitä Esa itse oli kokenut sielullisen elämänsä alalla.

Sellaistahan se oli ollut niitten edellistenkin kuudentoista uskon aikana, vaikka Esa ei sitä enää ottanut myöntääkseen. Ei ehkä muistanut niin tarkasti.

Minun sisäisiä kokemuksiani ne eivät ollenkaan vastanneet, ei ne entiset enemmän kuin tämäkään nykyinen. Huonoista teoistani minä olin aina saanut kärsiä ihan luonnollisella tavalla ja riittävästi, ilman mitään yliaistillista johtoa tai keinotekoisesti pitkitettyä henkielämää. Kaikki jumalat ja perkeleet, joista olin kuullut tai lukenut, eivät koskaan olleet kyenneet minun pikkusormeani oikasemaan.

Näyttääkseni Esalle, kuinka luotettavan vastineen kirjoista saapi „omille kokemuksilleen“, minulla oli tapana ottaa käsille Wistrandin Kotilääkäri. Sitä Esa aina säikähti. Sillä katsottiinpa siitä mitä tautia tahansa, niin heti hän tunsi juuri sellaisia oireita itsessään kuin kirjassakin oli, vaikka oli terve mies ja tiesi sen asian vanhastaan.

Minä en milloinkaan, en unessa enkä valveilla,

nähnyt taikka kuullut mitään, jota en olisi voinut selittää aivan yksinkertaisesti ja luonnollisesti. Esalla taas alituisen oli ihmeellisiä unia ja näkyjä. Mutta hänen kirjoissaan niitä vasta oli eri tavalla jos jonkinlaisia ilmestyksiä.

Kovin ne minusta vaan turhaan menettivät aikaansa nuo henget, kun aina ilmestyivät semmoisille henkilöille, jotka jo uskoivat ilmankin, mutta eivätpäs vahingossakaan tulleet sellaista miestä vastaan kuin esim. minua, joka en heitä ennestään uskonut.

„Niinkö sinä sitte rohkenet väittää, etteivät nuo henkilöt ole nähneet mitä he sanovat nähneensä?“ kysyi Esa kerrankin väitellessämme.

„En minä *sitä* väitä. He kyllä ovat voineet nähdä.“

„No, mitä sitte?“

„Sitä vaan, että niitä *ei ole*.“

„Vaikkako he ovat nähneet?“

„Niin, vaikka he luulevat nähneensä.“

„Sinä kieräilet ja viisastelet.“

„Enpä juuri. — Muistatkos Esa niitä aikoja kun me ennen Vanhassa Maassa ryypiskeltiin?“

„Muistan kyllä, ja häpeän niitä. Miten lie sinun laitasi?“

„Eipähän ole kunnekaan. Olen niistä saanut sen verran selkääni, että olen vallan tyytyväinen.“

„Mitä niistä sitte muistuttelet?“

„Sitä vaan, että sinä jolloinkin näit pikku-äijiä.“

„Se tuli syömättömyydestä.“

„Niin saattoi tulla. Mutta minä en nähnyt mitään.“

„Sinä kestit enemmän.“

„Nyt on kysymys: *oliko* niitä äijiä?“

Siitä Esa suuttui. Sanoi minun halpamaisesti menevän mieskohtaisuuksiin, kun piti asiasta keskustella.

Sitte ei puhuttu koko teosofiasta pitkään aikaan. Ei ennenkuin kevätpuoleen eräänä tyynenä iltana Esa juoksee ylös valotorniin, kalpeana ja hengästyksissään.

„Tule nyt kuuntelemaan, eikö ole aaveita!“

Esa polonen oli niin kauhuissaan, että töin tuskin sai tuon sanotuksi.

Minäkin olin ollut kuulevinani jotain oudompaa, josta kuitenkin en sen enempää välittänyt. Täällä tottuu johonkin. Myrskyt ulvovat niin monella nuotilla ja kuohut särkyvät matalikkoon niin vaihtelevilla sävelillä, että sietää kahdesti kuunnella ennenkuin sen uskoo todeksi. Tyynellä ilmalla on taas omat kummalliset äänensä: valasten ja merileijonain rajut henkäykset sekä kuikkien, lokkien ja muitten merilintujen hurjat kiljahdukset.

Mutta tämä ääni ei ollut mikään niistä.

Aukasin tornista kiertosillalle johtavan luukun ja menin ulos kuuntelemaan. Esa tuli myös. Hetken perästä se taas kuului, nyt paljoa selvemmin kuin ennen.

„Uskotkos nyt?“ kysyi Esa voiton varmana, vaikka nähtävästi peloissaan. „Sinun täytyy tunnustaa, että se oli jotakin.“

„Oli se. Hirveä mölinä.“

Se kuului Vancouverin saaren puolelta, jossa tiesin olevan susia, karhuja ja panttereita. Mutta tämä ei ollut minkään niitten ääntä.

Taas se kuului.

„Se on ihan kuin ihmis-ääntä“, tunnusteli Esa.

„Sitä se onkin. Ja jos en pahasti erehdy, oli se ukko Pilimein huutoa.“

„Onkohan ukko kuollut?“ arveli Esa hyvin sala-peräisen näköisenä.

„Varmasti ei. Täytyy olla terveet keuhkot, että huuto kuuluu kahden mailin päähän semmoisella voimalla.“

Asusti sillä rannikolla myös muutamia indiaaneja, jotka jolloinkin tapasivat hihkasta hyvästä mielestä. Mutta lasten vikinää se oli tähän verraten.

Jos olisi ollut täysi pimeä, olisin katsonut velvollisuudekseni panna pelastusveneeseen vesille ja lähteä

hätään. Niin hirveä oli huuto. Mutta nyt saatoin varmasti nähdä, että ainakaan merellä ei ollut mitään vaaraa, sillä minkäänlaista alusta ei ollut näkyvissä, ei suurta eikä pientä.

Muutamia kertoja huuto vielä kuului, sitte lakkasi.

Minä en voinut käsittää mikä ukolle oli tullut, kun noin rumasti karjahteli. Esa puolestaan teki parhaansa sekottaakseen sekä minun järkeäni että omaansa, keksimällä mitä luonnottomimpia selityksiä. Pilimein huudoksi hän sitä ei myöntänyt ollenkaan. Vancouverin saaren länsirannalla oli äskettäin joutunut iso laiva haaksirikkoon ja siinä hukkunut toista sataa ihmistä. Niitten henget siellä nyt muka kummittelivat avunhuudoillaan. Olihan niitä semmoisia juttuja kirjoissa vaikka kuinka pitkältä.

Mutta mitäs kirjoista! Minä olin tullut näkemään ettei saanut luottaa vannotettujen miesten tekemiin merikarttoihinkaan, ilman itse koettelematta — saati sitte kirjoihin.

Pilimein äänen minä kyllä tunsin. Ei se minusta kuulunut hätähuudolta, mutta kuitenkin se kiusasi minua. Ukko oli vanhastaan huonoissa väleissä indiaanien kanssa. Ei voinut kärsiä niitä. Monasti hän oli kertoellut muinaisista otteluistaan punanahkojen kanssa, niinä aikoina kun heitä oli vain kolme valkoista miestä satojen mailien alalla tällä rannikolla. Heistä kyllä, sivumennen, oli tullut nykyisten „puoliveristen“ sukujen alkuperäiset kanta-isät — mutta asioidessaan indiaanien kanssa ei ukko vielääkään, vaikka jo oli yli yhdeksänkymmenen, koskaan turvannut muuhun kuin kirveesen tai vanhanaikaiseen luodikkoonsa.

Hän oli lähin naapurimme, kaikin puolin kelpo mies, vilpittömän suora ja avulias. Mutta indiaanien lisäksi oli hän viime aikoina joutunut sotakannalle myös Sointulan suomalaisia vastaan, siitä syystä että nämä olivat aina häntä pettäneet, ei ihmeeksikään pitäneet sanaansa, kuinka pienessä asiassa. Harvinaista

se „suomalainen rehellisyys“ on Suomessa, mutta täällä Lännellä siitä ei löydä jälkeäkään.

Pilimei oli englantilainen, William eli Billy May, josta suomalaiset olivat muodostaneet „Pilimein.“ Yhdessä vanhan Dunsmuirin kanssa he olivat löytäneet ne mainiot kivihiilipaikat, joista Dunsmuirin suku on keino-tellut miljoonansa, niin että perilliset nyt ovat Brittiläis-Columbian kaikkein ensimmäiset rikkaudessa ja tietysti myös poliittisessa mahtavuudessa. Mutta Pilimei ei näy paljo perustaneen suurista omaisuuksista eikä vaikutusvallasta. Hän otti asukasoikeudella maan siltä alueelta missä nyt on Vancouverin kaupunki. Nyt siellä maa on „siniväriä hinnassa“, mutta ukko kiitti kun pääsi siitä kunnolla eroon, sillä häntä ei miellyttäneet koko kaupunki-hankkeet. Pakeni tänne asumattomaan erämaahan ja eleli nyt karjan kasvat-tajana tässä Majakan vastapäätä, salmen toisella ran-nalla.

Ukko Pilimeitä olin aina pitänyt suuressa kunniaassa. Häneltä sai, jos tahtoi, aivan ilmaiseksi paljo sellaista elämän viisautta, jota ei millään rahalla voinut saada mistään kirjoista.

Venäläis-japanilaisesta sodasta esim. ei kukaan enna-kolta osannut oikeaan, paitsi Pilimei. Kaiken maail-man viisaat valtiomiehet ja sanomalehdet yhdestä suusta vakuuttivat että kyllähän Venäjä lopuksi voittaa — siitä ei ole epäilemistä — vaikka Japanilla saattaa alussa olla vähin menestystä, kun toinen ei arvannut olla varuillaan. Mutta ukko kun kuuli sodan syttyneen, mietti hetken ja sanoi päättävästi:

„Japani voittaa. Ryssä on suurikasvuinen, japani-lainen on pieni mies; japanilaisen on puolta helpompi ampua ryssää kuin ryssän japanilaista. Japani varmasti voittaa.“

Jos sodan aikana satuin jollekin kertomaan tästä ukon ennustuksesta, niin naurahtivat moiselle „metsäs-täjän päätelmälle“. Nyt, vuosia jälkeen sodan, siitä kirjoitetuissa historioissa olen huomannut samaa seikkaa

käsiteltävän kaikella tieteellisellä perinpohjaisuudella, oikein murtolukujen kanssa. Konstikos nyt on räknäillä, kun ovat nähneet sodan päätöksen!

Ajattelinpa tuota huutoa miltä kannalta hyvänsä, oli asia minusta sen arvoinen että päätin aamulla mennä katsomaan, kuinka on naapurin laita. En ollut käynyt moneen viikkoon. Jos ei siellä näkyisi olevan mitään hätää, saisinhan ostaa ukolta jonkun mullikan tai lampaan, ruokavarojemme vahvistukseksi.

Kun aamu valkeni, minä ylensin Esan viransijaisekseni Majakalle ja läksin.

Mitäs, kunnossahan siellä Pilimeillä oli kaikki *paiikat* — eli toisin sanoen, samassa huutavassa rappio-tilassa missä ne olivat olleet viimeisen neljännesvuosisadan. Jos mistä tuli puhe, pellostä, laitumista, rakennuksista, aidoista, veneistä tai muista talon kaluista, niin „viiteenkolmatta vuoteen“ ei ukko ollut koskenut mihinkään.

„Välttää se minun ajakseni“, oli hänellä tapana sanoa. „Minä alan tulla vanhaksi jo, ja minulla on kyllä mitä tarvitsen.“

Olikin hänellä mahtava karja ja iso joukko lampaita. Lehmiään hän ei lypsänyt, „koska se vasikoilta kävi paljoa paremmin, ja niitä kumminkin oli juotettava“. Lampaat, kun niitä ei koskaan keritty, olivat sellaisia villakuontaloita että tuskin pääsivät liikkumaan. Niitä silloin tällöin joku kuoli, kun oli sattunut jäämään selälleen. Mutta hänenpä lampaansa eivät olleet pahoja hyppimään aidoista.

Minun tullessani oli ukko juuri nostanut pystyyn uuhun, joka oli synnyttänyt kaksoset. Kun hän siinä asteli, karitsa kummassakin kainalossa ja emälammas jälessä, niin enemmän hän oli vanhojen Israelin patriarkain näköinen kuin mitkään Doren piplian kuvat. Pitkä, takkuinen parta ja tukka olisivat olleet aivan valkoiset, jos pohjaväri olisi ollut näkyvissä. Mutta viidenkolmatta vuoden pölyjä olivat sateet pystyneet huuhtomaan ainoastaan pinnalta. Poskipäät kuulsivat

terveen punertavilta, ja käyrä nenä oli niin uljas että harvoin näkee nuoremmillakaan. Pipliallista vaikutusta lisäsi vielä ukon pitkä kauhtana, johon ei — puhdistamistarkoituksissa — myöskään liene koskettu neljännesvuosisataan.

Muuten ei Pilimei ollut vähääkään piplian miehiä. Minut nähtyään hän tapansa mukaan heti alkoi kiroilla sosialisteja.

Koetin mielessäni arvata, että millähän sointulaiset taas ovat ukon suututtaneet. Sillä aina ennen, kun hän oli puhunut sosialisteista, oli hän tarkoittanut sointulaisia.

„Tiedätkö sinä“, hän äkkiä kysyi kesken puheen, „mitä sosialistit tahtovat?“

„Pitäisi minun tietää. Olenhan minä sosialisti itsekin.“

„Et sinä oikein tiedä. Kas, ne tahtovat kaikki mitä minulla on. Mutta minun ei saa tahtoa mitään mitä heillä on.“

„Ei sosialistit sellaista tahdo.“

„Kyllä minä tiedän. Tällä rannikolla ei ole sosialisteja muita kuin indiaanit, sudet ja suomalaiset, ja niillä on kaikilla ollut sama ohjelma. Eilen illalla veivät minulta kaksi lammasta.“

„Ketkä veivät?“

„Sosialistit, senkin . . .“ (seurasi mehevä pätkä Lännen litaniana).

Selville tuli, että syylliset tällä kertaa olivat *sudet*. Eihän toki sellaisesta tarvinnut pelätä muita naapureita. Ukko oli pahalla päällä siitä, ettei ollut saanut petoja ammutuksi, hämärän takia. Lopuksi oli ne karkoittanut huudollaan.

Sitä se siis oli ollut — susien peljättämistä — se huuto joka kuului Majakalle asti.

Saadakseni ukon paremmalle tuulelle, kerroin hänelle sen uutisen, että James Dunsmuir — hänen entisen toverinsa veljenpoika — oli nimitetty Brittiläis-Columbian kenraalikuvernööriksi. Ukko oikein säpsähti.

„Niinkö! Vai kuvernööriksi! Jim riepu, monastihan minä sitä pidin polvellani. Kerran minä kävin Victoriassa heidän luonaan, kun usein olivat kutsuneet. Olethan sinä nähnyt heidän loistavan linnansa? — Jim oli silloin ministerinä. Puhui minulle maan asioista sillä tavalla kuin minäkin tiesin niitten olevan. Mutta kun kävin Eduskunnan istunnossa, kuulin hänen puhuvan aivan toista. Kysyin miksi hän siellä valehteli. Hän selitti että politiikassa aina täytyy vähän laskea luikuria. Jim riepu! Minä tässä olen vanha ja köyhä, mutta tohdin minä, jumal' auta, sanoa suoraan mitä ajattelen.“

Surkean näköinen oli ukon hökkeli ulkoa, mutta vielä kahta kauheampi sisältä. Sellaista sekamelskaa en missään muualla ole nähnyt ihmisasunnossa, vaikka olenhan minä niissä käynyt jonkunlaisissa. Hyviin merisaappaisiini luottaen uskalsin kuitenkin astua sisälle. Mitähän ne sanoisivat kaikki terveyslautakunnat ja basilliteoriain kirjoittelijat, jos näkisivät ukko Pili-mein, kohta satavuotiaan, terveenä kuin pukki, tässä pesässään!

Koettaessaan raivata minulle paikkaa istuttavaksi, ukko sivumennen mainitsi, että hänen „vaimo-ihmimensä“ taas oli karannut Alert Bay'hin. Indiaaneilla oli heimotanssien aika, ja niihin se vanha luuska tietysti oli mennyt, vaikka äijä oli ankarasti kieltänyt. Uhanut ampua, jos vielä kerran menee.

„Nyt se ei uskalla tulla takaisin, ja minä olen peijakkaan pulassa. On ikävä olla ihan yksin. Mistä minä saisin sellaisen vakavan vaimoihmisen, joka pysyisi kotona?“

„Voisihan ilmoittaa sanomalehdissä.“

„Tosiaan!“ riemuitsi ukko. „Sitäpä en ole tullut ajatelleeksi. Kirjoita heti.“

Niin siinä laadittiin Vancouverin lehteen pantavaksi ilmoitus, että vakaantuneessa ijässä oleva karjankasvat-taja tarjoaa emännöitsijän paikkaa, „tahi jos niiksi tulee niin enempiäkin“, vanhemman puoliselle nais-

ihmiselle, olkoon mitä kansallisuutta tai rotua hyvänsä, paitsi ei umpi musta.

Koko asia, siitä johtuvine kirjevaihtoineen, jäi minun huolekseni, meiltä kun sentään pidettiin jonkunlaista postiyhteyttä muun maailman kanssa.

Esalle en virkkanut tästä asiasta mitään, sillä minulle juolahti kotiin tullessani mieleen toinen juoni, jota en tahtonut Esalle ilmaista ennen aikaansa.

Minä en lähettänytkään ilmoitusta lehteen, vaan kirjoitin asiasta Sängyn Tasaajain sihteerille. Huomautin, että nyt jos ovat terävissään, voivat sievästi saada haltuunsa kuuluisan Pilimein paikan kaikkine karjoi-neen. Tarvitsee vain jonkun siskon vähäksi aikaa uhrautua „aatteelle“. Kauankos se ukko enää, min-kään luonnonlain mukaan, on maallisen omaisuuden tarpeessa.

Otin asian kansallisuuden kannalta. Vaikka Tasaajat hyvin tiesivät, että minä en hyväksynyt heidän meininkejänsä edes puoliväliin, harrastin kuitenkin suomalaisen asutuksen levittämistä tälle seudulle.

Mutta olin minä laskuissani ottanut lukuun muitakin mahdollisuuksia.

Jos mikä asia kerran lähtee alulle oikeasta päästä, niin se onnistuu. Niin alkoi tämäkin luistaa kuin rasvattu. Tasaajat tarttuivat syöttiin arvelematta. Ja kukas sieltä muu olisi lähetetty tarjolle kuin Katri sisko, neiti Katri Kaalinpää. Arvasin hyvin ettei heillä ollut toista niin sopivaa.

Oli määrätty millä laivalla Kaisan piti saapua Alert Bay'hin. Kun se alkoi olla odotettavissa, lähetin Esan viemään Pilimeille kirjettä, että nyt olisi mentävä morsianta noutamaan Alert Bay'stä.

Ukko tuli Esan mukana Majakalle. Oli touhua täynnä.

„Mitä väriä se on?“ kysyi hän jo ennenkuin paatti oli kunnolleen päässyt rantaan.

„Valkoinen, tietysti.“

„Mainiota! Annan sulle parhaan elukan karjastani; saat itse valita.“

Ukolla oli uudempi, sinertävä kauhtana, jota en ollut hänellä ennen nähnyt. Kun hän huomasi minun sitä tarkastelevan, hän mielissään kertoi, kuinka koko karja oli häntä oudoksuen paennut. Eivät tunteneet entiseltä näöltä.

„Vasikasta asti aina nähneet minut siinä keltaisessa viitassani.“

Siinähan minäkin olin ukon tullut tuntemaan, mutta keltaiseksi en sitä olisi arvannut sanoa, jos joku olisi sen väriä kysynyt.

Vielä huomasin että ukko oli yrittänyt ajella partaansakin. Mutta yritykseen se oli jäänyt.

„Ei ollut mulla terävää asetta mitään“, hän selitti.

„Tuo ei kuitenkaan kelpaa“, päätin minä. „Menään sisälle ajelemaan parta, ja leikataan myös hiukset.“

„Miksi huoneesen?“ vastusti Pilimei. „Tehdään se tässä rannalla, vedennousu-alalla.“

Samahan tuo minulle oli. Ehkä ukolla siihen oli omat, tietyt syynsä.

Kävin hakemassa sakset ja partaveitsen, mutta itse työn siirsin Esalle. Minusta se sopi niin oivallisesti tähän asiaan, että Esa omakätisesti laitteli kuntoon uutta sulhasta Kaisalleen. Vaikka eihän Esa polonen tiennyt mistään.

He olivat juuri alkaneet toimituksen, kun huomasin soutuveeneen olevan tulossa Alert Bay'stä päin. Nousin torniin ja katsoin sitä kiikarilla. Siinä oli kaksi naista, toinen varmasti indiaani — ne ruumensäkit kyllä tuntee mailien päähän — mutta toinen ei oikein näyttänyt indiaanilta.

Jokohan nyt peeveli minulta sekottaa hyvän pelin, ajattelin. Minulla oli ollut aikomus lähettää Esa ihan valtion paatilla viemään Pilimeitä Alert Bay'hin laivaa vastaan, ja olin jo edeltäpäin nauttinut siitä kuinka ne ällistyisivät kaikki kolme: Kaisa, Esa ja Pilimei. Olin

itsekin utelias näkemään millä tavoin he tuosta selviytyisivät.

Nyt välähti mieleeni, että laiva mahdollisesti on saapunut aikaisemmin kuin oli odotettu, ja Kaisa, kun ei Alert Bay'ssä tavannut ketään vastaanottajaa, oli omin päinsä ryhtynyt tiedustelemaan venekyytiä Pilimeille. Indiaanien keskuudessa kaikki uutiset leviävät salaman nopeudella. Niinpä se ei ole voinut olla tulematta senkin Pilimeiltä karanneen naisen tietoon. Valkoisen vaimon tulosta tämä saattoi aavistaa että tällä kertaa taitaakin ukolla olla eri kujeet nahassa, ja — pelastaakseen mitä vielä oli pelastettavissa — oli itse lähtenyt kuljettamaan uutta emäntää perille.

Vene piti huomattavan läheltä salmen toista rannaa, joten se ei näyttänyt tavalliselta ohikulkijalta. Hetki vielä, ja aivan oikein, Pilimein jokisuuhun se kääntyi.

Esa oli saanut ukon mielestään jotenkin valmiiksi, kun minä toin tiedon tästä. Selvä oli että Pilimein, ainakin varmuuden vuoksi, täytyi poiketa kotonaan ennen Alert Bay'hin menoa.

Mutta nyt en pannut Esaa hänelle kyytimieheksi. Siellä olisi saattanut tulla huonoa jälkeä. Menin itse.

Naisia ei näkynyt rannassa, sinne päästyämme. Olivat kai ruvenneet taloksi.

Jätin ukon puuhailemaan Kaisan matkatavaroita pois siitä veneestä, millä he olivat tulleet, ja riensin asunnolle. Kaisa istui itkien portailla. Mahdoton hänen oli tuntea minua nykyisen partani takaa; ei oltu tavattu sitte kuin Viipurissa. Tervehdin vielä — pahuuttani — englannin kielellä. Kaisa koetti samalla kielellä sommitella kysymystä:

„Onko minulla ilo tavata Mr. Billy May?“

„Älähän nyt nuolase ennenkuin tipahtaa!“ vastasin selvällä Jääsken suomella.

Kaisa katsoi kummissaan. Kun hän ei näyttänyt saavan sanaa suustaan, täytyi minun jatkaa:

„Niinpä niin. Ukko tulee tuossa paikassa. — Oletko katsonut rukin sijan?“

Silloin Kaisa sai takaisin puhekykynsä.

„Minkä sija tässä on? Sanonko minä? Tuollaisesta pahnasta ei saa selvää muuten kuin polttamalla koko töskän. Minä en jää tähän sikolättiin, en! Laittakoot muita fröökinoitään sieltä. Mikä minä olen heidän kauppatavaransa? Ei!“

Samassa tuli ukko Pilimei rannasta, ja indiaanimuijan leveä naama näkyi oven suussa.

Molemmista sai Kaisa uutta yltyä. Alkoi varsin „tulla riemuun“, hihhulien sanoen. Jos ukko olisi ymmärtänyt kielen, olisi kai hänkin innostunut sota-tuulelle. Mutta nyt Kaisan raju liikunta ja vihlova ääni vain näyttivät karkoittavan hänen mielestään ne uuden perheonnen unelmat, joita hänellä oli ollut. Indiaanivaimon tynesti hymyilevä muoto hämmötti kuin kaikkein rauhallisin täysikuu myrskypilven takaa.

He vaihtoivat keskenään joitakuita lauseita indiaanikielillä, jota minä en ymmärtänyt.

„Sinä olet rauhantuomari“, sanoi Pilimei vihdoin, minuun kääntyen. „Saat ratkaista. Minä pidän sanani, jos tämä rouva niin tahtoo. Ammun tuon indiaanikan, ja nain hänet. Minä en ole sosialisti, että peräntyisin puheestani. Mutta jos hän tyytyy menemään takaisin, niin minä maksan hänen kyytinsä ja ajanhukan. Nyt minä taas kyllä tulen toimeen, kun vaimo-ihmiseni on palannut.“

Asia sovittiin niin, että ukko jäi entisille eukoilleen.

Kaisan minä otin mukaani Majakalle, „koska“, sanoin, „epäilin häntä toisen miehen vaimoksi“.

„Varjelkoon“, siunasi Pilimei kauhistuksissaan. „Sitte minä vaan en tahdo häntä. Minä en ole sosialisti. En halua toisen omaa.“

Lähtiessämme Kaisan kanssa ukko minua vielä muistutti siitä lupaamastaan elukasta. Hän oli kumminkin saanut emännän taloonsa minun toimestani.

„Tule vaan hakemaan milloin tahansa. Minä pysyn sanassani aina. En ole sosialisti.“

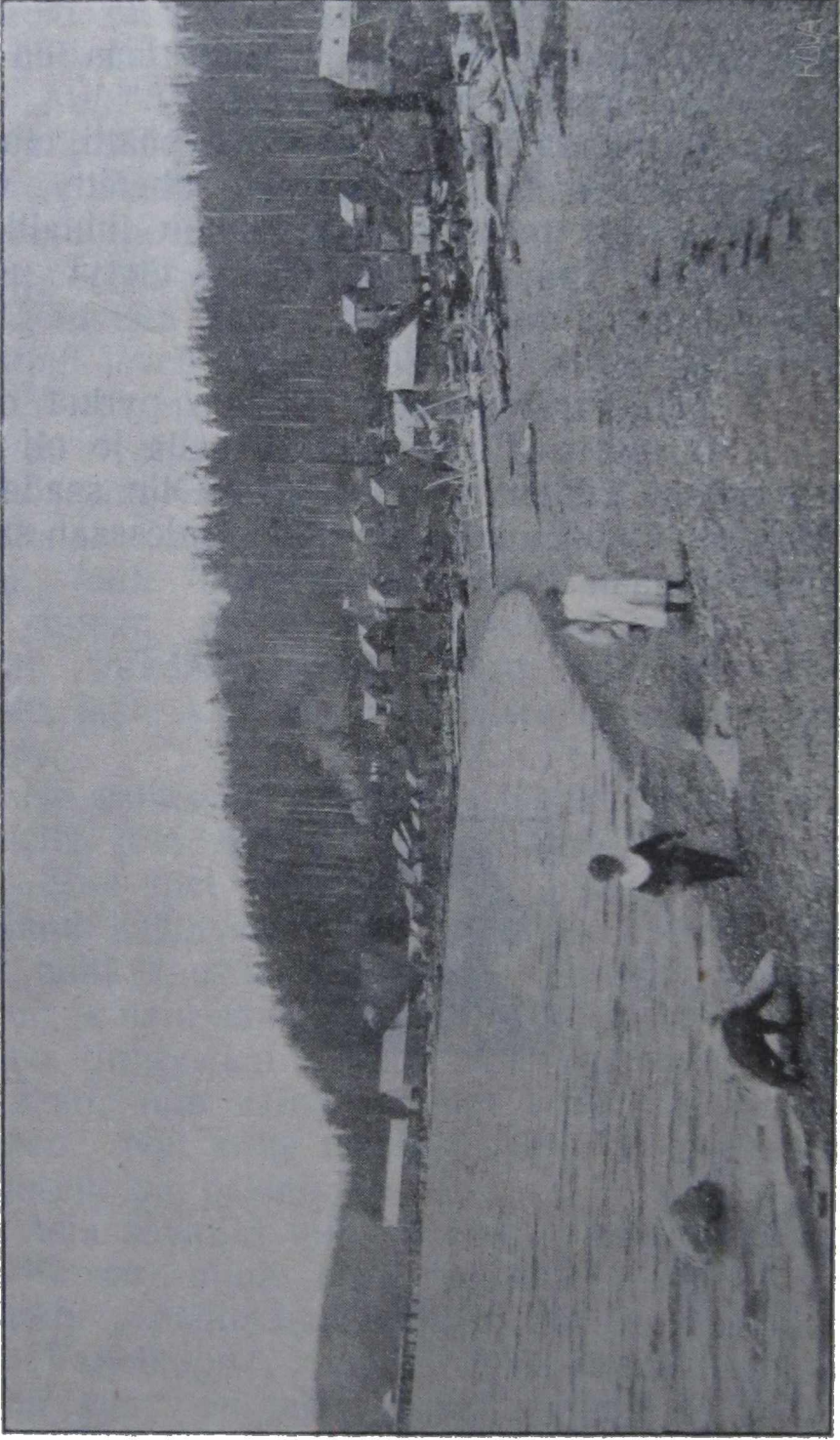
„Kiitoksia!“ huusin vastaan. „Minä taas en ole kapitalisti, joka tahtoisin mitään ilmaiseksi.“

Kun Esa sai nähdä Kaisan, hän heti päätti, ettei se ollut hänen tähtensä tänne Majakalle lähetetty, vaan *minun*. Vihdoin oli tullut se päivä, hän juhlallisesti vakuutti, jolloin Kaapro Jääskeläisen täytyi uskoa jumalalliseen johdatukseen.

Ja koetinhan minä uskoa.

Mutta Esa näytti kuitenkin aikovan pyrkiä osille tuosta „lähetyksestä“. Ennen iltaa hänellä jo oli sänkynsä levitettynä kahden maattavaksi. Olin saada kirveellä päähäni, kun siinä hänen nikkaroidessaan satuin jotain mainitsemaan „eläinrakkaudesta“.

Sointula.

KUINKA HANHIA AMMUTAAN.

Ennenkuin Esa Huttunen teosoofiksi kääntyi, hän oli innokas metsästykseseen, varsinkin ensimmältä. Niinkuin hänkin tuli suoraan Vanhasta Maasta tänne Tyynenmeren rannikolle, se muutos kaikessa luonnon viljassa on niin ylenpaltinen, että se helposti saa pois suunniltaan maltillisemmankin miehen.

Ajattele, että olisit ikäsi elänyt kaukaisilla salokyllillä, tuiki viinattomilla, jolloinkin pahimpaan tuskaasi saanut ruokalusikallisen kanvärtiliuosta tai hokmanilla kostutetun sokeripalan, — ja sitte armollinen salimus ottaisi sinut olkapäistä ja veisi viinatehtaasen, jossa saisit kainaloitasi myöten kahlata silkassa viinassa! Juuri sellaiselta tuntuu tänne päästyä tuo luonnon yltäkylläisyys.

Pian kuitenkin tulet kokemaan, ettei niitä kaikkia herkkuja sentään niin helposti saa suuhunsa, vaikka niitä paljon on ulottuvilla. Ei luulisi tarvitsevan muuta kuin kättä ojentaa ja ottaa. Monessa tosiaan ei muuta tarvitsekaan. Mutta on toisia, jotka vaativat enemmän keinoja.

Vesilintuja esim. on täällä suunnattomasti, eivätkä useimmat syötävätkään lajit ole haitaksi asti arkoja. Viisainta olisi äskentulleitten tyytyä sellaisiin. Mutta ei! He eivät ole yksi toistaan viisaampia.

Minä sanoin sen Esalle, mutta mitäpä apua on vastatulleelle sanomisesta! Ja mistä syystä Esan olisi pitänyt olla erilainen kuin kaikki toiset? Enhän minä ollut itsekään sen viisaampi tultuani.

Esa — niinkuin me kaikki — oli Suomessa kuulut, että herrat kekkereissään jolloinkin söivät *hanhipaistia*. Miltähän tuo maistuisi työmiehen suuhun?

Villihanhia täällä lenteli sakeat parvet, kymmeniä, satojakin, aina parvessaan. Isoja ja lihavia kuin pormaat. Ruohoisissa lahdenperukoissa asustivat, ja illoin aamuin huutelivat käreällä äänellään, innostuttaen pyydysmiestä.

Niin he saivat Esan leikkitoverikseen, niinkuin olivat meitä muitakin pitäneet aikansa. Harva oli päässyt kahdella viikolla, useimmilta oli mennyt kolme tai neljä.

Ensimmäisen viikon Esa, silmää ummistamatta, vah-tasi hanhia yötä ja päivää. Tuskin jouti silloin tällöin käydä hakemassa voileipiä evääkseen.

„Miks' et jo ole ampunut?“ tapasin välistä kysyä. „Ei ole kuulunut laukauksia.“

„En vielä ole varsin päässyt kantomatkalle. Likellä olen jo monasti ollut. Näkyvät olevan kovin varovaisia. Mutta petän minä ne vielä.“

Aivan niin olin minäkin ajatellut ensimmäisellä viikolla.

Toisella viikolla hän jo maltoi syödä kotona jonkun kerran.

„Kyllä ne silloin osaavat olla äänettöminä, kun niitä lähestyy“, hän jutteli, „ja liikahdamatta kuin rantakivet. Ovatkin niin niitten näköisiä, ettei niitä erota ennenkuin lentävät tiehensä.“

„Miks' et ammu lentoon? Muuten ei ole yrittämistäkään.“

„Ovat olleet liian kaukana aina.“

Kolmannella viikolla Esa kertoi tullessa huomamaan, että oli aivan turha vahdata hanhia muulloin kuin aamu- ja iltahämärässä. Silloin ne olivat vähemmän varovaisia.

Ja tosiaan, sieltä alkoi jo kuulua laukauksia.

Mutta hanhipaistia vaan ei kuulunut. Esa tuli ki-roillen kotiin — hän kirosikin vielä siihen aikaan — ja ihmetteli hanhien höyhenpeiton lujutta. Eivät huolineet mitään siitä vaikka hän päästeli karkeilla peura-hauleilla. Hän oli varma siitä että oli osannut. Lentoon ne kyllä lähtivät, mutta sen ne olisivat tehneet muutenkin.

„Ei niistä maahan ampuen muuten tule mitään“, minä vakuutin, „paitsi luodikolla päähän“.

Neljannen viikon Esa vielä kokonaan eli hanhissa. Mutta jolloinkin hän jo jouti särkemään polttopuita tai tekemään muuta pientä askareta.

Nyt hän tavoitteli hanhia luodikolla päähän.

Mutta siitä alkain kun pauketta oli ruvennut kuulumaan, olivat hanhet ryhtyneet uusiin varokeinoihin. Ne eivät enää luottaneet itseensä, vaan niille oli ilmestynyt vartijaksi enimmäen vihattu lintu mitä tällä rannikolla on. Sitä sanotaan Nälkäkurjeksi tai Tuonenkurjeksi. Viralliselta nimeltään se lienee Harmaa Hai-kara, mutta meidän saarella sen nimenä oli „Rämy“, ilkeän äänensä takia.

Sen äänensä tähdenpä se onkin vihattu. Ruma se tosin on muutenkin, pitkäkoipinen ja luonnottoman hoikkakaulainen, mutta kukapa hänen rumuudestaan välittäisi ilman sitä ääntä.

Itse se kuitenkin näyttää olevan toista mieltä siitä asiasta.

Se on ottanut elämän tehtäväkseen koko rannikon lintumaailman turvallisuuden valvomisen. Tarpeellista se kyllä on, lintujen kannalta katsoen. Ne ruokailevat niin huolettomina, keikailevat ja haaveksivat lemmen-

unelmissaan, ikäänkuin ei mitään vaaraa olisi olemasakaan.

Kaiken aikaa Rämymies seisoo ulohtaalla jossakin niemessä, mistä on vapaa ja laaja näköala joka suunnalle. Seisoo järkähtämättä päivän tai kaksi; ai-noastaan silloin tällöin vaihtaa jalkaa, lepuuttaen siiven alla vuoroin toista, vuoroin toista.

Millä se elää, on minulle arvoitus. Luultavasti „velvollisuuden täyttämällä“, niinkuin sosialistikihottaja. Siksipä se onkin niin onnetoman laiha ja kurja näköinen. Mutta sittepä eivät ruuansulatuksen synnyttämät kaasut häiritse sen henkistä valppautta.

Se on kuin korvessa paastoava profeetta, jota itse asiassa maailman meno ei liikuta, mutta joka kuitenkin, vihonviimeisellä vaaran hetkellä, korottaa varoittavan äänensä.

Rämymies ei koskaan turhia hätäile, ja senpätähden hänen varoitushuutonsa tiedetäänkin ottaa huomioon. Ihmisiä saa liikkua koko läheltä, veneitä soudella ihan hänen nokkansa alitse, eikä Rämymies ole millänsäkään, jos ne ovat siivoja, rauhallisia ihmisiä.

Mutta annas, että sinulla on pyssy, vaikka kuinka piilotettuna paatin pohjalla, ja kun kumarrut sitä ottamaan — silloin se tapahtuu, ilman mitään valmistuksia. Halki avaruuksien se leikkaa, räminä sellainen kuin jos olisi kolme- tai neljäkymmentä pahoin haljennutta isoa pataa, jokaisessa mies sisällä pitkän viilan kanssa, ja yht'aikaa ne kaikki alkaisivat jyystä patansa syrjää.

Silloin käy kuin vihlaus läpi koko luomakunnan. Herkullisinkin ateriat keskeytyy tästä turman huudosta; kiihkoisinkin lemmeisen leiske katkaa kuin veitsellä leikatun. Lintuja mitä on ollut rantamilla, ne kaikki huutain parkuen lähtevät lentoon, ja mitä ulompana uiskentelee, ne heti sukeltavat umpisukkulaan tai, siivet levällään, juoksevat räiskyttelivät pitkin veden kalvoa.

Useimmat ovat hätääntyneet eivätkä oikein tajua mitä tehdä, minne kääntyä. Mutta hanhi — älykkäin

niistä kaikista — on aina selvillä ohjelmasta. Kullakin parvella on ennakolta sovitut paikkansa mihin sitte lennetään, jos hätä tulee. Ja sinne sitä mennään kuin tietylle ainakin.

Kohta kun Esa tutustui Rämyn, hän alkoi sitä sadattelemaan, tavalla sellaisella kuin ei hän ollenkaan olisi saanut kristillistä kasvatusta lapsuudessaan.

„Moitittakoon miten tahansa Suomen oloja“, niin hän muutamakseen pauhasi, „ja sikäläistä urkkimistai nuuskimisjärjestelmää, mutta sen minä sanon, ettei paatuneinkaan kylävaris Vanhassa Maassa ole niin kirotun kierä kuin tuo teidän letkukurkkuinen — —“

Tuli niitä silloin Rämy raiskalle nimiä, joita ei löydä siistimmistä sanakirjoistakaan.

Muutamissa päivissä Rämy häneltä haihdutti kaikki hanhipaistin toiveet.

„Tokko täällä on kukaan saanut hanhia ammutuksi?“ hän vihdoin kysyi minulta.

„Kyllä! Paljo niitä on ammuttu.“

„Mutta millä ihmeen tavalla?“

Hänen äänensä hartaudesta minä tunsin Esan nyt päässeen sille asteelle, jolloin puheesta saattaa olla hyötyä. Hänen kuivettuneessa Vanhan Maan sielusaan oli auennut huokosia, joihin järjellinen ajatus voi imeytyä.

Ja minä tartuin tilaisuuteen käsiksi, riittävällä perinpohjaisuudella.

„Me lähdemme nyt siitä tosiasiasta, että sinä olet tullut huomaamaan avuttomuutesi olemisen taistelussa —“

„Elä vätystä, vaan puhu asiasta!“

„Se on juuri asiata, se. Sinä kehuit tullessasi olevasi selvillä luokkataistelun periaatteesta, ja nyt sinä et osaa ampua hanhia — et köyhälistön ohjelman etkä kapitalistin ohjelman mukaan.“

„Kummanko ohjelman mukaan te sitte niitä täällä ammutte?“

„Me ammumme köyhälistön ohjelman perusteella. Indiaanit käyttävät kapitalistin ohjelmaa.“

„Esa vaipui syviin mietteihin.“

„Sanoppa koetteeksi: mikä on köyhälistön ohjelma hanhen ampumisessa?“

„Mikäs on köyhälistön ainoa turva kaikessa muussa?“

„Yhteen liittyminen.“

„Oikein vastattu, kerrassaan! Nyt sinä olet nähnyt että jokaisella hanhiparvella on tietyt paikkansa, mihin ne lentävät, kun niitä hätyytetään.“

„Niin on asia.“

„Mikä nyt on luonnollisempaa kuin että sopiviin paikkoihin sillä matkalla, mistä ne lentävät ohi, asettuu miehiä jotka ampuvat niitä lennosta —“

„Luodikolla?“

„Ei, vaan haulikolla. Lentäessä kun niiden vankat siivet eivät ole ruumiin suojana, pystyvät niihin haulitkin. Eikä paljo tarvitse käydäkään, kun ne putoavat. Pitää vaan olla hyvä koira tai kevyt vene saapussalla, että voi ne noutaa pois, niinkauan kun ovat pökerryksissä.“

„Tuo nyt on järkeen menevää“, myönsi Esa. „Entä minkälainen sitte on se indiaanien keino?“

„Siinä on aivan sama aate pohjana kuin kapitalisteilla taistellessaan työväen yhteispyrintöjä vastaan.“

„Sitä minä en ymmärrä.“

„Kuitenkin sinä tunnet hanhien etuvartijan?“

„Rämy! Kyllä minä sen paholaisen tunnen.“

„Tiedätkö, minkälaisia työmiehiä kapitalisti pahimmin kiroilee, samalla tavalla ja samasta syystä kuin sinä Rämyä?“

„Etumiehiä — semmoisia ymmärtäväisempiä, valppaampia.“

„Sinullahan on ihmeen vilkas järjenjuoksu tänään, Esa! Voitko vielä arvata, mitä kapitalisti tavallisesti tekee tuollaisille miehille?“

„Ajaa ne maantielle.“

„Niin, mutta vasta viime tingassa. Koetappa ajatella, mikä temppu on hänelle vielä paljoo edullisempi, mikä kavaluus?“

„Voittaa ne puolelleen, houkuttelemalla, lahjomalla. Kun koiralle antaa luun, niin se ei hauku, sanotaan. Ja kapitalisti luottaa siihen.“

„Sinä olet verraton oppilas! Saat täydet luku-merkit.“

„Mutta kuinka Rämy voi lahjoa? Taikka — saataako sen kesyttää?“

„En tiedä. Indiaanit eivät näe sitä vaivaa. Jolloinkin heidän onnistuu ampua Rämy. Nylkevät sen ja täyttävät. Sitte asettavat sen näkyvälle paikalle, hanhien lähetyville. Niin saavat ampua hanhia kaikessa rauhassa.“

„Niinkuin Suomessa teiriä ja metsoja ammuttiin kuvilta.“

„Aivan! Hanhet ovat huolettomina, kun heidän luotettu vahtimiehensä on näkösällä. Eivät älyä pelätä, koska aina-valpas vartijakaan ei näytä varovan mitään vaaraa.“

Vaan eivätkö hanhet lopulta huomaa, missä on vika?“

„Ehkäpä, jolloinkin. Mutta se on monelle silloin jo liian myöhäistä.“

Esa vaipui syviin mietteihin. Luulin hänen siinä tekevän suunnitelmaa, millä tavoin me voisimme yh-

dessä hankkia sunnuntaiksi hanhipaistin. Mutta nähtävästi olivat hänen ajatuksensa leijailleet vallan toisaalla, koska hän raskaasti huohtaen vihdoin virkkoi:

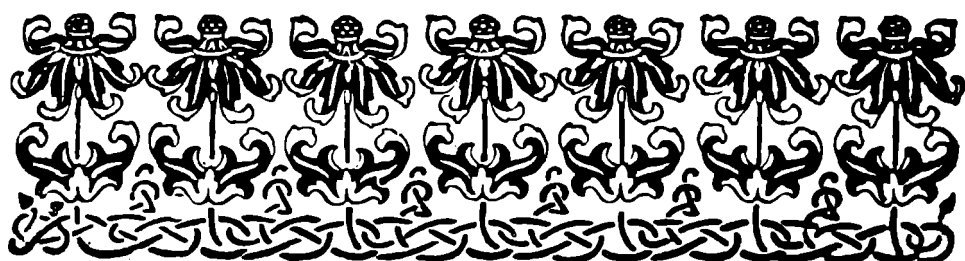
„Jaa-ah, se on totta mitä sanotaan: Kun suola tulee mauttomaksi, millä sitte suolataan?“

„Niin se on! Amerikalaisessa työväenliikkeessä, jahka siihen pääset tutustumaan, tulet kohtaamaan paljon tuollaisia täyttöhaikaroita. Ammattiliittojen mahtavat esimiehetkään täällä eivät usein ole muuta kuin sellaisia *kuvia*.“

Nykyistä Sointulan nuorisoa.

Sointulassa ja muualla Malkosaarella asuu vielä kolmisenkymmentä perhettä, enimmäkseen maanviljelijöinä, yksityiselannon pohjalla.

KOKEMUKSIA KARJANHOIDOSTA.

eilatessa olen nähnyt parhaaksi aina pitää oman kurssinsa. Jos rupeaa toisia väistelemään ja niitten mieliksi suuntaansa muuttamaan, niin siitä helposti syntyy sekaannus, joka päättyy yhteentörmäykseen tai muuhun merivahinkoon. Toiset, näet, ovat sen varassa, että sinä pysyt kurssillasi, ja menettelevät siihen luottaen.

Mutta jos sina sitte et pysykään, niin mikäs siinä muu tulee kuin häiriö — ja se on sinun syytäsi.

Samaa ohjetta olen kokenut noudattaa myös elämän merellä purjehtiessa. Antanut toisten kulkijain mennä, mihin ovat olleet menossa, ja itse pitänyt huolta vain omasta purrestani. Poikennut valtaväylältä kun se on näyttänyt välttämättömältä, ja ajanut toisten kurssin poikki, milloin en muutoin ole päässyt jatkamaan matkaani.

Olen joskus joutunut menemään niinkin vaarallisesta paikasta kuin Karl Marxin linjan poikki. En ole tainnut

muuta, kun hän suurella raskaalla aluksellaan on laskenut ihan kohti.

Silloinkin kun poikkesin

maanviljelysalalle,

oli vaara tarjona ettei Iso Kalle ajanut suoraan päälle.

Hän, Karl Marx, ei anna suurtakaan arvoa maaelämän viehätyselle. Sanoo sen »tylsistyttävän ihmistä». Ja minä kun uskoin sen virkistävän, kehittävän — päästä välittömään yhteyteen suuren luonnon kanssa! Voiko mitään ihanampaa ajatella kuin heittää kohtalonsa luonnon käsiin, elää sen elämää, ottaa siltä ravintonsa ja elintarpeensa?

Se oli ollut ainainen unelmani jo poikavuosista asti, mutta voittamattomat esteet olivat sen toteuttamisen siirtäneet vuodesta vuoteen, vieläpä vuosikymmenestä toiseen, kolmanteen ja neljänteen.

Malkosaarella se vihdoin toteutui. Kun tulin majakan hoitajaksi, päätin samalla ruveta harjoittamaan maanviljelystä siinä likettyvillä.

Maa oli hyvää, parasta mitä olen missään nähnyt ja verraten helppotöistä, siitä kun Kalevan Kansan aikana jo oli kaikki isot puut otettu. Enkä minä kovin laajoja peltoja aikonut tarvitakaan. Jonkun verran perunamaata, siinä kaikki.

Olin näet ennen maanviljelysaikkeitteni toteuttamista tullut koko paljon kulkeneeksi maailmaa, nähneeksi maanviljelystä monenkinlaista ja puhutelleeksi maanviljelijöitä, hyviä ja huonoja, pieniä ja suuria. Ja itse olin oppinut katsomaan elämää mielestäni tosiolojen valossa, ottamaan asiat sellaisina kuin ne olivat, enkä sellaisina kuin jolloinkin olin kuvitellut ja yhä vieläkin toivoisin niitten olevan.

Sille kannalle tullessani oli kaikista suunnitelmistani vähitellen kadonnut niitten runollinen luonne ja suurin viehätys. Pidin kunnian asiana kerrankin päästä terveen, kylmän järjen kannalle, lahjomattoman todellisuuden tukevalle pohjalle: olla vaatimatta eläältä enempää kuin minkä

se helposti ja varmasti voi antaa, ja siten välttää kaikki pettymykset.

Niillä silmillä kun katselin maanviljelystä, olin jo aikaa ollut selvillä siitä, että *elinkeinoksi* se ei kelvannut minulle. Ennenkuin maanviljelys elättää jommoisiinkaan vaatimukseen tottunutta miestä, pitää olla avarat vainiot, isot alat maita »sulalla» ja hyvät koneet niitten pitämiseksi viljelyskunnossa. Mutta minulta puuttui siihen tarvittavia varoja sekä kokemusta ja — pahin kaikista — asianharrastusta. En halua nähdä paljo vaivaa elääkseni. Ainoastaan jos tulee kysymys uskaltamisesta ja oman päänsä pitämisestä mitä vaikeimmissa ja mahdottomimmilta näyttävissä oloissa, silloin tuota hiukan saattaa ponnistella.

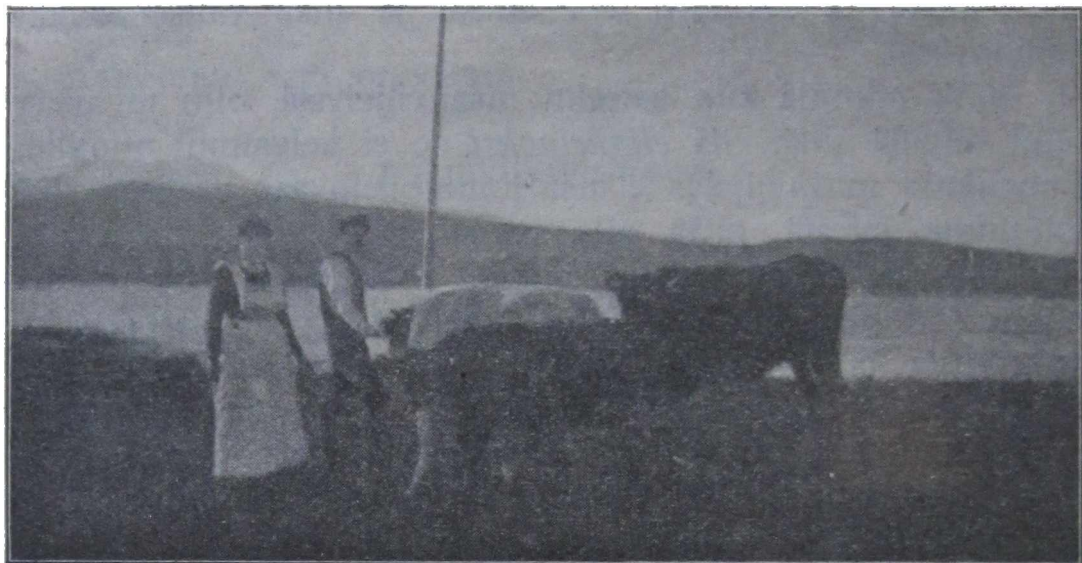
Pienestä maanviljelyksestä ajattelin, että se on kyllä sopiva asunnoksi, varsinkin jos perhe on lukuisa. Se jonkun verran huojentaa talousmenoja, sillä onhan siitä elämisen apua. Ja hauskana sivutoimena sillä on arvonsa. Mutta onneton se, jonka elämä on siitä riippuvainen. Hän on silloin ilmojen ja tuulien, sateiden ja rakeiden, matojen ja turilasten varassa — kaikkien arvaamattomien ja odottamattomien luonnonoikkujen leikkikaluna. Samassa käsityksessä olen vielä. Pikku maanviljelys on mainio asia, jos on tilaisuus hankkia elämiseen tarvittavat tulot muualta.

Majakan päällikkönä minulla oli riittävät rahatulot peräti vähällä vaivannäöllä. Asuntoa siinä oli myös enemmän kuin kyllältä, vieläpä kaikki tarpeelliset talous- ja työkalut valtion puolesta vapaasti käytettävänä. Olin siis mielestäni monen alkavan uudisasukkaan rinnalla kadehdittavassa asemassa.

Ja minä ryhdyin yritykseen järkiperaiselta kannalta.
Ensimmäinen asia oli

karja,

niin paljo kumminkin tiesin maanviljelyksestä. »Niitty on pellon äiti», olin lukenut kaikista maanviljelyskirjoista, ja että pellon mehu lähtee navetasta. Niittyä tosin ei vielä

Kaapro karjanhoitajana.

ollut, eikä sitä siinä ilmanalassa hyvin suuria niittyjä tarvita-
kaan, vaan valmista ja puolivalmista laidunta oli muutamille
elukoille. Kylvöheinä täällä pysyy vihantana ympäri vuo-
den, ja tavallisina vuosina karja voipi kaiken talvea käydä
ulkona. Sen mitä sydäntalvena ja lypsyaikoina tarvitsee
kuivaa rehua syöttää, sen voi ostaa parina ensi talvena
Vancouverista, kunnes saapi oman heinäpellon kuntoon,
ajattelin.

Karjakirjoja tutkiessani olin saanut selville, kuinka tärkeä
kappale karjan hoitoa alottaissa on oikea karjasonni, karjan

kantaisä.

Ja minä läksin siitä päästä. Minun maanviljelyshom-
mallani ei ollut mitään erityistä kiirettä, koska se kerran
oli saanut tänne asti lykkääntyä. Jos minulla koskaan on
mitään uskontoa ollut, on se ollut se »ettei milloinkaan
pidä tarpeettomalla kiireellä pilata hyvää asiaa».

Lypsylehmää minä tietysti olisin ensimmäiseksi tarvinnut,
sillä kannutettu maito ja kerma tulivat Vancouverista tuot-
taen ylen kalliiksi. Mutta sellaisten sivuseikkojen en anta-
nut häiritä järkipäisiä suunnitelmiani. Kun minä vapaalla

tahdollani aion antautua karjanhoidon alalle, niin tottakai piti olla myös täydellisesti minun vallassani määrätä, mitä ja minkälaista karjaa ryhtyisin kasvattamaan.

Sointulassa oli jommoisiakin lypsylehmiä muutamilla. Mutta luulettekos että kukaan, muuten kuin äärimmäisessä hädässä, myy hyvää lypsylehmää? En heitä paljon houkuttelutkaan. Siellä ei ollut muuta kuin yksi oikein minun mieleiseni lehmä, mutta se oli jo liian vanha ja kivuloinen. Omistaja ei siitä hennonnut luopua, enkä minä olisi välittänyt sitä ostaakaan. Mutta sen odotettiin piakkoin poikivan. Tein kaupan vasikasta jo ennakolta, olkoon minkälainen tahansa.

Se syntyi joulun alla, Tuomaan päivänä. Oli sonni, niinkuin olin tarkoittanutkin, ja sai minulta nimekseen »Tuomas» — ollen siten ensimmäinen todellinen Tuomassonni mitä olen tavannut.

Muutamia viikkoja juotettua panin vasikan paattiin ja seilasin majakalle. Siellä minulla ei ollut sille antaa maitoa, vaan keitettiin sille jonkunlaista vesivelliä. Siitä oli hyvä, että kyllä sille pojalle kelpasi, oli vetelämpää tai sakeampaa. Muuten se oli koirien kanssa samoissa ruuissa, paitsi luita se ei huolinut. Pian se oppi itse hakemaan elantonsa ulkoa, mutta kävi siltä aina säännöllisesti poimaisemassa velli- tai puuro-osansa.

Tuomas oli ollut harvinaisen kookas jo syntyissään. Kasvoi nopeasti ja oli kohta koko saaren ilo ja ylpeys.

Kirjoista olin lukenut ja maanviljelys-esitelmistä kuullut, että maailman parhaat pienviljelijät, Tanskan »husmandit» menestyksellä käyttävät karjasonneja myös vetoeläiminä. Sellainen voimistelu kuuluu niille olevan terveellistä ja edistävän sikiäväisyyttä.

Saarella olevat häränajoon tottuneet miehet kuitenkin arvelivat, että jos sonnien käyttäminen vetojuhtana ollenkaan on mahdollista, pitää opetus alottaa jo hyvin nuoresta. Niinpä rupesin Tuomasta pienuudesta pitäen totuttamaan komantoon kaikenmoisissa pikkuasioissa. Siinä tulin tuntemaan hänen luonteensa perinpohjin.

Hän oli pohjaltaan siivo ja vakaamielinen, tavoiltaan

säännöllinen, hidas antautumaan uusiin yrityksiin, mutta kerran johonkin ryhdyttyään sitkeä viemään aikeensa perille. Melkein yhtä itsepintainen kuin minäkin.

Enemmän minua kuitenkin miellytti hänen täydellinen vilpittömyytensä. Koirissa minua harmitti niitten taipumus liehakoimiseen ja silmänpalvelukseen. Kun ne milloin tekivät luvattomia, niin aina koettivat kieräilemällä välttää seureauuksia. Mutta jos Tuomas halusi syödä puurot kanojen astioista, teki hän sen rehellisesti, väistymättä askeltakaan muuten kuin selvän väkivallan pakosta.

Näissä erimielisyyden tapauksissa Tuomas oppi tajuaamaan vitsan merkityksen. Mutta hän ymmärsi asian omalla itsenäisellä tavallaan. Siitä lähtien ei hän totellutkaan *minua*, vaan vitsaa. Ennen hän ilomielin suoritti kaikki opettamani temput ainoastaan käskemällä. Nyt ei hievahtanutkaan, jos ei minulla ollut vitsaa kädessä. Sen ei tarvinnut olla muuta kuin heinän korsi, mutta ihan paljain käsin en minä hänen silmissään ollut mies enkä mikään. Katsoa muljotti vaan alta kulmainsa kuin pahankurinen pojan nulikka, kunnes tempasin »valtikan» käteeni. Sitte oli kaikki hyvin; ei tarvinnut lyödä, ei edes koskettaa, mutta *olla* sen vaan piti.

Lehmäkauppa.

Muutamien kuukausien kuluttua olin täysin varma siitä, että Tuomaasta minulle kyllä paisuu niin hyvä karjan kantaisä kuin niissä oloissa voi toivoakin.

Sitte tuli kysymys lehmästä.

Kirjallisuudesta olin saanut sen käsityksen, että perhelehmänä näin pikkutaloudessa — missä ei maidonmyynti tule kysymykseen, vaan kyllä lihansyönti — on edullisin sellainen rotu, joka on samalla sekä maito- että lihaelukka. Hienostuneista, hyvin hoidetuista lypsyroduista ei ollut näin alkaviin oloihin; olisivat sortuneet niihin ryteikköihin, jotka täällä olivat laidunmaina. Sama jos aatelisnaikkosen veisi metsätöllin emännäksi.

Tuomaskin oli oikeastaan liaksi herrasperua, korkeim-

milleen kehitettyä maitorotua — siksipä sen äiti Sointulassa sairasteli — mutta Tuomaan persoonalliset ominaisuudet takasivat hänelle toimeentulon mahdollisuuden täällä. Kaikesta näkyi että hänestä kyllä tulee »talon mies». Mutta lehmä piti minun laskujeni mukaan olla näihin puuttuvaisiin oloihin tottunutta paikallisrotua, pääasiassa lihaelukka. Saarella niistä oli sen verran kokemusta, että ne kyllä useimmiten lypsävät kotitarpeiksi, kun niitä heruttelee, ja ovat mainioita pitämään itse huolen ruuastaan.

Salmen toisella rannalla, parin mailin päässä asui vanha karjan kasvattaja, Pilimei ukko, jonka karja oli kuuluisin koko rannikolla suuresta koostaan ja kestävydestään. Läpi talven ne saivat olla ulkona, yötä päivää, vaikka olihan siellä muutamina talvina ollut joku viikko luntakin maassa. Mutta hänen karjansa oli puolivilliä, ja sentähden niitä ei oltu ennen ostettu meidän saarelle.

Minä ajattelin, että olkoon vaan puolivilliä, tottapahan kesyyntyvät. Puolivilliä mun on vielä viljelyksenikin. Ja niin läksin naapurin pakinoille, lehmän hinta taskussani. Tavallinen lehmän hinta silloin oli 40:stä dollarista ylöspäin.

Ukko kun kuuli asian, kertoi että oli hänkin takaa-aikoina joitakin lehmiään lypsänyt, eikä ne kovin huonoja maitolehmiä olleetkaan. Vieläkin hänellä oli pari vanhaa lehmää, joita hän ennen aikaan oli lypsänyt. Mutta minä halusin ostaa nuoren, kerran tai kaksi poikineen ja taas piakkoin poikivan.

Sain valita minkä tahdoin koko suuresta laumasta. Olin kyllä kirjoista pöntännyt päähäni kaikki lehmän lypsymerkit, mutta meneppäs näitä kopeloimaan! Ei ne laskeneet likellekään. Silmävaralta täytyi arvostella.

Viimein keksin yhden, jonka rakenne tyydytti kaikkia vaatimuksiani, näytti piakkoin poikivalta ja utareista päätäten aika hyvältä lypsäjältä niin nuoreksi lehmäksi. Sen silmäyksistä en oikein pitänyt, mutta en niistä välittänyt sen enempää, sillä eihän nyt ollut kysymyksessä morsiamen valinta. Toinen sarvi siltä oli katkennut läheltä ty-

veä, vaan en sitäkään arvannut silloin ottaa miksikään va-roitusmerkiksi.

Kysäsin hintaa.

»25 dollaria.»

Se oli tavattoman halpa, tuskin sitä minkä sillä olisi saanut lihoina. Oli kevätpuoli vielä, elukat laihoja ja sen-tähden halpoja. Kauppa siis syntyi ilman mitään vaikeuksia.

Siinä karjaa tarkastellessani minua erityisesti oli miellyt-tänyt eräs vuoden vanha hieho, sievärakenteinen, kirkassil-mäinen, älykkään ja uteliaan näköinen. Kysyin senkin hintaa.

»15 dollaria.»

Koska tässä yhden lehmän hinnalla oli tilaisuus saada kaksi, päätin ottaa senkin. Myyjä ei ollut varma sen kan-tamis-asioista, vaan arveli sen poikivan syyspuoleen.

Tällä kertaa minulla ei ollut mitään keinoa elukkain viemiseksi salmen toiselle puolelle, vaan lupasin rakentaa sitä varten lautan ja tulla sillä niitä noutamaan.

Niin teinkin. Pilimei oli sulkenut myydyt elukat eril-leen muusta karjasta, aitaukseen. Oli vaan saatava niille nuora sarviin ja vietävä ne lautalle.

Mutta sepä ei ollutkaan niin helppo tehtävä. Se tois-sarvinen vain kuopi maata ja korskui kuin paras sotaorhi. Pilimein neuvosta jätimme sen tällä kertaa rauhaan ja pää-timme tulla toisen kerran suuremmalla miesvoimalla. Nyt kiitimme kun saimme hiehonkaan mukaamme. Sen toki saimme.

Lautan olimme korkealla vedellä tuoneet rantaan. Ve-den laskettua se oli jäänyt kuiville. Nyt täytyi odottaa veden nousua siihen määrään että lautta taas lähtisi liik-keelle. Sill'aikaa koetin kesytellä »Punia». Elukan ystä-vyyteen on ainoa tie vatsan kautta. Tässä ei näyttänyt suu-ria vaikeuksia olevankaan.

»Puni» oli täysi materialisti. Antoi arvoa vain hyvillä heinille ja viisi välitti muusta, vapaudesta tai orjuudesta. Ennen lähtöä sitä jo sai sarven juuresta ruopotella. Rau-hattomaksi se tuli vasta kun veden noustessa kuohulaineet alkoivat lauttaa heiluttaa ja räiskyttää vettä sen silmille. Pelon ja vavistuksen sekaisella äänellä se silloin mörähteli.

Mutta kun seisoin ääressä ja sille haastelin, oli se tyytyväisempi. Rupesi heti luottamaan ihmiseen.

Majakalle tuotua se muutamassa päivässä oli kuin kesyelukka ainakin. Tuomaan suuri ihmisystävyyys tarttui siihen.

Se toissarvinen.

Pilimei lähteissä kehui kesyttävänsä tuon aitaukseen jätetyn villin lehmän muutamassa viikossa.

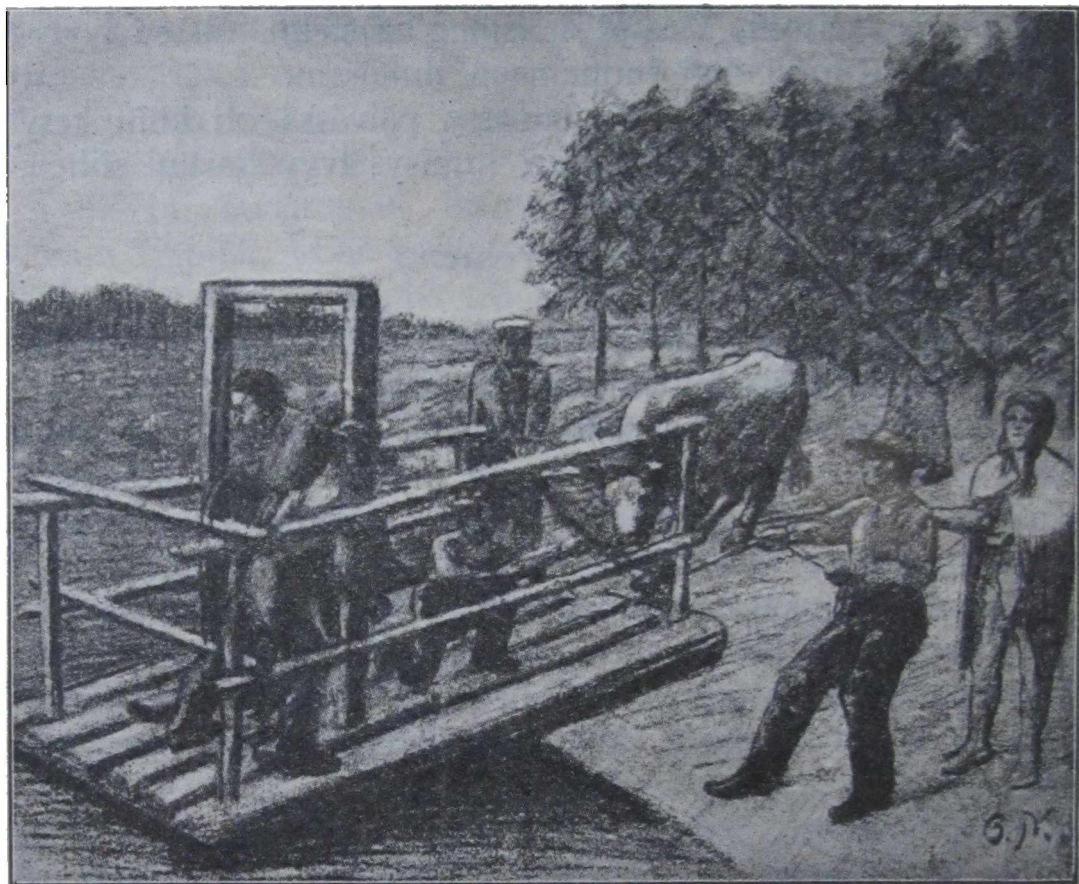
»Kyllä minä tiedän keinon millä elukan saa kesyyntymään», hän sanoi. »Se keino on *nälkä*. Minä en pariin päivään anna sille mitään syötävää. Kolmantena päivänä se on niin kesy, että tulee ottamaan heiniä kädestä.»

Sattui sopimattomat ilmat lähteä liikkeelle lautan kanssa, joten ukolle jäi kesytysaikaa useampia viikkoja. En muutenkaan pitänyt kiirettä, sillä tiesin hänellä olevan heiniä kyllä, ja siinä lehmässä näytti tosiaan olevan paljo kesyttämisen varaa.

Kun vihdoin läksimme lehmää noutamaan, valmistautimme siltä varalta että se nyt tuodaan, jos ei kokonaisena niin kappaleina. Meitä oli kuusi miestä, neljä valkoista ja kaksi indiaania. Ukko Pilimein tiesimme tulevan seitsemänneksi. Pitihän sellaisen voiman jo riittää.

Varmuudeksi otimme kuitenkin vielä konevoimaa mukaan. Venehuoneessa oli veneitten ylösvetämistä varten kone, jolla pari miestä saattoi kiskoa kuiville pienen höyrylaivan. Kun siitä vain sai köyden kiinnitetyksi lehmän päähän, niin varmasti täytyi ainakin pääpuolen lähteä mukaan.

Pilimein oli todella onnistunut kesyttää lehmä siihen määrään, että hän, hirveä heinähanko kädessä, uskalsi mennä sen puheille aitaukseen. Puoli päivää touhuttua saatiin valtaköysi lujasti kierretyksi sen sarven juuriin. Sillä oli itse pääasia, eteenpäin meno ratkaistu. Kysymys oli enää vain otuksen pysyttämisestä oikealla suunnalla, ettei se köyden pitkällä ollessa saanut hyökätä syrjään, miesten päälle tai jonkun esteen taakse. Sentähden kiinnitettiin hoikemat nuorat sen jalkoihin — ei kuitenkaan muuta kuin

»Hitaasti ja vaivaloisesti se kävi».

kolmeen — ja niillä ohjattiin kulkua. Hitaasti ja vaivaloisesti se kävi, mutta ehdottoman varmasti. Ennen iltaa meillä oli lehmä lautalla.

Ähmissään se heti paiskautui maata, joten meillä ei ollut mitään vaikeuksia lautan viennissä toiselle rannalle. Yötä myöten emme ruvenneet sitä koettamaankaan saada navettaan. Jätimme siihen rantakuohujen huuhdeltavaksi ja heiluteltavaksi. Ehkä sisu hiukan talttuu aamuun mennessä.

Mutta eipä se ollut talttunut.

Seisaalleen oli noussut, kun aamulla mentiin katsomaan. Täysi työ sillä oli pysyä pystyssä, niin laineet lautaa huiskuttelivat, ja pahasti se mörähti aina kun sai enemältä suolavettä korvilleen.

Navettamatkalla päätimme tulla toimeen ilman konetta. Sillä vaikka se oli varma, oli se kovin hidas keino.

Kiersimme köyden irti koneesta ja veimme pään navettaan. Toinen pää oli edelleen lehmän sarvissa. Näiden kahden paikan välillä oli siis olemassa parin tuuman vahvuinen yhdistysside. Sitä oli vain saatava sopivalla tavalla lyhennetyksi. Sopivimpana pidimme käyttää hyväksemme lehmän omaa luonnetta. Irrotimme nuorat lautasta. Sitte mies kuhunkin jalkanuoraan ja vankin joukosta navettaan ottamaan sisään köyttä sen mukaan kuin se löyhtyi. Kevytjalkaisin indiaani valittiin syötiksi, jota kohden lehmä sai hyökätä. Jalkanuorista jarruttajat saattoivat hätätilassa kiskasta lehmän kumoon, jos syötille näyttäisi alkavan käydä huonosti.

Näin valmistuttua avattiin lautta. Laskut pitivät paikkansa noin kolmannen osan matkaa, kunnes lehmä teki kolttosan, jota emme olleet ottaneet lukuun — paiskasi maata, eikä aikonut nousta ylös millään.

Aikamme koeteltua kaikki keinot, jätimme sen siihen. Sidoimme nuorat läheisiin puihin ja läksimme päivälliselle.

Toiset jäivät vielä kahvia juomaan, mutta minä kiiruhdin edeltäpäin katsomaan, ettei se vaan saanut hirttää itseään, kun noita nuoria oli niin paljo.

Jo kauempaa huomasin maassa punaisen kasan, mutta toisessa kohti kuin mihin lehmä oli jäänyt. Se oli siis ollut jalkeilla. Mutta ihmeellisintä oli, ettei siinä kasassa näkynyt päätä ensinkään. En löytänyt irtonaistakaan lehmän päätä lähetyviltä.

Menin luokse. Ei karvanjuurikaan värähtänyt. Kuollut, mutta vielä lämmin! Vihdoin sain selville, että pää oli alimmaisena. Lehmän ainoa pitkä sarvi oli lujasti maan sisässä, kaula kaksinkerroin ja sitte muu osa lehmää painamassa päälle. Ponnistaen kaikki voimani, sain sarven ylös maasta ja pään esille. Silloin se hiukan raotti silmiään, josta huomasin sen vielä olevan hengissä. Ja minussa heräsi iloinen toivo, että nythän se saa luottamusta ihmiseen ja kesyyntyy, kun näkee minut hyväntekijäkseen, pelastajakseen. Niissä ajatuksissa selvittelin pahoin kietoutuneita nuoria, että se virottuaan voisi päästä jaloilleen . . .

Seuraavassa silmänräpäyksessä löysin itseni pakoon juok-

semasta henkeni edestä. Salaman nopeudella oli lehmä hypännyt pystyyn, ja tuli suoraan päälleni. Se ei kuitenkaan päässyt pitkälti, kun nuorat pidättivät.

Samassa joutuivat toiset paikalle. Entistä menettelyä noudattaen saimme »Rajun» — joksi emäntäväki sen jo oli ristinnyt — vihdoin navetalle. Ovet se menessään puski säpäleiksi ja muutenkin perinpohjin tunnusteli navettarakennuksen tukevuutta. Itseen se ei säälinyt yhtään. Katkonaisesta sarven tyngästä veri vuosi virtana pitkin naamaa, ja lautasilta sinkoili nahka- ja lihasirpaleita, kun se rimpuillessaan töytti parteen. Villimpää idealistia en ole elämässäni nähnyt.

Mutta nyt se oli navetassa, niin tukevasti sidottuna, että varmaan pysyi.

Seuraavat viikot koetin sitä suositella hyvällä hoidolla ja ruualla. Mutta sen kiukku ei yhtään lauhtunut. Jos olin etupuolella, se koetti puskea, jos takapuolella, niin potkasta. Tappaa se olisi silloin jo sietänyt, sillä selvä oli, ettei tuollaista petoa mikään voi lypsää. Kuitenkin minua huvitti nähdä, vieläkö se tuollaisen räakin jälestä synnyttäisi elävän vasikan.

Ja elävän se synnytti, vieläpä erittäin kauniin ja kookkaan. Koska se oli lehmävasikka, päätin ottaa sen talteen ja antaa kasvaa »emänsä alla». Senhän täytyi olla kestävää alkujuurta, sen vasikan.

Lehmän elättäminen navettaan tuli kuitenkin aikaa myöten kalliiksi, kun heinät ja suurukset oli tuotettava lähes 200 mailin päästä, Vancouverista. Sentähden päästin sen parin viikon kuluttua poikimisesta Punin ja Tuomaan seuraan laitumelle, mutta vasikan pidin navetalla, että emä pysyisi lähitienoilla ja imettäisi sitä.

Vasikalle laitoin eräänlaiset mäkivyöt, joista kiinnitin nuoran navettaan. Emä oleskeli likettyvillä ja kävi säännöllisesti imettämässä lastaan. Mutta loitolla siitä silloin piti ihmisten pysyä.

Sointulaiset majakalla käydessään utelivat, kuinka paljo lehmäni lypsää. Minä en siitä asiasta muuta tiennyt kuin

että vasikka näytti pitävän maidonsaantia tyydyttävänä, koska kasvoi ja vaurastui hyvin.

»Jos olisi maitoa tarvis, niin kyllä lehmä tulisi lypsetyksi», arvelivat.

Lupasin sekä maidon että koko lehmän sille, joka sen lypsää. Mutta lypsämättä sen jättivät.

Jonkun aikaa kävi kaikki hyvin, kunnes eräänä aamuna vasikka oli kadonnut. Oli katkassut nuoransa. Kovin kauas se ei ollut voinut ehtiä, siksi nuori se vielä oli liikkumaan näillä maisemilla. Aikani etsittyä löysin sen läheisestä metsiköstä. Irtaallaan olessa, kun oli kyllin tilaisuutta paeta, Raju oli arka, kuten muutkin villieläimet, jos mies vaan rohkeasti käveli kohti. Niinpä sain siltä vasikan siepatuksi, nostin hartioilleni ja vein takaisin navettaan. Muutin lujemman nuoran.

Seuraavana aamuna se oli pujottautunut irti ja mennyt. Löysin sen nytkin ja toin takaisin. Silloin neuloin mäki-
vyöt kiini vahvaan säkkiin, johon laitoin reiät päätä ja jalkoja varten. Sitte pistin vasikan siihen.

Se tepsi pariaksi päiväksi. Kolmantena löysin tyhjän säkin nuoran päästä. Minulle on vielä tänäkin päivänä arvoitus, miten se siitä oli voinut riisuutua.

Silloin olivat keinoni lopussa. Annoin heidän mennä. Ja ne menivät, muut paitsi Tuomas. Eikä minulla ollut tilaisuutta heitä kauempaa haeskella, sillä majakalta sain poistua ainoastaan määrän perästä.

Vasta joulun edellä tuli tieto, että elukoitani oli nähty rannikolla, parikymmentä mailia majakalta. Oli viikon työ kahdelle hengelle ajaa ne sieltä kotiin.

Vasikka oli kasvanut niin isoksi, ettei ollut enää emän tarpeessa. Sentähden Raju sai kuulart otaansa, ennenkuin kerkesi toisia viekotella uudelle karkuretkelle.

Tulokset.

Puni ei ollut aikeessakaan ruveta lypsämään. Oli jäänyt mahoksi.

Parhaimmassa tapauksessa vasta kolmisen vuotta oltuani

karjan omistajana — niin komean ja järkiperaisesti valitun karjan — voin toivoa saavani ensimmäisen maitotilkan kahvikuppiini. Siihen asti täytyy tyytyä Vancouverista tuotettuun kalliiseen kannumaitoon.

Näin ollen en tahdo väittää karjanhoito-kokeitani erittäin edullisiksi rahallisessa katsannossa. Mutta sitä en myönnä, että ne minua olisivat »tylsistyneet», sanokoon Karl Marx mitä tahansa. Päinvastoin luulen nyt olevani koko joukon viisaampi kuin alkaissani — viisaampi ainakin karjatalouden alalla. Jos uudestaan tulisin alottamaan, lähtisin toisesta päästä.

